

150 din
8 600102 660014

VREME

10. mart 2011.

broj 1053

Kultura rada
Da li su
Srbi lenštine

MARTOVSKJE GODIŠNJICE **VUK, ĐINĐIĆ, SLOBA**

Naš čovek u Teheranu ► Kuća karikature

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

izdavač

NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor

Stevan Ristić

pomoćnik direktora

Vojislav Milošević

finansijski direktor

Daniela Vesić

glavni urednik

Dragoljub Žarković

odgovorni urednik

Filip Švarn

pomoćnik glavnog urednika

Aleksandar Čirić

sekretarijat

Mirjana Kalezić

redakcija

Dejan Anastasijević,

Aleksandar Anđić (*foto@vreme.com*),

Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević,

Sonja Čirić, Jovan Dulović,

Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević,

Nebojša Grujić (*kultura@vreme.com*),

Andrej Ivanji (*svet@vreme.com*),

Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov,

Tatjana Jovanović,

Jasmina Lazić (*medjuvreme@vreme.com*),

Zoran Majdin, Saša Marković,

Ivana Milanović Hrašovec,

Milan Milošević, Teofil Pančić,

Ana Radić, Saša Rakezić (*strip@vreme.com*),

Tamara Skrozza, Zoran Stanojević,

Tatjana Tagirov, Dragan Todorović,

Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić,

Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija

Dragoslav Grujić (*arhiva@vreme.com*)

Jelena Mrđa (*foto@vreme.com*)

tehnička redakcija

Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović,

Tanja Stanković, Vladimir Stankovski,

Slobodan Tasić; **korektori:** Stanica

Milošević, Marija Halupka;

lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković,

Ivana Smolović; **daktilograf:** Zorica Nikolić

internet izdanje

<http://www.vreme.com>

Marija Vidić (urednica)

Marjana Hrašovec

prodaja i preplata

(*prodaja@vreme.com*)

Nikola Čulafić, Milan Radović

računovodstvo

Slavica Spasojević

marketing

(*marketing@vreme.com*)

Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: *redakcija@vreme.com*

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa

Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028

COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

08 Rekonstrukcija vlade:

Zipovani kabinet Mirka Cvetkovića

14 Dvadeset godina od 9. marta:

Kako je sve počelo

19 Osam godina od ubistva Zorana Đinđića:

Elektronski muzej poslednjih beleški

24 Lični stav:

Pet godina od smrti Slobodana Miloševića

26 Kultura rada ili snalaženja: Jesu li Srbi lenštine

30 Slučaj Jovana Divjaka: Udario Srbin na Srbina

32 Nuspojave: Markov tekst i Ristin kontekst

33 Tribina: Crne ekološke tačke Srbije

49 Lisica i ždral: Pismo razdora

50 Ljudi i vreme

KULTURA

52 Nova postavka Muzeja istorije Jugoslavije:

Bila jednom jedna zemlja

55 Najbolja najčitanija knjiga: Dobar, loš, čitan

56 Reportaža iz Teherana:

Istočno-zapadni čaprazdivan

59 Reč o delu

61 TV Manijak: Kume, izgore ti kese

SVET

62 Libija: Revolucija na rasprodaji

66 Srpsko-evropska posla

67 Meridijani

MOZAIK

68 Knjiga koja je zbulila Evropu: "Pobunite se!"

72 Adresa: Prah mišarskih vremena

74 Takmičenje u otnenom ispijanju vina:

Pobrko sam uspomene

77 Pošta

78 Vreme uživanja: Vršnjakinje

Vlada nije reprezentativni već izvršni organ, ali u njenoj rekonstrukciji i smanjenju na 17 ministara, četiri potpredsednika i jednog premijera ključno je bilo ko iza koga stoji

Piše: Milan Milošević

U novom prostoru, neposredno uz nove prostorije redakcije "Vremena" u četvrtak 3. marta održana je tribina "Crne ekološke tačke Srbije". Povod je bila istoimena serija istraživanja o crnim ekološkim tačkama koja je, uz podršku Fondacije "Hajnrh Bel", u nedeljniku "Vreme" objavljena u pet priča tokom 2010. godine

Priredio: Slobodan Bubnjević

Časni sud objavi da se pije u tišini: Dvojka je, samo donjom vilicom, žvak'o na prazno, Trojka, kome se crvenilo vratilo u stabilno rumenilo, dovrši četvrtu litru vina, Petici je glava nepovratno pala preko naslona stolice

Piše: Dragan Todorović

Na naslovnoj strani: Jedno od obeležavanja godišnjica 9. marta
Fotografija: Arhiva "Vremena"

Posle 16 godina stanovanja u Mišarskoj, "Vreme" se preselilo na novu adresu – na Trg Republike 5.

foto: A. Anđić

10/03/11 - 16/03/11

prognoza vremena

09/03/11
<http://www.meteos.rs>

min°C	max°C	četvrtak		petak		subota		nedelja		ponedeljak		utorak		sreda	
Beograd	0	☀	9	2	☀	14	3	☀	15	6	☀	16	7	☁	12
Vojvodina	-4	☀	9	0	☀	12	1	☀	15	2	☀	15	5	☁	12
centralna i južna Srbija	-6	☀	8	-1	☀	12	1	☀	14	2	☀	15	5	☁	12

Narednih nekoliko dana lepše vreme, koje će svima prijati i **povoljno** će uticati kako na hronične bolesnike tako i na osobe bez tegoba. U nedelju i ponedeljak zbog košave i pada pritiska **malo nepovoljnija** biometeorološka situacija uticaće na pojavu tegoba kod meteoropata.

broj nedelje

16

Dan žena 8. mart zaposlene žene u Srbiji dočekuju sa 16 odsto manjom platom od kolega muškaraca na istim poslovima.

YTONG®

I LETI I ZIMI
IDEALAN TERMOBLOK

Pobedničko rešenje – tajna

Studenti Fakulteta organizacionih nauka (FON), u subotu 5. marta, pobedili su na kvalifikacionom kontinentalnom takmičenju u rešavanju poslovnih studija slučaja “Halt globalkejs čelendž” (Hult Global Case Challenge). Ovom pobedom kvalifikovali su se na finalno takmičenje koje će se 28. aprila održati u Njujorku.

Pobednički tim sa FON-a čine Tamara Pajević (21), Ema Nešković (23), Jovana Dadić (21), Aleksandra Nikolić (21) i Ninoslav Stojasavljević (26). Ovogodišnji zadatak za studente bio je da reše problem snabdevanja vodom za najsiromašnije stanovnike sveta. Cilj je da se obezbedi čista voda za 100 miliona ljudi. Ideja takmičenja je u skladu sa milenijumskim ciljevima Ujedinjenih nacija za borbu protiv siromaštva.

“Velika nam je čast što smo predstavljali naš fakultet, Beogradski univerzitet i Srbiju. Osećaj je neverovatan i mi smo jako srećni”, rekla je za “Vreme” Jovana Dadić, članica pobedničkog tima. Jovana nije htela da govori o rešenju sa kojim su pobedili zbog toga što će ono biti osnov i za finalno takmičenje u Njujorku. “Zbog konkurencije ne mogu da otkrivam glavnu ideju, ali mogu da kažem da je žiri u

Londonu bio oduševljen time što smo obuhvatili sve aspekte problema i što smo imali drugačiji pristup rešenju. Jako im se svidelo i to što je naša ideja primenljiva i održiva”, kaže Jovana Dadić. U Londonu je, osim tima iz Srbije, nastupao još 31 tim sa najboljih fakulteta za menadžment iz Evrope. Tim FON-a je bio prvi, a na drugom mestu Kembridž škola menadžmenta iz Velike Britanije. Treći je bio tim iz ruske Poslovne škole iz Sankt Peterburga, a četvrto mesto su osvojili studenti sa španskog Institut de Empresa.

“Halt globalkejs čelendž” organizuje međunarodna Poslovna škola Halt koja je član Globalne Klinton inicijative (CGI), čiji je osnivač bivši američki predsednik Bil Klinton. Saradnik na ovogodišnjem takmičenju je nevladina organizacija Water.org holivudskog glumca Meta Dejmona. Paralelno sa londonskim odvijala su se i ostala regionalna takmičenja, koja su održana u Bostonu, San Francisku, Šangaju i Dubajui. Nagrada za pobednike u finalu je milion američkih dolara, koji će biti iskorišćeni za realizaciju pobedničkog rešenja.

M. RUDIĆ

Belina

Partenon je u Atini, već oko 2500 godina: bleštava belina koja dominira gradom.

Ali ako želite da vidite kako je Partenon stvarno izgledao, treba da otputujete u Nešvil, svetski centar kantri muzike u Tenesiju, SAD. Vredi ga videti zašto što je, prosto, raznobojan.

Nije nikakva tajna da su stari Grci kipo-ve svojih bogova, atletičara i, kasnije, uglednih sugrađana, bojiili. Relativno skoro rekonstrukcija boja korišćenih na kipovima navela je neke istraživače da to šarenilo nazovu čak – varvarskim.

Američki Partenon je tokom vremena dopunjavao pa je, tako, pre neku godinu, i kopija ogromnog Fidijinog kipa Atene – jedno od sedam svetskih čuda starog veka – pozlaćen 24-karatnim zlatom, kao i davno nestali original. Svejedno, teško je zamisliti kakav je utisak na ljude nekada ostavljao kip boginje device odeven u zlato, ukrašen dragim i poludragim kamenjem, skupocenim drvetom i raznobojnim kamenom, kip čije su nepokriveni delovi tela bili načinjeni od slonovače – boje prave ljudske ili božanske puti.

Ima mnogo razloga zbog kojih se ni metaforički ne može reći da su Grci bili ili na svet oko sebe gledali crno-belo. Upravo obrnuto. Raznolikost, različitost i promena bi možda bili osnov svake njihove slike. To, naravno, važi i za javni život i jedan izum koji je nesumnjivo grčki – rasprava, dijalog, suočavanje argumenata i ubeđivanje na osnovu kog se donose odluke važne za celu zajednicu.

U jednom starom vicu, tek oženjeni engleski plemić odustao je od konzumacije braka ipao u duboku (englesku?) depresiju zato što je mlada bila dlakava. Tamo dole, gde na klasičnim kipovima sija samo belina.

Iz te traume u novogovoru rastu svi drugi problemi s bojama. I dlakama.

ALEKSANDAR ČIRIĆ

Ko sme da nas uči skijanju

Prošlonedeljni napisi u pojedinim beogradskim medijima o tome da se na Kopaoniku oduzimaju ski-pasovi, ukoliko skijaš turista obučava skijanju člana svoje porodice ili bilo koga drugog, mogli bi se okarakterisati kao poluinformacije. Naime, tačno je da postoji pomenuta zabrana (vidi sliku), ali i mogućnost da ipak steknete pravo da recimo soptveno dete podučavate skijanju ili snouboringu. Kako je reporter „Vremena” saznao od službenika „Skijališta Srbije”, iz odseka za izdavanje ski-

karata (popularnog „Kontejnera“ u kopaoničkoj Dolini sportova), turisti skijaši mogu u Upravnoj zgradi ovog javnog preduzeća podneti zahtev za obuku člana porodice, te po dobijanju odobrenja neometano podučavati onoga za koga su dobili ovlašćenje. Istina, ovaj važan detalj nije istaknut na znaku zabrane, ali ipak postoji. Međutim, u zvaničnom dopisu iz beogradskog sedišta „Skijališta Srbije” nedeljniku „Vreme”, stoji da je jedini kriterijum za oduzimanje ski-pasa ukoliko skijaš ne poštuje pravila ponašanja na skijalištu, koja su propisana Zakonom o javnim skijalištima. Takođe, navodi se da nedisciplinovani turista prvo biva opomenut od strane redara, te ukoliko nastavi da ugrožava sopstvenu i bezbednost drugih, tek tada mu se oduzima

ski-pas. U saopštenju „Skijališta Srbije” stoji još i da „svaki skijaš” dobija uz ski-kartu i ski-informator u kojem se nalaze „jasno propisana pravila”. Međutim, ni to nije potpuna istina. Naime, reporter „Vremena” se uverio da na mestima na kojima sa prodaju karte zaista postoje ski-informatori, ali da ih ljubazne službenice „Skijališta Srbije” ne dele, već ostaje na vama da ih uzmete sa pulta i pročitate. Sadržaj informatora je sledeći: pored cena ski-karata, na poledini se nalaze tri dela pravilnika: „Pravila za korišćenje ski karte”,

zatim ona o ponašanju na skijalištu i „Uslovi za povraćaj ski karte”. Niti u jednom delu ne pominje se zabrana obuke skijanja članova porodice. Što se tiče ski-pasa, na njemu se ispisuju ime i prezime korisnika, šifra, a na poledini stoji ime Javnog preduzeća i dve veb-adrese istog sajta „Skijališta”. Na kraju saopštenja „Skijališta Srbije” zaključuje se da „Ni jednom roditelju, kao ni detetu nije oduzeta ski-karta”, te da „Roditelji, svakako, mogu da obučavaju svoju decu skijanju” i da se ski karta privremeno ili trajno oduzima samo licima koja nemaju licencu, a vrše obuku uz novčanu nadoknadu, iako ne pripadaju ski školi sa kojom ovo javno preduzeće ima potpisan ugovor”. Ipak, kako „Vreme” saznaje iz nezvaničnih izvora, na našem najvećem skijalištu bilo je slučajeva da neko ko obučava članove porodice ostane bez ski-pasa. Na kraju, nadamo se da će se uspostaviti koordinacija između beogradskog i kopaoničkog ogranka „Skijališta Srbije”, jer bi bilo šteta da ova specifična praksa ugrozi turistički život našeg najvećeg skijališta, koje već više od pola decenije ugošćava veliki broj turista iz svih krajeva Evrope.

BOŠKO ŠTULIĆ

foto: Reuters

HRONIKA

Huligani kažnjeni zatvorom

Sud u Đenovi izrekao je 8. marta kaznu zatvora od tri godine i tri meseca Ivanu Bogdanovu, koji je zajedno sa još trojicom srpskih navijača optužen za izazivanje nereda na utakmici fudbalskih reprezentacija Italije i Srbije. Incident se dogodio u oktobru prošle godine na stadionu „Luiđi Feraris” u ovom italijanskom gradu. Italijanski sudija Anali-za Đakalone proglasila je krivim i ostalu trojicu optuženih navijača i odredila im sledeće kazne zatvora: tri godine za Nikolu Kličkovića, dve godine i osam meseci za

Danijela Janjića i dve godine i šest meseci za Srđana Jove-tića, prenosi agencija Ansa. Presude se poklapaju sa zahtevom tužiteljke Kristine Kamajori. Sva četvorica navijača odgovarala su za pružanje otpora službenim licima, nanošenje teške štete i nedolično ponašanje na stadionu. Prekinuta utakmica između Italije i Srbije u kvalifikacijama za Evropsko prvenstvo 2012. godine registrovana je službenim rezultatom 3:0. Uz to, fudbalski savezi Italije i Srbije su zbog incidenata novčano kažnjeni.

lgbt
SOS
(011)
3290 846
utorkom i četvrtkom 19-22h

“Katakomba” na Vračaru

Ovih dana, stanari Njegoševe ulice u glavnom gradu dobili su nove komšije. Naime, bivši episkop raško-prizrenski Artemije i njegove pristalice su, kako su obavestili javnost, “na molbe mnogih vernika iz Beograda i okoline”, otvorili “još jedno bogoslužbeno mesto”. “Radi se o katakombnoj kapeli posvećenoj Prepodobnom Justinu Čelijskom. Kapela se nalazi u Beogradu u Njegoševoj br. 73/1, prizemlje, sa leve strane, kod Kalenića pijace.” Bogoslužnje će se obavljati svake nedelje i praznicima.

Iz Srpske pravoslavne crkve (SPC) najavljeno je da će biti preduzete adekvatne mere. S obzirom na to da je bivši vladika Artemije novembra prošle godine raščinjen i vraćen u red monaha, lako se može pretpostaviti koji je sledeći korak. Naime, nije ostalo još mnogo mogućnosti za rešavanje bolnog sukoba unutar Crkve.

Pre oko godinu dana monah Artemije suspendovan je sa mesta eparhijskog arhijereja. Bilo je mnogo onih, kako sveštenstva tako i vernika, koji su se nadali da neće doći do raskola. Poslednjih meseci je, međutim, postalo jasno da se bivši vladika neće povinovati odlukama Svetog arhijerejskog sabora i Sinoda SPC-a. Naime, on je sve glasnije poručivao da te odluke ne smatra kanonskim te da ostaje doživotni episkop raško-prizrenski. Isto tako, mere najvišeg crkvenog tela su se pooštrevale. Između ostalog, zabranjeno mu je sveštenodejstvo. Jedan broj monaha, koji su napustili manastire i krenuli za svojim duhovnim ocem Artemijem, je raščinjen. Događaji koji su usledili za vreme jesenjeg zasjedanja Sabora, kada se bivši vladika zaputio na Kosovo, javnosti su veoma poznati. Tada je lišen episkopskog čina uz nadu da će “kao monah naći svoje mesto u okviru Crkve”.

Poslednjih meseci, on i njegove pristalice držali su službu u Ljuljacima, Štrpcu, Novom Pazaru. Prostorije koje koriste nazivaju katakombama, a na njihovom zvaničnom sajtu stoji da su oni Eparhija raško-prizrenska u egzilu čiji je tron uzurpiran.

Kao odgovor na “Njegoševu 73”, na sednici Odbora SPC-a za Kosovo i Metohiju doneto je saopštenje u kojem se, između ostalog, kaže: “Pored lažnog predstavljanja i samotitulisanja imenom episkopa raško-prizrenskog, širenja neistina i neosnovanog anatemitisanja svih koji se ne slažu sa njegovim tumačenjem pravoslavlja, on (monah Artemije) unosi duh nemira, duh nerazumnog ponašanja, duh lažne revnosti za veru, duh razbijanja sabornosti. U to su uključeni i raščinjeni monasi, koji šire „teorije zavere“ i pod izgovorom umišljene borbe protiv ekumenizma i globalizma šire pravoslavlju

foto: Tanjug

stran pseudoapokaliptički duh. U kontekstu toga stoji i nekanonsko i protivzakonito otvaranje ‘katakombnog’ sabirališta njegove sekte usred prestonog grada Beograda.”

Nastavak je poznat. S obzirom na to da monah Artemije ne poštuje odluke crkvenih tela i predstavlja se kao “jedinu nosilac istine”, uslediće mere. Za to vreme, na Vračaru, u prizemlju zgrade u Njegoševoj vrše se ispovesti, održavaju bdenja i liturgije.

J. J.

3. april u 20h | Sava Centar
Kraljevski flamanski balet, Belgija

5. april u 20h | Opera Madlenianum
Kompanija Baraka Maršala, Izrael

6. april u 20h | Pozorište Atelje 212
Balet Torina, Italija

7. april u 20h | Beogradsko dramsko pozorište
Kompanija Jasmin Goder, Izrael

8. april u 20.30h | Beogradsko dramsko pozorište
Les SlovaKs Dance Collective, Slovačka

9. april u 20h | Beogradsko dramsko pozorište
10. april u 20h | Narodno pozorište, Zrenjanin
Balet Grac, Austrija

10. april u 20h | Sava Centar
Holandski plesni teatar, Holandija

12. april u 20h | Opera Madlenianum
Skapino balet, Holandija

Vip poziva Mihaila Đurića
13. april u 20h | Narodno pozorište
Festival balet Providens, SAD

14. april u 20h | Beogradsko dramsko pozorište
Kompanija Magi Maren, Francuska

15. april u 20h | Sava Centar
Geteborg balet, Švedska

16. april u 20h | Opera Madlenianum
18. april u 20h | Srpsko narodno pozorište, Novi Sad
Vejn MekGregor | Random Dance, Velika Britanija

igra je o životu...
i život, sam
www.belgradedancefestival.com
3-18. april 2011.

Vip s ponosom podržava
BELGRADE DANCE FESTIVAL bdf

komunikacija
u pokretu vip

Zipovani kabinet

Vlada nije reprezentativni već izvršni organ, ali u njenoj rekonstrukciji i smanjenju na 17 ministara, četiri potpredsednika i jednog premijera ključno je bilo ko iza koga stoji

Neki kažu da je rekonstruisana vlada Mirka Cvetkovića “zipovana” (postupak kojim se neki folder ili fajl spa-kuje da zauzima manje prostora na računaru). Vladajuća većina je ostala nepromenjena i biće lako izglasano da vlada ima 21 člana. Vlada će imati 17 ministarstava, 16 ministara – 15 s portfeljima i jednog bez portfelja, i četiri potpredsednika. Dva značajna ministarstva će voditi šefovi: Ministarstvo finansija – premijer Mirko Cvetković; Ministarstvo policije – Ivica Dačić, koji ostaje potpredsednik Vlade – zamenik premijera.

Rekonstrukcija vlade Mirka Cvetkovića o kojoj se govorilo i pisalo još od sredine 2009, verifikuje se u toku ove sedmice po hitnom postupku. Predlog zakona o ministarstvima i Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o Vladi, definisanom u nedelju 6. marta Vlada Republike Srbije uputila je u ponedeljak 7. marta 2011. godine Narodnoj skupštini Republike Srbije koja je otpočela raspravu u utorak po podne, kada nastaje ovaj tekst. Premijer Cvetković, sačekavši da svoje kandidate predloži G17, u ponedeljak 8. marta nešto pre podneva izneo je i predlog novog sastava svog kabineta, ali u Skupštinu je poslao ministra za državnu upravu Milana Markovića.

Ko ostaje posle bure koju je Dinkić izazvao kada je pre dve nedelje najpre prozvao dvojicu demokratskih ministara (koji su sada

smenjeni), a onda i državnog sekretarom iz DS-a (takođe smenjen) i na kraju i samog Cvetkovića, računajući da je ovaj otpisan. Ispostavilo se da ovi iz CES Mecona nisu baš tako namerni koliko su čutljivi...

DINKIĆEVA SAGA: Iznenađenje je u utorak predstavlja to što je partija G17 plus, koja će se ubuduće zvati Ujedinjeni regioni Srbije (URS)

POSLE SVEGA
POSLANIK:
Mladen Dinkić

foto: M. Milenković

na mesto potpredsednika Vlade zaduženog za privredu i regionalni razvoj predložila Vericu Kalanović, doskorašnju ministarku za Nacionalni investicioni plan, koja je podnela ostavku kada je bio pokrenut postupak za razrešenje Mladana Dinkića.

Dinkić je izjavio da je lično zamolio Vericu Kalanović da prihvati novu dužnost,

Mirka Cvetkovića

objašnjavajući da je ona podnela ostavku reagujući moralno i emocionalno na nepravdu njemu nanetu. Dinkićeve ostavke je usvojena ranije bez glasanja, a postupak za njegovo razrešenje je prvo posle razrešenja pokojnog Vuka Obradovića, najurenog zbog seksualnog skandala u Đinđićevoj vladi. To je sad gurnuto u drugi plan radi partijskog mira.

Mada još deluje pomalo uvređeno, Dinkić nije loše prošao. U parlamentu je formirana nova poslanička grupa – Ujedinjeni regioni Srbije, čiji će šef biti Dinkić odatle će nadgledati svoje dosadašnje Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja spojeno s ministarstvom za nacionalni plan Verice Kalanović, koje preuzima njegova desna ruka Nebojša

Čirić. Taj novi ministar je inače solidno obrazovan: diplomirao je na beogradskom Ekonomskom fakultetu, magistrirao na temu poslovna ekonomija i finansije na univerzitetu HEC u Parizu, usavršavao se u Londonskoj školi za ekonomiju i političke nauke i još u nekim školama u inostranstvu. Do sada je bio državni sekretar Ministarstva ekonomije, prethodno pomoćnik za privredu i privatizaciju ministra ekonomije u Vladi Republike Srbije, pre toga (2001–2002) a pre toga specijalni savetnik za strana ulaganja u Ministarstvu za ekonomske veze sa inostranstvom. Imao je značajnu ulogu u sklapanju aranžmana s Fijatom, i u Boru.

U međuvremenu (2002–2007) bio je direktor za finansijski konsalting u firmi Dilojt Beograd. U nemačkoj postoji izborna izreka: Neko će verovatno sakupiti više glasova, ali pobediće sigurno Dojče banka. U Srbiji to važi za Dilojt.

URS zadržava kontrolne mehanizme G17. Dinkić posle svega kaže da će iz senke upravljati ministarstvima URS-a kao Tadić ministarstvima DS-a. Verica Kalanović, koja je od 2007. do jula 2008. bila državni sekretar u Ministarstvu ekonomije i regionalnog razvoja, zauzela je Dinkićevo potpredsedničko mesto. Ona je diplomirala 1977. na Fakultetu za tehnologiju i metalurgiju u Beogradu, gde je takođe magistrirala 1980. Od 1980 do 1993. radila je u Prvoj petoletki, a bila je i profesor u Tehničkoj školi u Trsteniku. Od 2003. do 2006. bila je šef poslaničkog kluba G17 plus u Skupštini Srbije i Crne Gore i predsednik odbora za unutrašnje ekonomske odnose i finansije te skupštine. U sadašnjem kontekstu nije za zanemarivanje ni to da je 2006. bila i članica Komiteta za lokalni i regionalni razvoj u Savetu Evrope.

Predlog URS-a je da Ministarstvo zdravlja umesto Tomice Milosavljevića vodi Zoran Stanković, specijalista sudske medicine, ministar odbrane u Savetu ministara Srbije i Crne Gore, gde je zamenio prethodno smenjenog i posle sudski gonjenog ministra Prvoslava Davinića. Nakon razdruživanja Stanković je bio ▶

foto: FoNet

foto: Tanjug

foto: A. Anđić

foto: A. Anđić

foto: Tanjug

Avanzovali

Dušan Petrović, ministar poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede; Nebojša Čirić, ministar ekonomije i regionalnog razvoja; Zoran Stanković, ministar zdravlja; Predrag Marković, ministar kulture, informisanja i informacionog društva; Verica Kalanović, potpredsednica Vlade. (fotografije gore)

privremeni ministar odbrane u Vladi Srbije, po uredbi koju je osporio Ustavni sud.

U Ministarstvu kulture, medija i informacionog društva, spajaju se resori koje su vodili Nebojša Bradić i Jasna Matić, a preuzeće ga novinar i publicista Predrag Marković, jedan od osnivača G17, bivši predsednik Skupštine Srbije.

Spoj kulture, informatike i pošte takođe će predstavljati zanimljiv eksperiment, a pobuđuje spekulacije o sudbini telekomunikacione infrastrukture, pa i Telekomu. Dosadašnja ministarka za komunikacije i informatiku Jasna Matić će biti državni sekretar i biće zadužena za informatičko društvo. Ona je, inače, titulu magistra poslovne administracije stekla 2001. godine na Univerzitetu Vašington u Sent Luisu, SAD, a diplomu inženjera građevine 1994. godine na Građevinskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. S informatičkom oblašću ima veze preko radnog iskustva: 2000–2001. bila je konsultant u Svetskoj banci u Vašingtonu gde je rukovođila analizom stanja i potreba u informacionim i komunikacionim tehnologijama (Digital Gap) za dvadesetak zemalja u Evropi, Aziji i Africi.

DEMOKRATSKI CENTRALIZAM: Tadić je prošle jeseni najavio da će se o smenama ministara iz DS-a i rekonstrukciji Vlade Srbije razgovarati posle skupštine DS-a, na kojoj će se razmatrati kako da se na najbolji način iskoristi ostatak mandata ove vlade u cilju ispunjenja obećanja datih na prošlim izborima.

Posle toga oživela je tema koja se u medijima pojavljivala još od sredine 2009: ko će od ministara biti najuren. Godine 2009. govorilo se o analizi rada svakog ministra i mnogo spekuliralo, da bi godina bila završena konstatacijom premijera Cvetkovića da tim koji pobeđuje ne treba menjati. Na poslednjoj sednici Glavnog odbora DS-a predsednik Tadić je kritikovao rad

ministara poljoprivrede i trgovine Saše Dragina i Slobodana Milosavljevića povodom nestašica osnovnih životnih namirnica. Čule su se i kritike ministra za manjinska prava Svetozara Čiplića zbog napetosti u Sandžaku. Pre toga, na tapetu "druge Srbije" i dela Demokratske stranke (a u utorak u Skupštini i LDP-a), bio je ministar spoljnih poslova Vuk Jeremić, koji je sam vodio izbornu kampanju za potpredsednika stranke i izgubio, ali postigao u uslovima partijskih izbora zapažen rezultat.

Predsedništvo DS-a je u ponedeljak poodne saopštilo da će njihov kandidat za ministra trgovine i poljoprivrede biti Dušan Petrović, zamjenik predsednika Demokratske stranke. On je advokat po profesiji, od 2000. do 2004. bio je predsednik SO Šabac, poslanik u Veću građana Skupštine SRJ, poslanik u Narodnoj skupštini Republike Srbije od 2003. a od 4. marta 2004. šef Poslaničke grupe DS-a, potom potpredsednik Skupštine Srbije, a 2007–2008. godine ministar pravde u Vladi Republike Srbije.

Pali

Vladu Srbije napuštaju ministri: Mladen Dinkić, koji je bio i potpredsednik Vlade, Diana Dragutinović, Slobodan Milosavljević, Saša Dragin, Svetozar Čiplić, Bogoljub Šijaković, Petar Škundrić, Nebojša Bradić i Jasna Matić.

Za razliku od dosadašnjeg ministra Saše Dragina koji je završio Poljoprivredni fakultet u Novom Sadu, magistrirao i doktorirao na temi fiziologija domaćih životinja, novi kandidat u dosadašnjoj karijeri nije imao dodir s poljoprivredom koju preuzima mesec dana pre početka setve.

VAŽAN RESOR: Poljoprivreda je važan resor, i takoreći šlager sezone. Premijer Cvetković je u ranijim izjavama pominjao poljoprivredu kao naš glavni prirodni resurs, a da će se spajanjem ministarstava poljoprivrede i trgovine efikasnije rešiti i problem nestašica proizvoda na domaćem tržištu. Gradonačelnik Beograda Đilas nedavno se hvalio da je u dvomilion-skom Beogradu, dva veka razvijanom i industrijalizovanom, izvozno najuspešnija grana – poljoprivreda. Sudeći prema odgovorima na Upitnik EU kaže se da poljoprivreda znatnim delom učestvuje u spoljnotrgovinskoj razmeni Srbije. Od 2001. godine, kada je zabeležen negativan bilans od 136 miliona dolara, poljoprivredni izvoz raste po stopi bržoj od uvoza, tako da u 2009. godini suficit iznosi 640 miliona dolara, uz učešće izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u ukupnom izvozu sa 23,2 odsto. U stvaranju bruto domaćeg proizvoda Republike Srbije (BDP) u periodu 2001–2009. godine učešće poljoprivrede u nacionalnom BDP-u kreće se u intervalu od 14,30 do 10,6 odsto, uz trend smanjenja, a poljoprivredni budžet se smanjuje.

Reč je o privredno i demografski veoma osetljivoj materiji, o 778.891 poljoprivrednom gazdinstvu, u proseku s posedom 3,7 ha, prema podacima Uprave za trezor u 2010.

Može biti da su u toj odluci demokrata o ministru poljoprivrede i trgovine važnu ulogu igrali strateški interesi, procena da poljoprivreda treba da vodi jaka politička ličnost. Pre će biti da su odlučili taktički interesi Demokratske

Zemlja bez nauke i tehnološkog razvoja

Posle 66 godina mukotrpne borbe za održanje i kontinuitet, zbog trenutne rekonstrukcije Vlade Srbije, nauka je ni kriva ni dužna izgubila svoj resor. Sasvim apsurdno, Srbija je tako postala jedna od onih zemalja koje imaju Ministarstvo vera, a nemaju Ministarstvo nauke

Nakon što je prethodnih dana protutnjala rekonstrukcija Vlade, iza nje su ostale i neke prilično nesuvisle odluke, poput one da se Ministarstvo nauke i tehnološkog razvoja naprasno ukida. U novoj vladi Srbije, nauka se pripaja resoru prosvete, ali to suštinski ne menja stvar – utapanjem nauke u gigantsko Ministarstvo prosvete, istraživači ni krivi ni dužni praktično gube svoj resor. Šteta od ovog poteza koji je donet očigledno uzgred i bez većeg promišljanja, može biti nesrazmerno velika u budućnosti.

Naime, nauka je u Srbiji odvojena od prosvete još od 1945. godine. Tako je ostalo i tokom Miloševićeve epohe, a pošteno je reći da su tadašnji ministri značajno doprineli da se naučnoistraživačke ustanove održe u teškim uslovima i da u emigraciju ne ode baš sav naučni kadar. U poslednjih deset godina, na mestu ministra nauke smenili su se ljudi iz više stranaka, ali je svaki od njih nastavljao poslove svog prethodnika i polako, korak po korak, otvarao vrata za izlazak naše nauke u evropski istraživački prostor.

Poslednji ministar nauke Božidar Đelić ujedno je bio i potpredsednik Vlade Srbije, a njegova administracija je tokom svog mandata pokrenula čitav niz novih inicijativa i obezbedila kredit od 200 miliona evra Evropske investicione banke za jačanje naučne infrastrukture. Međutim, mada jesu pokrenuti, praktično nijedan od projekata iz tog kredita još nije prohodao i može se reći da im još treba pažljiva babica. Tradicionalno stroga naučna javnost kritikovala je često ministra Đelića pokušavajući da kaže kako se beba ne ljulja dovoljno nežno. Međutim, sada bi umesto nežnije babice, nauka mogla dobiti maćehu – prezauzetu starateljku koja će je dovesti među drugu, bitno glasniju decu.

Ranijih godina se mnogo govorilo da bi bilo poželjno da se visoko školstvo i nauka nađu u istom ministarstvu, što se može videti u evropskim zemljama. Međutim, ključni detalj je da su evropske države zapravo iz prosvete izdvojile visoko školstvo, a nisu i nauku utopile u istu smesu.

“Nije jasno o kakvim je tu uštedama reč, kaže za “Vreme” akademik Zoran Petrović, predsednik predsedništva Zajednice instituta Srbije, koja okuplja 52 akreditovana naučna i istraživačko-razvojna instituta iz svih oblasti nauke. “Jasno je, međutim, da su u pitanju stranačke kompenzacije, a da sama sudbina nauke i njenog uticaja na naciju nije bitna. Čak i da ostane optimalan scenario i da se zadrže državni sekretari i pomoćnici, proces pokretanja novog ciklusa projekata i niza drugih akcija biće u dobroj meri presečen”, smatra Petrović, objašnjavajući kako je neophodno da se izgrade stabilne institucije poput nacionalne naučne fondacije.

I kao što u evropskim zemljama nauka i visoko školstvo nisu slučajno odvojeni od resora obrazovanja, tako je i u Srbiji bilo pregršt razloga da nauka ne bude samo kap u okeanu problema Ministarstva prosvete. Ako ništa drugo, problemi nastavnika koji drže nastavu u izdvojenom odeljenju u nedostupnom, brdovitom selu bitno se razlikuju od zahteva naučnika koji apliciraju za evropske FP7 projekte. Budžet nauke jedva da će iznositi nekoliko procenata u svom novom ministarstvu, a budžetski izdaci Ministarstva prosvete praktično u celosti progutaju inače male plate učitelja i nastavnika. I šta će biti sa bilo kakvim napretkom?

Slobodan Bubnjević

stranke: ona u Novom Sadu ima jakog Bojana Pajtića, u Beogradu jakog Dragana Đilasa, dok demokrate iz centralne Srbije nemaju dovoljno predstavnika u vrhu vlasti, a potpredsednik i zamenik predsednika Dušan Petrović iz Šapca nema državnu funkciju.

Posle one prethodne buke, resor ljudskih i manjinskih prava Svetozara Čiplića priključuje se Ministarstvu državne uprave i lokalne samouprave Milana Markovića. Ministarstvo vera, koje je vodio Bogoljub Šijaković, predstavljen kao nestranačka ličnost inače osnivač Narodne stranke, a i Demokratske stranke kojoj je sada blizak, treba da se pripoji Ministarstvu za dijasporu Srđana Srećkovića, što predstavlja jačanje pozicije u vladi SPO-a, koji je inače najavljivao da je u interesu stabilnosti

spreman da napusti sve pozicije u vlasti.

Božidar Đelić ostaje potpredsednik zadužen za evropske integracije, a gubi Ministarstvo za nauku, koje prelazi u okrilje Ministarstva prosvete koje vodi Žarko Obradović, koji se trenutno nosi sa štrajkom prosvetara. Profesionalno, on je predavač na Fakultetu za državnu upravu i administraciju Univerziteta Megatrend, diplomirao je i doktorirao na Fakultetu političkih nauka, od 1998. do 2000. godine obavljao je dužnost zamenika ministra za lokalnu samoupravu u Vladi Republike Srbije, a u prelaznoj vladi od oktobra 2000. do januara 2001. godine bio je zamenik ministra za visoko obrazovanje.

PO DEKLARACIJI O POMIRENJU: U okviru “fer biznisa” socijalisti su demokratama prepustili rudarstvo, koje ide u zajednički portfelj s

ekologijom, u ruke ministra za prostorno planiranje i ekologiju Olivera Dulića, po profesiji hirurga koji je pre političkog angažovanja bio zaposlen u odeljenju ortopedske hirurgije i traumatologije subotičke bolnice, a koji je vlasnik firme za promet računara, računarske opreme i softvera, DG kompjuters.

Ministarstvo rudarstva i energetike, koje je do sada vodio Petar Škundrić, biti će podeljeno tako da njegov jači deo, energetika, ide ministru za infrastrukturu Milutinu Mrkonjiću, koji je 1971. diplomirao na Građevinskom fakultetu u Beogradu, radio u Birou za studije i projektovanje železnica, a od 1977. u Centru za istraživanje i projektovanje, a njegovim spajanjem sa Saobraćajnim institutom postaje njegov direktor. Bio je rukovodilac obnove Srbije posle ▶

NATO bombardovanja 1999. godine. Sve u svemu, nema iskustva s energetikom.

Škundrić je inače tehnolog, specijalista za hemiju i tehnologiju vlakana i vlakana specijalne namene, diplomirao je i doktorirao na Tehnološko-metalurškom fakultetu Univerziteta u Beogradu, gde je redovni profesor, a uz to je i počasni profesor sanktpeterburškog Tehnološkog univerziteta. Za SPS on je bio veza sa starim biračima: bio je poslednji predsedavajući na 15. kongresu Saveza komunista Jugoslavije, prvi sekretar Socijalističke partije Srbije, predsednik Univerzitetskog komiteta SK u ono vreme. Ostao je zapamćen po vatrenom govoru na prvom kontramitingu na Ušću 1991: "Započeli smo preporod Srbije, a sada evo oni hoće da nas zaustave. Kad nisu mogli drugačije, krenuli su motkama i kamenjem, pa i oružjem na našu demokratiju i demokratsku vlast Srbije... Kolo vođe zla moraju odgovarati za pokušaj stvaranja haosa, anarhije, neviđenog užasa nad Srbijom koji su bezumno spremili." Nije zato otišao na dvadesetu godišnjicu tog događaja, već zbog partijske matematike.

Dačić izjavljuje da SPS nije želeo da bude "faktor krvavljenja" među koalicionim partnerima, u okolnostima kada je sažimanje trebalo izvesti u okviru koalicionih kvota, a spajanje Ministarstva policije sa prosvetom ili infrastrukturom je ipak komplikovanije. Braneći spajanje ministarstava, inače vešti ministar za državnu upravu Milan Marković je u Skupštini rekao da uvek ima neke logike u spajanju resora: na primer, u Nemačkoj je sport bio u resoru ministra policije. Ako bismo se šalili, to u našim uslovima možda i ne bi bilo loše rešenje, ali ovde to ne može zbog partijskog ključa.

O partijskom ključu govori i matematika: 16 ministara, četiri potpredsednika, na četiri ministra jedan potpredsednik.

IZVRŠNA REPREZENTACIJA: Vlada inače nije reprezentativni nego izvršni organ, ali to tokom ove rekonstrukcije nije bilo primarno, već su partijski interesi i tzv. raspodela plena bili iznad imperativa funkcionalnosti. Šef poslaničke grupe LDP-a Čedomir Jovanović to opisuje kao "partijsku buvlju pijacu".

Operacija rekonstrukcija je propagirana kao racionalizacija upravljanja i kao mera štednje, mada je finansijski efekat te rekonstrukcije minimalan – srpska vlada sa svim svojim kabinetima, ministrima, putovanjima, papirima, državnim sekretarima, na godišnjem nivou košta oko 150 miliona dinara, a budžet je 780 milijardi.

ZAVRŠIO REKONSTRUKCIJU: Miroslav Nikolić
foto: M. Milenković

Opozicija u Skupštini kaže da se bolja koordinacija u vladi ne može postići prostim premeštanjem ministarstava. To se plastično opisuje u članu 36 Zakona o ministarstvima: "Ministarstvo poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede preuzima od Ministarstva trgovine i usluga zaposlene i postavljena lica, kao i prava, obaveze, predmete, opremu, sredstva za rad i arhivu za vršenje nadležnosti u oblasti trgovine i usluga." U stilu, a sad svako na svoj radni zadatak, Cvetković naglašava da su prioriteti Vlade pre svega u ekonomskom domenu, kako bi se obezbedili povećanje životnog standarda stanovništva, zaustavljanje rasta nezaposlenosti, ubrzan rast privredne aktivnosti, stabilnost cena i podrška razvoju realnog sektora. Podseća se na "mapu puta", na evropske zakone koje treba doneti, na čekiranje EU upitnika u junu, i tako redom.

Ček', ček', a popis inventara!

Palalić iz DSS-a kaže da se otvara problem pomoćnika ministara u formalno novim ministarstvima, koji po novim propisima od 1. januara 2011. inače moraju da budu izabrani na konkursima, a konkursi traju najmanje četiri meseca...

Član 26 Zakona o izmenama zakona o vladi unosi disciplinsku klauzulu radi sprečavanja međusobnog olajavanja: "Odluku Vlade dužan je da zastupa u javnosti i član Vlade koji je glasao protiv nje ili je bio uzdržan." Informacije o radu Vlade po tom zakonu ne mogu se davati suprotno načinu određenom Poslovniku

Vlade ili na način na osnovu kojeg se ne može utvrditi koji član Vlade, državni sekretar i direktor posebne organizacije i službe Vlade daje informacije. Opozicija (DSS, LDP) u Skupštini je to dočekala na nož, a ministar Milan Marković je uzvratilo da je to bilo propisano u Poslovniku Vlade, a sada se zbog našeg mentaliteta odredba pojačava.

TALAS: Tako zakrpljena i formalno disciplinovana vlada ide u susret nepoznatim događajima u 2011, u atmosferi u kojoj izbijaju socijalne erupcije od Magreba do Zagreba, u kome fejsbukovci, kako izgleda, izvode neke ulične radove i traže ostavku kabineta premijera Jadranke Kosor, a neki i javno spaljuju zastave EU, u koju Hrvatska pokušava da stupi već više od 15 godina. U Albaniji su poslednje nedelje izbijali sukobi opozicije sa vlastima. Talas masovnih antivladinih demonstracija stigao je do Balkana. Nafta poskupljuje...

Naprednjaci su izlepili hiljade plakata "Hvala, Beograde. Ponovićemo". Najavili su da će 16. aprila sesti na stiropor da bi iznudili raspisivanje vanrednih parlamentarnih izbora.

Reagujući na izjavu premijera Cvetkovića da su svi koji sada traže izbore protiv EU, Tomislav Nikolić u ponedeljak 7. marta iznosi ponudu demokratama: "SNS je spreman da se obaveže da neće organizovati skupove dok Srbija ne dobije status kandidata, ako oni (demokrate) krajem novembra, najkasnije početkom decembra raspišu vanredne izbore. "Nikolić je rekao da za 14 dana očekuje brz odgovor na tu ponudu, a ako odgovor bude negativan, SNS će organizovati najavljeni miting 16. aprila.

Odgovor je došao s nivoa na kome se verovatno ne donose odluke u DS-u, kroz usta šefice poslaničke grupe "Za evropsku Srbiju" Nade Kolundžije – da u vreme kada Srbija treba da uradi veliki posao kako bi dobila status kandidata za EU, svaki zahtev za pre vremena raspisivanje parlamentarnih izbora predstavlja nanošenje štete evrointegracijama Srbije. Ona kaže da cinično zvuči da neko ko je 20 godina na sve moguće načine zaustavlja Srbiju na evropskom putu sada stavlja evropske uslove onima koji su 20 godina pokušavali da Srbija, pored svih otpora, ostvari taj cilj i postane punopravni član EU. Osigurala se i jednom uzgrednom primedbom da to ne znači da vanrednih izbora uopšte neće biti, ali to nisu svi citirali. Nikolić je u Skupštini u utorak ponovio svoju ponudu zamerivši vladajućoj koaliciji da tako vodi Srbiju da je podrška građana evrointegracijama pala sa 70 na 58 odsto.

Zaista, paradoks je da je podrška evrointegracijama opadala dok se uvećao broj partija sa evropskim prefiksom, cinici bi rekli, od kada je u Srbiji na vlasti pobedila evropska opcija, a Nikolić postao evropejac, Srbi počeli da gube evroentuzijazam.

Možda Nikolićeva ponuda i nije iznenađenje bez neke konsultacije u Briselu, ili bar sa željom da oni tamo za to čuju. Uostalom, Aleksandar Vučić je, tumačeći njegovu izjavu, rekao da demokrate sada ne mogu u Briselu da kažu da ih se ometa na evropskom putu.

Nikolić još jednom u Skupštini najavljuje ("kažite tom vašem predsedniku) da će sesti na stiropor ako se demokrate ne odazovu na njegov predlog kompromisa.

Da li je to rizičan poduhvat? Kada su naprednjaci 25. februara u Beogradu održali zapažen i miran opozicioni skup, što uz pomoć sopstvene organizacije, a više uz pomoć policije, oni su sprečili izvesne navijačke grupe da se priključe skupu i izazovu nereda. Nekog komešanja na desnici ima. Dvadesetak pristalica organizacije "Naši 1389" privedeno je u subotu, kada su se okupili ispred zgrade B92. "Naši 1389" i Srpske dveri sakupljaju potpise za registraciju

političkih stranaka dok Ustavni sud još uvek raspravlja o inicijativi Tužilaštva o zabrani te dve i još nekih drugih organizacija, navijačkih i nenavijačkih. Pre sedam dana kordoni policije obezbeđivali su da suđenje Miši Vaciću iz pokreta "Naši 1389" prođe bez fizičkog sukoba "dve Srbije".

U međuvremenu, naprednjaci nisu povećali svoju koaliciju. Predsednik Demokratske stranke Srbije Vojislav Koštunica izjavio je "Novostima" da vlast nudi građanima samo rekonstrukciju Vlade, a SNS "stiropor revoluciju": "Podjednako su nam daleko i jedni i drugi jer im se politički ciljevi (Evropa nema alternativu) u suštini ne razlikuju."

Naprednjaci mogu očekivati povećan pritisak svoje bivše matične partije u koju se vratio general Delić i sada kritikuje Nikolića i Vučića. Vojislav Šešelj iz Haga šalje proglas građanima Srbije u kome ponavlja svoju antievropsku platformu, ali i značajan akcenat stavlja na socijalne probleme: nabroja da je nezaposlenost povećana, da je preko 70.000 preduzeća u konstantnoj blokadi, da je spoljnotrgovinski deficit od januara do oktobra 2010. godine iznosio 4,2 milijarde evra, a da

se u 2011. godini očekuje još veći deficit... To kaže da bi naglasio: "Braćo i sestre, građani Srbije, razmislite dobro o svemu, jer vi odlučujete da li ćete podržati propalu prozapadnu politiku Tadića i Nikolića ili Srpsku radikalnu stranku koja je jedina alternativa ovoj slugeranskoj politici." Šešelj, čini se, ne poziva Srpsku radikalnu stranku, na neku konkretnu akciju, već članstvo da se ne osipa. Radikali (Nemanja Šarović) su u Skupštini u utorak ponovo napadali naprednjake, između ostalog i zbog njihove saradnje s partijom Bogoljuba Karića.

Kako sada stvari stoje, vladajuća većina možda veruje da se osigurala za period tokom leta i jeseni, pa sada možda neće davati ustupke Nikoliću. Možda će sačekati da vidi kakvu će snagu naprednjaci pokazati na proleće, a i da li će se rasplamsati bitka između njih i radikala. Čekaće i da vide da li će Brisel biti predusretljiv prema Srbiji, kako je najavljeno prošlog leta pri kosovskom zaokretu, ili će se baviti Libijom i ostalim svojim problemima, a Srbiju, uz uobičajeni izgovor "gde je Mladić", ostaviti na listi čekanja...

Milan Milošević

Moj novi HTC

4 rezultata

► HTC: HD7, 7 Mozart, Desire HD, Wildfire

HTC 7 Mozart
24.480 din
(uz MixNet XL)

HTC Desire HD
24.400 din
(uz MixNet XL)

HTC Wildfire
12.400 din
(uz MixNet M)

HTC HD7
26.680 din
(uz MixNet XL)

Pronađi kod mt:s dilera

Vaš novi telefon:
HTC HD7 i HTC 7 Mozart sa Windows Phone 7 OS
HTC Desire HD i HTC Wildfire sa Android™ OS

Pronađite najbližeg mt:s dilera mobilnih telefona i kupite svoj novi HTC telefon uz mt:s postpaid pakete.

Uz HTC telefon i Mixnet paket, dobijate i veliki broj megabajta za prenos podataka.

Cene važe i uz tarife sa istom ili većom mesečnom pretplatom.

Ugovorna obaveza je 24 meseca.

imate prijatelje!

Google, Google Maps, Google Mail, YouTube i Android i Android logotip kao i Android Market i Android Market logotip su zaštićeni žigovi u vlasništvu Google, Inc. Svi ostali žigovi u vlasništvu su drugih odgovarajućih nosilaca.

www.mts.telekom.rs

Kultura sećanja: **Dvadeset godina od 9. marta**

Foto: M. Cvetković

Kako je stvarno bilo

DOGAĐAJI KOJI SU UŠLI U ISTORIJU: Dragana Milojević Srdić ispred vodenog topa; Vuk Drašković na baklonu Narodnog pozorišta; tenkovi JNA i polazak studenata na Terazije

Foto: Emil Čonkić

Foto: Darko Ćirkov

Kao juče da je bilo, a deca začeta tih dana sada decu imaju... U međuvremenu je đavo odneo i više država i vojsku i Vožda i snove puste, sve u neprekinutom sledu, eto, do dana današnjeg. To što je 9. marta 1991. počelo, traje još. Jesmo li nešto naučili iz iskustva 9. marta?

i urbane legende

Foto: Vladimir Dimitrijević

Kao da je juče bilo. Duvala je tih dana (kobnog, videćemo kasnije) marta meseca jaka košava – na našu veliku sreću. Treba, međutim, pre taktičke analize događaja, smestiti ga u malo širi politički kontekst. Slobodan Milošević već je prvo uzburunio Srbe po Hrvatskoj i Bosni, pa opljačkao saveznu blagajnu, pa pokrenuo proces rušenja Ante Markovića, tadašnjeg saveznog premijera. JNA, tadašnja vojska tadašnje SFR Jugoslavije, deco, još se kolebala da šta bi od sebe. Da li da čuva komunizam i da pusti državu niz vodu? Da li da čuva državu, a da komunizam pusti niz vodu? Na kraju je izgubila i jedno i drugo, ne shvatajući šta se u SSSR i ostatku Varšavskog ugovora (Istočnog bloka) događa već dve pune godine. Još su se, jadni, uzdali u debele, ćelave i senilne ruske generale i čekiste. Donedavno su ih vodali kao suklate ovuda, da slave i sahranjuju Slobodana Miloševića i njegovu kamarilu. A i na taj ruski segment ćemo već doći, polako.

PRIPREMANJE TERENA: Milošević je – po običaju – pogrešno odigrao svoju *va banque* prolećnu partiju te 1991. godine, ali se izvukao. O tome

je ova priče. U sukobu sa opozicijom, pre svega sa Vukom Draškovićem i SPO-om, Milošević je – naravno – potegao hrvatsku opasnost kao “mobilizaciju i homogenizaciju”. Prvo je u januaru 1991. pokušao da zapanji Srpstvo Vaskoliko onim filmom o Špegelju i naoružavanju Hrvata. Nešto mu to nije upalilo. Zaista neumereno i prostačko pljuvanje opozicije na RTS-u i po režimskim novinama izazvalo je SPO i ostatak opozicije i dovelo do mitinga 9. marta 1991. na “Trgu slobode kod Čestitog Knjaza”, kako to Vuk i dan-danas zove. Videvši da se to sve zajedno kreće u lošem pravcu, Slobodan Milošević smislio je nešto za šta mu se učinilo da je pakleni plan: da zalet očekivano masovnog narodnog protesta protiv njegovih prljavih medija, raznih mitevića (RTS), minovića (“Politika”), brajovića (“Večernje novosti”) i istih takvih kao i oni, iskoristi i okrene u svoju korist, kao vešt džudista koji se izmiče ispred protivnika i obara ga njegovom sopstvenom inercijom naleta.

Dok su Vuk i opozicija vikali i spremali svoj miting, Miloševićeva propaganda igrala je na ugroženost Srpstva Vaskolikog. Novine su donosile ludačke vesti iz nesvesti o “80.000 naoružanih ▶

hadezeovaca i Kurda” (razumem za HDZ, ali otkud Kurdi? Oni bi trebalo da su na našoj strani, s obzirom na Turke...) koji se sakupljaju za 9. mart da nas sve pokolju usred Beograda. Kad se stvar uozbiljila, Milošević je izveo čuveni Pakrački incident: početkom marta 1991. deo Stanice milicije MUP Hrvatske u Pakracu odmetnuo se u brda; čak ni svi Srbi nisu otišli. MUP-a Hrvatske reagovao je slanjem nekih pojačanja i tamo je nastala kriza, koja će se jako brzo razrešiti bez mrtvih i ranjenih, sa nešto ispaljene municije i sa manjom materijalnom štetom, uz intervenciju JNA koja se postavila između dve strane i na kraju ih smirila. To se u Srbiji doznalo tek kasnije: tada, za vreme frke, “Večernje novosti” Rada Brajovića objavile su vanredno izdanje sa naslovom “40 mrtvih u Pakracu!”, a “Politika ekspres” naslovnu stranu “Rafali u narod!”. Sve je, naravno, bila laž, masna, bestidna i odmah raskrinkana, ali cilj je bio odvratiti narod od dolaska na miting 9. marta. Nije uspeo. Onda se prešlo na rezervni plan taktičke prirode.

Do podneva 9. marta na Trgu Republike okupilo se – po pouzdanoj proceni milicije – oko 40.000 ljudi. Lideri opozicije zauzeli su mesta na onom balkonu Narodnog pozorišta, sa sve ozvučenjem. Bili su tu Vuk, Dana, Mićun, Vesna Pešić, Milan Paroški (neka mi ne zamere oni koje sam zaboravio). Za to vreme ono nešto što se zvalo “Pokret žena za Jugoslaviju” (Buba Morina, pa ona neka kojoj sam ime zaboravio i nije mi žao, ali je i ona završila kod Mire Marković u JUL-u, te već takve sojke), sve to u bundama, krenulo je bilo iz Ulice 29. novembra da podrži Slobu i JNA. Odmah su ih nazvali “Bundesliga” i rasterali ih.

“JURIŠ”: Samo što je miting počeo, oko 12.35, operativci u civilu ubacili su u sredinu mase na Trgu Republike nekoliko punjenja suzavca CS. Milicija je tada već imala ceo Trg Republike opkoljen sa svih strana i gusto popunjen već nervoznom masom. Oficiri milicije, kako ćemo kasnije saznati, bili su protiv takvog taktičkog pristupa, poučeni iskustvom i zdravim razumom; neki od njih otkazali su poslušnost, videvši kuda vode takva naređenja, kao što se (opet kasnije) doznalo iz snimaka milicijskih radioveza. Bili su u pravu, kako je posle ispalo, ali nisu razumeli šta je Sloba hteo, kao što to kasnije nisu razumeli ni JNA, ni Srbi iz Hrvatske i Bosne, ni veseli kapetan Dragan. Sloba je hteo kaos u kome će samo on umeti da pliva – kao i kasnije.

Haos je tog 9. marta 1991. i dobio. Razbesnela masa rasterala je za dva-tri sata ulične tuče miliciju kao mačke s jebišta, sve uz Vukovo čuveno “Juriši!” sa balkona. Nisu pomogla ni oklopna vozila,

Foto: Imre Sabo

TRI PRSTA KAO SRPSKI SIMBOL: Deveti mart; srpske jedinice u ratovima; antimiloševićeva opozicija; demonstracije povodom NATO bombardovanja; pobeda Novaka Đokovića; pozdrav Borisa Tadića srpskim sportistima

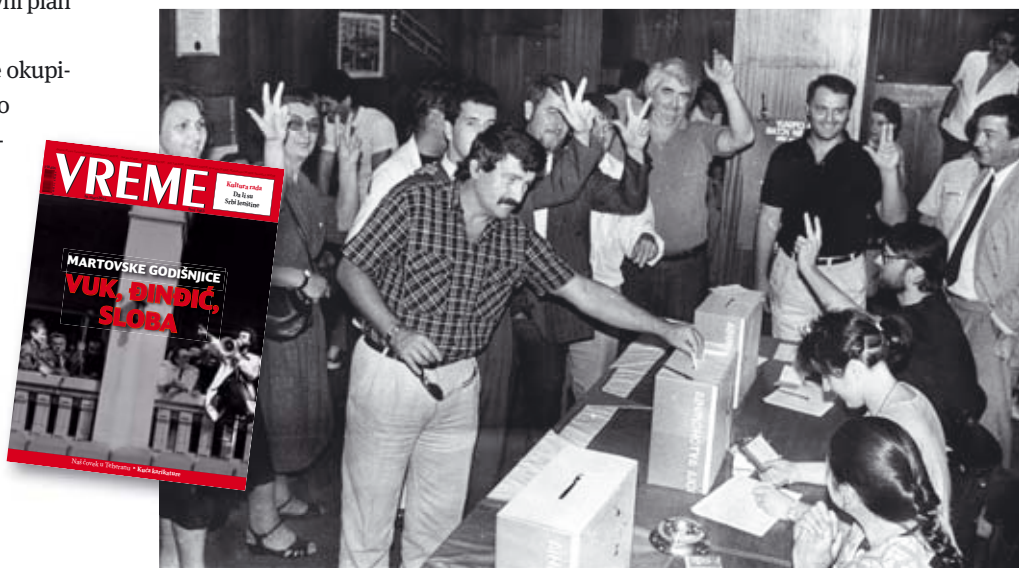

Foto: Nedeljko Deretić

Foto: REUTERS

Foto: REUTERS

Foto: REUTERS

Foto: TANJUG

ni vatrogasci, najmanje konjica (konji su u oblaku suzavca zbacili jahače i pobjegli; posle su ih jedva pohvatali po Kalemegdanu; konj i suzavac uzajamno se isključuju i zato postoje gas-maske za konje). Ideja da se masi ne ostave izlazi za povlačenje bila je samoubilačka; za miliciju, ali ne i za Slobu. Milicija je pokušala da uđe u Narodno pozorište, ali nije uspela; pa da im isključi struju, ali ni to nije uspelo; opšti utisak bio je da se nisu mnogo ni trudili.

Dok je trajala ta jurnjava, to čudo i pokora od Kalemegdana do Slavije, od Zelenog venca do Bajlonija, od Televizije do Nemanjine, Slobini ljudi pletli su svoju političku intrigu po unapred postavljenom zadatku: da se stvore uslovi za državni udar. Evo kako: celog tog dana 9. marta 1991. Slobin ministar unutrašnjih poslova Radmilo Bogdanović i načelnik Generalštaba JNA Blagoje Adžić bili su na telefonskoj vezi (kako smo kasnije saznali iz objavljenih snimaka telefonskih razgovora) i procenjivali kada će nastupiti trenutak da JNA izvede tenkove na ulice Beograda. Da bi se dotle došlo, bila je potrebna odluka tadašnjeg predsedništva SFRJ od osam članova. To je bio posao Borisava Jovića: još dok do prave tuče na Trgu Republike nije bilo ni došlo, predobri i prepoštene Bora počeo je da zivka članove predsedništva i da im slaže priču kao, eto, “snage haosa i bezumlja” napadaju Generalštab i vojsku, da je policija razbijena (što je i bio plan), da je kaos i da JNA mora da interveniše. Slobini članovi Predsedništva – iz Srbije, s Kosova, Vojvodine i Crne Gore – pristali su odmah, znajući o čemu je reč; Slovenija, Hrvatska i Makedonija odbile su; ostao je Bogić Bogičević iz BiH, pošten i smiren čovek koji je odbio, nađen negde na putu ka Sarajevu. Pata karta i ništa. Posle je Vasil Tupurkovski iz Makedonije ispričao da je prozreo Borinu podvalu odmah, jer je imao prave informacije iz Beograda. Vojna bezbednost, saznaćemo i to kasnije, imala je svoje operativce raspoređene po ključnim tačkama u gradu i oni su pošteno javljali da šta se u stvari događa; načelnik Uprave tada je bio na terenu, a njegov zamenik rekao nam je kasnije da je te informacije prosleđivao “gore”, dakle Adžiću, bez komentara, kako je i red. Šta je Veljko Kadijević, tadašnji savezni sekretar za odbranu, o tome mislio, ne kaže, mada slutimo. Bilo kako bilo, u dogovoru sa Radmilom Bogdanovićem JNA šalje tenkove na ulice Beograda oko 18:30 te večeri, prvi put posle 20. oktobra 1944. (parade se ne računaju).

KRAJ TUŽNE PRIČE: Kao što je rečeno, duvala je jaka košava. To je uveliko umanjilo dejstvo suzavca CS i pomoglo demonstrantima, kao što će im pomoći i sutradan, 10. marta, kada su studenti probili kordon na Brankovom mostu i zauzeli Terazije. Pre toga je došlo do pucnjave u Kneza Miloša, kada su ►

neki slepci iz Požarevca, milicionari, otvorili vatru na demonstrante; jedan mrtav, a dva novinara "Vremena" promašeni dok su sedeli na krovu (pametniji deo milicije pucao je uvis). Tenkovi i oklopna vozila rasporedili su se po simboličnim tačkama centra grada. Narod se razila, a zabezegnuta mlada vojska blenula je kroz otvore, ne znajući šta se događa. Sutradan uveče JNA se povukla iz grada, čutke i podvijenog repa. Milicija se nije usudila da rastera studente i narod sa Terazija i nastalo je opštenarodno veselje. Uhapšenog Vuka pustilo je sutradan (čuvao ga je Naser Orić, radnik obezbeđenja Slobe Miloševića; kaže Vuk da je bio dobar i donosio mu sendviče).

Ceo taj veseli i razdragani cirkus preselio se uskoro u Skupštinu Srbije. Vlast je i dalje tvrdila da je sve to hadezeovska ujdurma i izdaja. Onaj neki poslanik pokušavao je da im ispriča čuvenu "priču s tužnim krajem", ali ga – kukala im majka – nisu slušali, a trebalo je, jer je priča i imala tužan kraj, kako danas vidimo. Premijer Zelenović tvrdio je da – dok se opozicija i studenti natežu po Terazijama – "ustaše zauzimaju Stolac". Proverimo mi to kod Stočana, kad tamo nikakvih ustaša nema (došli su tek mnogo kasnije). Dok se taj skupštinski cirkus odvijao, na narodno veselje, Sloba i njegovi nisu čakom časili. Kad mu državni udar nije uspeo na ulici, Sloba je prvo poslao Kadijevića u Moskvu, noćom, kradom, 12. marta 1991. da pita braću Ruse i boljševike šta sad da radimo. Tamo su mu ministar vojni Jazov i predsednik KGB Krjučkin – sve same srpske uzdanice – rekli da sačeka dok oni ne najure te izdajnike Gorbačova i Jeljcina, pa ćemo već sa Srbijom videti lako, sve u smislu (uostalom) čuvene godišnje zapovesti Političke uprave JNA od 25. januara 1991. gde se lepo kaže da su "SSSR i naučni socijalizam samo privremeno na kolenima" i da će se dići na noge, a posle ćemo da vidimo čija nana crnu vunu prede. To se posle završilo onim operetskim pučem u Moskvi, 19. avgusta 1991. kada su Jazov i Krjučkov završili u Ljubjanki, svim Miloševićevim nadama, preuranjenim čestitkama SPS-a i uzdanjima u Rosiju uprkos. Nama su ostale one suklate od Filatova, Guskove, Žirinovskog, Jastrebova; onaj Šešeljev "knez" Dolgoprstov, "potomak Nemanjića" i već svi ti koje su vodali i vodaju kao međe do dana današnjeg.

Milošević je, u pokušaju da taj 9. mart i ruski debakl nekako neutrališe, 16. marta napravio novi udar i "povukao" svoje ljude iz savezne države; itd. to više nikoga ionako ne zanima, deca su porasla, a i njihova deca rastu, živa bila.

RASPEKMEŽENE USPOMENE: Od 9. marta

1991. ostale su fronce od folkloru i urbane legende. Sa onog balkona skoro svi su tu: eto Vuka – dvaput je do Vlade dogurao, drugi put čak do ministra inostranih dela – eto Dane; eto Vesne Pešić i Mićuna gde su; Milan Paroški napravio je karijeru vratolomnu i završio u nekom *reality show*-u, gde mu je od početka i bilo mesto, ali tada nije bilo takvih emisija. Ona visoka i lepa Dragana što je stajala mokra kao miš pred policijskom cisternom tog devetog marta na košavi, pred Narodnim pozorištem – nije više s nama. Držala je jadan na toj slici uzdignuta tri prsta, ona što ih je Vuk u blaženom neznanju proglasio za znak srpski, a bio je znak ustaški od 1941, kada su se sa ta ista tri prsta ustaški zastupnici u Pavelićevom Hrvatskom državnom saboru zaklinjali i slušali himnu sa tim prstićima na grudima, kako ćemo posle i svojim očima videti iz onih "slikopisa" (filmskih žurnala NDH) koje je Lordan Zafranović iskopaio iz laguma Kinateke pre petnaestak godina. Uzman su Vuku objašnjavali da se okani ta tri prsta (kao i Draže i četnika, uostalom); nije pomoglo, pa je tako ironija istorije opet uradila svoje, na našu bruku i sramotu. Uostalom, ne dao vam bio Bog da 1991. u Kninskoj krajini mahnate sa ta tri Vukova prsta: odsekli bi ih vam odmah! Tada su Vuka mrzeli više no Tuđmana, tamo, oko Knina.

Vukovi i Giškini ulični *fighteri* i četnici-početnici od devetog marta – što izginuše, što odoše u gangstere da tamo izginu, neki i od dugačke puške Stanišića. Giška Božović, "apostol hrišćanske ljubavi" (Vuk) i poliglota (naučio je Bibliju na nekoliko jezika po evropskim zatvorima), sa kratkim "hecklerom" pod jednim i "TT" pod drugim pazuhom (intervjuisao sam ga tada), sve zveckajući rezervnim šaržerima po džepovima, skončao je pod Gospićem u Slobinom ratu, a ne Vukovom; još kažu da ga je s leđa ubilo, izdajom. Njegov naslednik, Dugi Lainović od Srpske garde Vukove, pao je od zemunske ruke.

Svi kasniji pokušaji reprize 9. marta ispali su jadni i farsični, sasvim u skladu sa Vukovim nepogrešivim njuhom za pogrešnu patetiku.

Deveti je mart bio jedan, jedini, nezaboravan za nas koji smo se tu nešto gurali, naivan, bezazlen, koban – ali jedina naša pobeda nad Njim sve do 5. oktobra, ako i tada... Bila su to herojska vremena, deco, pričaće vam tate i mame i bake i deke. Milošević se izvukao, doduše, ali tome smo sami bili krivi. Vuk bi jednoga dana Trg slobode kod Čestitog Knjaza proglasio za novu Marićevića jarugu, samo ako mu se namesti prilika, ama neće.

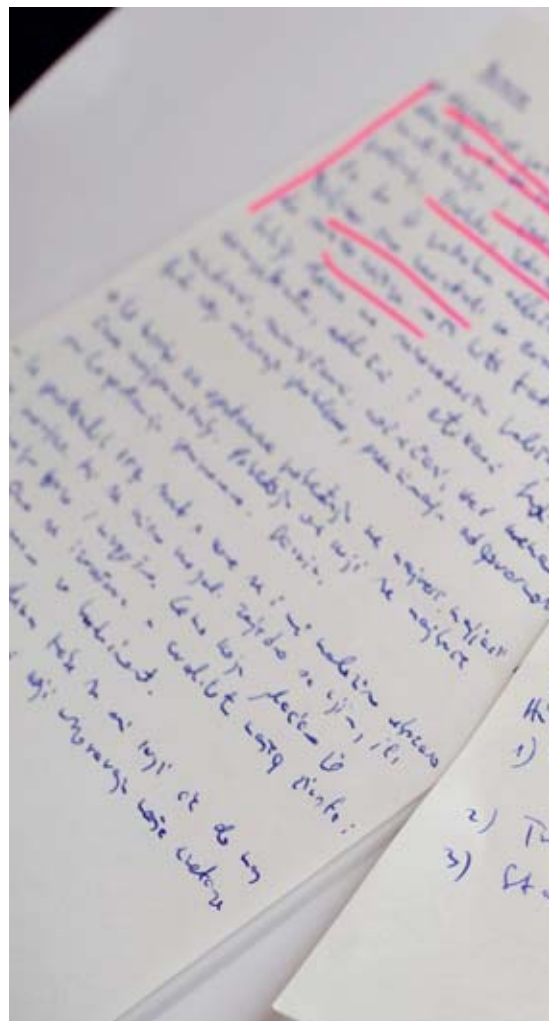
Pustimo, dakle, deveti mart istoriji i našim raspekmeženim uspomena.

Miloš Vasić

Osam godina od ubistva Zorana Đinđića

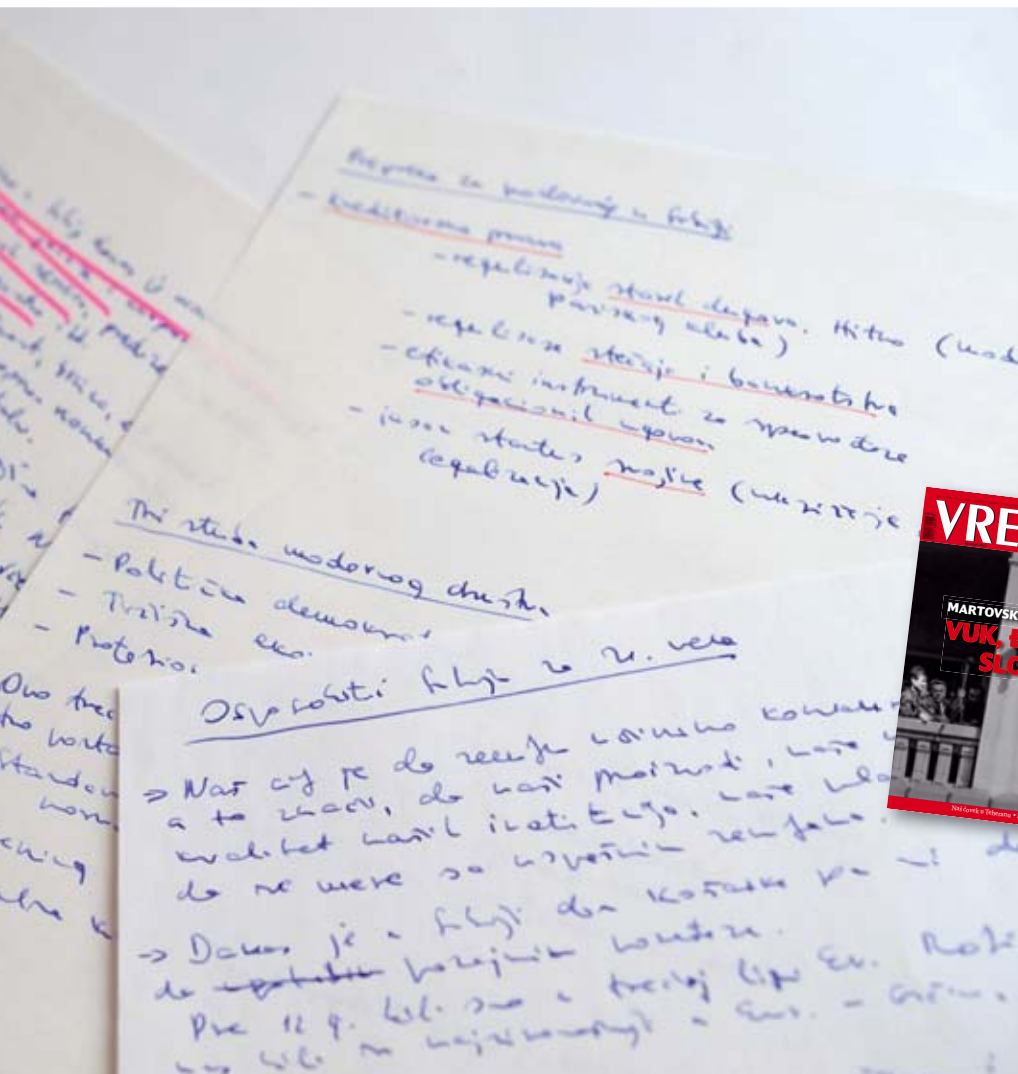
Elektron poslednj

BELEŠKE I KONCERTI: Stranice iz rokovnika Zorana Đinđića

VIRTUELNI MUZEJ ZORANA ĐINĐIĆA

nska postavka jih dokumenata

Kosovo, evropske integracije, svetska i lokalna ekonomska kriza i sve drugo bili su i onda problem. Koliko daleko u budućnost je video ubijeni premijer Srbije

BELEŠKE, PREDMETI IZ njegove kancelarije, lične fotografije, fajlovi iz računara, video, audio snimci i brojna druga građa deo su prvog virtuelnog muzeja u Srbiji, čije je otvaranje

najavljeno za idući utorak 15. mart, tri dana pošto se navršio osma godišnjica ubistva Zorana Đinđića.

U virtuelnom muzeju koji će, zahvaljujući Fondu "Dr Zoran Đinđić", biti dostupan na adresi www.ZoranDjindjic.org, nalaziće se ekskluzivne i neobjavljene informacije o njegovom životu i radu. Postavka je podeljena na nekoliko celina: hronologija događaja, video i audio materijal, beleške,

citati, govori, lična dokumenta, naučni radovi, objavljena dela, lični predmeti, telegrami saučešća, lična biblioteka, virtuelne šetnje, biografija, fotografije, lični kompjuter i knjiga žalosti.

USKORO PRED PUBLIKOM: Virtualni kabinet Zorana Đinđića

Prema rečima autora projekta Vitomira Jevremovića iz kreativne agencije Komunis, za razliku od klasičnih muzejskih izložbi gde su posetioци samo pasivni posmatračи, ova postavka je interaktivna – posetilac može da koristi materijal, pušta video fajl ili “pretura” po papirima. Jevremović naglašava da je njegova ideja bila da se takav sadržaj prilagodi mladim ljudima u Srbiji – koji retko idu u muzeje, ali provode dosta vremena na internetu.

Postavljanje izložbe ujedno je bila prilika da se digitalizuju i sačuvaju od propadanja sva papirna dokumenta – Đinđićeve beleške, podsetnici, pisma, rokovnici. Prvi put će na internetu biti dostupni i stručni tekstovi koje je Đinđić objavljivao. Skenirano je i pripremljeno više od dve stotine članaka i eseja o filozofskim i sociološkim temama, kao i prikazi knjiga koji, kako navode tvorci ove izložbe, osvetljavaju filozofa i prevodioca Zorana Đinđića. Inače, najveći deo građe koji će biti dostupan u virtualnom muzeju fizički se čuva u Arhivu Srbije. Osnivači muzeja očekuju od svih koji su ga poznavali da pomognu gradnji virtualnog muzeja tako što će donirati fotografije, snimke ili neki drugi materijal o Đinđiću, koji može biti izložen široj javnosti.

Gradnja muzeja je tek počela.

Marija Vidić

Naša situacija

9. februar 2003.

Naša situacija je prilično nepovoljna. Njene loše strane su:

- Brojna otvorena državna pitanja (Kosovo, Ustav i regionalizacija, jug Srbije, Sandžak, provizorijum sa Crnom Gorom)
- Nezrela i nekvalitetna politička elita i politička javnost
- Teško strukturno stanje privrede (većina tehnologije zastarela, niska produktivnost i konkurentnost, loš kvalitet proizvoda, nizak izvoz, veliki udeo društvene svojine, itd.)
- Međunarodni pritisci (Hag, spor proces evropske integracije)
- Loša opšta međunarodna situacija (iračka kriza, ekonomska recesija)
- Mala potrošnja (potražnja) stanovništva

Povoljni elementi

- Počeo proces ozdravljenja privrede
- Znatne finansijske rezerve u sivoj ekonomiji (4 milijarde dolara)
- Uspostavlja se kontrola nad sistemom (javne finansije, zdravstvo itd.)
- Nema kritične mase za velike socijalne proteste

Iskustvo drugih zemalja pokazuje da se ne možemo osloniti na spoljnu podršku. Nismo toliko problematični da bi se neko ozbiljno bavio nama, previše smo problematični da bi nas prihvatili, nismo strateški značajni da bismo imali bonus. Uz to, nalazimo se u bloku zemalja koje važe kao trajno nestabilne (BiH, Makedonija).

Zbog toga je neophodno sačiniti strategiju autonomnog razvoja, pretežno oslonjenu na plan aktiviranja sopstvenih razvojnih resursa. Taj plan podrazumeva potpuno individualizovan koncept, koji se neće oslanjati na globalne trendove (evropske integracije itd.)

Ti trendovi su realni, i desiće se, ali mi u međuvremenu moramo mnogo da učinimo.

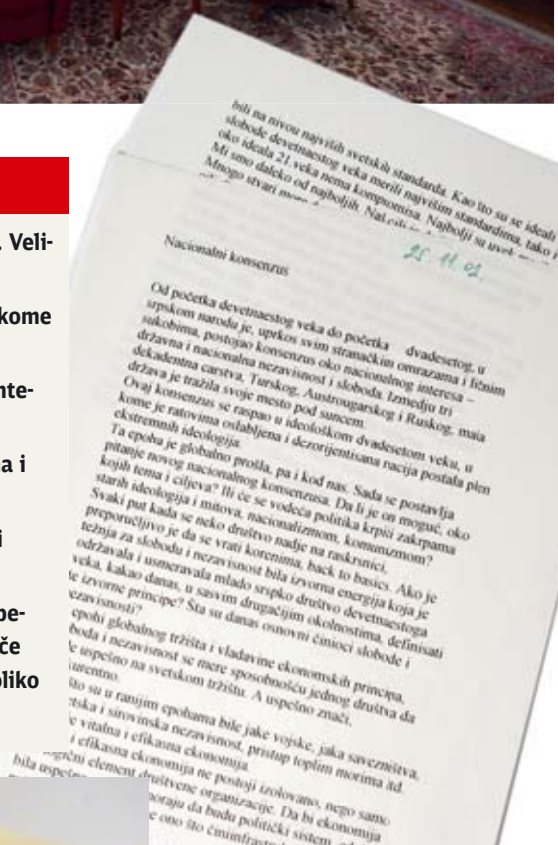
Pre svega, potrebna nam je individualna mapa izvoznih tržišta i izvoznih grana. Ne možemo sve da prepustimo tržištu. Potrebna je ciljana intervencija. Npr., arapska, južnoamerička tržišta, pojedine egzotične zemlje (Libija, Kuba), mogu da posluže kao spasonosan čamac koji će deo naše privrede da preveze na obalu konkurentnosti i modernizacije (pre svega prerađivačka prehrambena industrija, drvna, itd.). Treba osigurati tržišta za vojnu (namensku) industriju (Brazil itd.).

Kod privlačenja investicija treba više pažnje posvetiti nekonvencionalnim partnerima (Turska, Emirati itd.). Stvarati situacije za zajednička ulaganja stranih investitora i domaćih preduzetnika.

Odgovornost

- Oni koji loše upravljaju poverenim mandatom retko odgovaraju. Za njih je mali rizik. Veliki rizik je za narod, jer on uvek plati cenu. I to u svakoj zemlji.
- Zbog toga su izbori kao način poveravanja mandata vrlo ozbiljna stvar. Kao kada nekome dajete kredit. Ako bankrotira i upropasti vaš novac, vi ste žrtva.
- Šta radi dobra i odgovorna vlast? Štedi, investira, ne udvara se, poštuje dugoročne interese zemlje.
- Šta radi demagoška i neodgovorna vlast? Troši, zadužuje se, ugađa sitnim prohtevima i kupuje socijalni mir, ali po cenu dugoročnog propadanja.
- Kada na kraju sve potroši i biva zamenjena, narod traži pravdu i ponekad osvetu. Ali obično je prekasno.
- Jedina korist od loše vlasti je pouka, ako je ima. Pouka da se u budućnosti ne treba peca ti na slatke i primamljive udice. Ono što je slatko obično je nezdravo. Lekovi koji leče su gorki. Ova pouka u srpskoj istoriji nije preterano uspevala. Inače ne bismo imali toliko neuspeha.

Tipične osobine nacije

- Tipične osobine, neusmere na jaka energija, nedostatak odgovornosti, egocentrizam, nesposobnost za timski rad, nedostatak istrajnosti.
- Retke su nacije u kojima istovremeno postoji takva količina energije i ambicije, a tako malo kooperativnosti i kompromisnosti.
- Svako vuče na svoju stranu, tako da je zbir manji nego mehanički količnik.
- Suprotno od sinergije. Što nas je više, to smo slabiji.

Najlošiji scenario

11. februar 2003.

Napraviti scenario sa najlošijim razvojem događaja.

- 1) Iračka kriza traje dugo.
- 2) Svetska ekonomska recesija.
- 3) MMF pravi probleme, što povlači sve ostalo.
- 4) Hag se zaoštrava (nove optužnice oko Kosova).
- 5) Evropska unija zamrzava pregovore.
- 6) Nacionalna bezbednost (jug Srbije) iziskuje nepredviđene troškove za budžet.
- 7) Kosovo se ne rešava, napetost traje.
- 8) Odnosi sa Crnom Gorom ulaze u blokadu.

Šta je naša politika u takvoj situaciji najlošijeg scenarija?

- 1) Utvrditi koliko prihoda zavisi od normalnog razvoja događaja, i koja je razlika u odnosu na najlošiji scenario.
- 2) Pronaći alternativne izvore prihoda (brze velike privatizacije, npr. deo NIS-a itd.).
- 3) Napraviti koncept autonomne ekonomske razvojne politike (ciljana tržišta, podrška pojedinim izvoznim proizvodima itd.).
- 4) Napraviti plan komunikacije sa javnošću.

Sećanje na Zorana Đinđića

Ni general ni domaćin

Zašto je normalnije da u školama u Srbiji bude istaknut portret Milana Nedića a ne Zorana Đinđića? Je li zbog toga što su Nedića postavile nemačke okupacione vlasti da bude "čuvar reda i poretka" a Đinđić bio premijer izabran na demokratskim izborima? U čemu je "kvaka"

PRE GODINU DANA došao sam do teksta horoskopa objavljenog u beogradskom "Nacionalu" 12. marta 2003. godine. Kakva zaprepasajuća bizarnost! Da sam sklon idejama mističnih zavera – od templara i masona do crnorukaša – uz obavezan začim večnog prokletstva, možda bih se bacio na istraživanje uticaja astrologije na našu istoriju. U Srbiji su se, naime, kao što znamo, dnevni horoskopi koristili još početkom devedesetih, kada je bilo potrebno da se građani odvrate od izlaska na ulice zbog pretećih spoljnih okolnosti.

Već sama činjenica da u srpskom društvu horoskopi mogu imati sasvim određenu političku poruku, pa i pretnju, dovoljno govori o prirodi medija i ljudi koji se bave javnošću. Sve ono što se ovde dešavalo, od ubistva Zorana Đinđića pa do juče, predstavlja na neki način mešavinu ozbiljnih političkih planova i kalkulacija i ličnih obračuna, gluposti i predrasuda. Ta mešavina svega i svačega postaje sve očiglednija svake godine kada se pravi neka vrsta retrospektive i tragičnog podsećanja na ubistvo koje je obeležilo srpski put u demokratiju.

Zoran Đinđić je bio u znaku Lava (između 23. jula i 23. avgusta). Evo integralnog teksta iz "Nacionala": "Manipulacija. Ukoliko ne povećate oprez, danas možete lako postati žrtva nedobronamernih osoba koje duže vreme 'motre' na vas. Vaše ideje neće naići na odozbravanje okruženja, stoga ih ne forsirajte."

Zastrašujuće! Takva preciznost bi mogla

da natera ili da poverujete u astrologiju kao nauku ili da posumnjate da je urednik "Nacionala" znao šta će se toga dana odigrati. Ne verujem ni u jedno ni u drugo. Gospodin Slučaj ponekad aranžira stvarnost na takav način da teorija verovatnoće ispadne skroz besmislena. Niko se, međutim, nije zapitao zašto je tako veliki broj astrologa i proroka ultranacionalistički i konzervativno nastrojen? Otkuda ta sklonost? Postoji li neka uzajamna privlačnost? Ili su, jednostavno, u pitanju zahtevi klijenata? Kad je većina korisnika usluga astrologa tako orijentisana, onda nije nikakvo čudo da zvezdočitači imaju ovakve nazore. U tom je pogledu izbor ličnosti pod čijom će se maskom kriti Radovan Karadžić sasvim logičan.

Sam Zoran Đinđić nije bio nimalo sujeveren niti je polagao pažnju na razgranatu simboliku mističnih poruka i upozorenja.

O Zoranovim sposobnostima, energiji, hrabrosti, upornosti... o tome se, posebno na godišnjicu njegovog ubistva, veoma mnogo piše i govori. Jeza koju je izazvala njegova smrt nije, međutim, ni dodirnuti. Za-

što svi uporno izbegavaju, bez obzira da li su ga voleli ili mrzeli, da progovore o posledicama ovog čina? Koliko je ubistvo Zorana Đinđića udaljilo Srbiju od normalnog, pristojnog života? Pretpostavljam da neki o tome i ne mogu da razmišljaju. Kad kažem normalan i pristojan život, naravno, mislim i na Evropu i sve one vrednosti koje ona oličava. Nije

ubistvo Zorana Đinđića nipošto isto kao ubistvo Olafa Palmea. Ni ubistvo Džona Kenedija, uprkos mnogim zagonetkama i tajnama, nije isto. Posle ubistva Kenedija i Palmea njihova politika i vrednosti za koje su se zalagali nijednog trenutka nisu dovedeni u pitanje. Nije postojala nijedna društvena grupa, ili državne institucije, koje su pokazale spremnost da iskoriste ubistva. U Srbiji to nije bio slučaj. Ovde se ubistvo pripremalo korak po korak. Izvodile su se pripreme i uvežbavali akteri za “dan posle”. Politička pozadina Đinđićevog ubistva nisu samo političke stranke i lideri koji su ovo iskoristili. Tu je čitava jedna grupa astrologa,

Zoran Đinđić. Ovo Ovde me najviše podseća na nemački film *Evropa* Larsa fon Trira. Organizacija “Vukodlak” trebalo je da održi nacistički duh i posle kapitulacije. Zbog toga se moralo i ubijati.

Zoran Đinđić nije bio nesvestan opasnosti koja mu pretila, posebno posle isporučivanja Miloševića Haškom tribunalu. Znao je on veoma dobro da je prokletstvo izrečeno.

To prokletstvo, međutim, nije nikakva mistička ili lična reč, već duboko ubeđenje da su politikom koju vodi Zoran Đinđić ugroženi interesi grupe ljudi različitih zanimanja i profila. Latinka Perović govori o otporu mo-

Tako je 2004. ime Zorana Đinđića pomenuto 7955 puta a 2010. – 3304 puta.

O Zoranu Đinđiću, posle njegove smrti, nije pisano, ili govoreno, samo najlepše. Sačekala se promena vlasti, 2004. godine, da bi se kampanja protiv njega nastavila. Reč je o istim ljudima koji su to radili i za njegovog života. Kad su iscrpili municiju na mrtvom premijeru, koncentrisali su se na istragu i suđenje optuženima za njegovo ubistvo. Potom su se dohvatili njegovih najbližih saradnika. U par navratu su i njih optužili da su učesnici u zaveri. Izmišljali su izjave Zoranove majke, citirali poverljive izvore o vezama sa podzemljem, o Zoranovom ogromnom ličnom bogatstvu.

Zoran Đinđić svakako nije bio bezgrešan. Ima stvari za koje se danas pitamo da li su baš morale da budu urađene. Na primer, uvođenje veronauke u škole. Ni model privatizacije nije ispao baš najbolji. Izbor saradnika sigurno je jednim delom diktirala i preširoka koalicija. Ali mi još uvek ne znamo tačno sa čime se sve suočavala nova vlast da bismo mogli objektivno da sudimo o potezima Zorana Đinđića.

Zašto je normalnije da u školama u Srbiji bude istaknut portret Milana Nedića a ne Zorana Đinđića? Je li zbog toga što su Nedića postavile nemačke okupacione vlasti da bude “čuvar reda i poretka” a Đinđić bio premijer izabran na demokratskim izborima? U čemu je “kvaka”? U patriotizmu? U rodoljublju? Ili u tome što je Đinđić bio čovek drugog kova, neko ko nije bio ni general ni domaćin?

Čini se, naime, da je za sećanje na Zorana Đinđića “zadužena”, pre svih, njegova Demokratska stranka. Od nje najviše zavisi u šta će se pretvoriti uspomena na Zorana Đinđića. Pošto je odu-

stala od traženja odgovornosti za kampanju laži i mržnje protiv svog ubijenog lidera i prihvatila rehabilitaciju i oprost za glavne agitatore i spin majstore, sećanje na Zorana Đinđića svodi se na rad Fonda za podršku talentovanim studentima. To je, nesumnjivo, nastavak priče o lustraciji posle 5. oktobra. Do toga neće doći ne samo zbog političkih kompromisa i realne politike nego i zbog osećanja inferornosti dobrog dela naših aktuelnih političara kada se spomene Zoran Đinđić.

◀
Velimir Čurgus Kazimir

Foto: Mikica Petrović

novinara, kriminalaca i ratnih profitera koji su mesecima pre ubistva radili na završnom udarcu.

Ubistvo Zorana Đinđića predstavilo je Srbiju kao divljačku, primitivnu i nasilnu zemlju u kojoj se političke razlike ne mogu rešavati na demokratski način, u kojoj ne postoji nikakav preduslov za toleranciju i građansku pristojnost. Srbija se pokazala kao zemlja u kojoj se ključni potezi vuku ispod zemlje. Pojam “haški lobi” deluje prilično apstraktno i nevino u odnosu na ono sa čime se, u suštini, sukobio

dernizaciji Srbije, što je istorijska činjenica od onog časa kada se Srbija izborila za svoju državnu samostalnost. Otpor modernizaciji postoji, međutim, svuda. I u najrazvijenijim zemljama. Gde se, međutim, taj otpor – taj regresivni konzervativizam – pretvara u ubistvo? U Evropi, u 21. veku?

Zoranom Đinđićem mediji se uglavnom bave na godišnjicu njegovog ubistva. Gledam brojeve iz naše arhive. Na godišnjicu ubistva: 2004. – ukupno 77 tekstova, 2005. – 64, 2009. – 64, 2010. – 40. S godinama se brojevi smanjuju.

Pet godina od smrti Slobodana Miloševića

Pravićemo mi njega od blata

Deset godina posle oktobarskog puča 2000. godine, koji je, bez sumnje, najveća prevara učinjena srpskom narodu u dvadesetom stoleću, ne prestaje satanizacija Slobodana Miloševića i njegove porodice

Piše: Hadži Dragan Antić

Kada mi je glodur ovog nedeljnika ponudio da napišem prilog o petogodišnjici smrti Slobodana Miloševića, bio sam prijatno iznenađen. Ne znam šta stoji iza ove ponude i neću da o tome razmišljam, pa sam odlučio da priložim svoje viđenje Slobodana Miloševića u veoma kratkim crtama.

Nema sumnje da je Milošević istorijska ličnost. Nema sumnje da je Milošević proteklih decenija u medijima u toj meri satanizovan da teško možemo da nađemo sličan primer u novijoj istoriji. Verovatno da je toj satanizaciji i sam doprineo zbog rigidnog odnosa prema medijima. On je, zapravo, smatrao da treba da govori za medije samo onda kada ima nešto novo i važno da saopšti. Sećam se njegovog intervjua koji je uživo dao čuvenom američkom novinaru Lariju Kingu. Bio je to izuzetan razgovor i prava je šteta što takvih istupanja u javnosti, domaćoj i svetskoj, nije bilo mnogo više.

Ovih dana iz štampe izlazi Zbornik povodom petogodišnjice smrti Slobodana Miloševića. Pedesetak ličnosti iz inostranstva i zemlje napisalo je svoje viđenje Miloševića. Za ovu priliku izdvojio sam neke segmente iz svog teksta koji će biti štampan u Zborniku.

“Pravićemo mi njega od blata” – slušam ovu narodnu izreku već godinama. Govore mi to obični ljudi, ali i oni koji su bili za smenu Slobodana Miloševića 5. oktobra 2000. godine.

Prošlo je pet godina kako je Slobodan Milošević usmrćen u Hagu. Svedoci smo, baš ovih dana, da je upravnik pritvorske jedinice UN sistematski radio na tome da Milošević tragično okonča svoj život u ćeliji. Taj upravnik, da stvar bude još gora, o svojoj špijunskoj aktivnosti, redovno je obaveštavao ambasadu SAD u Hagu.

Deset godina posle oktobarskog puča 2000. godine, koji je, bez sumnje, najveća prevara učinjena srpskom narodu u dvadesetom stoleću, ne prestaje satanizacija Slobodana Miloševića i njegove porodice.

Činjenice govore da je u Srbiju ušlo više od sedamdeset milijardi evra u poslednjoj deceniji. Danas imamo milion nezaposlenih, sedam stotina hiljada gladnih, svakodnevno se otvaraju narodne kuhinje a spoljni dug zemlje u odnosu na prethodnu deceniju je utrostručen. To je u jednoj rečenici bilans ove, nazovi demokratske, vlasti.

U ovom kratkom osvrtu na političko delovanje Slobodana Miloševića podsetiću vas samo na neke događaje koji govore o njegovoj ulozi u demokratizaciji našeg društva, što današnji zvaničnici ne znaju ili neće da znaju, uporno tvrdeći da se radi o diktatoru. Vratimo se nekoliko decenija unazad.

Nema sumnje da je posle smrti Josipa Broza Tita u tadašnjoj Jugoslaviji došlo do velike polarizacije među rukovodstvima federalnih

republika i pokrajina, u čemu su posebno prednjačili komunistički funkcioneri Slovenije, Hrvatske kao i pokrajinâ Kosovo i Metohija i Vojvodina. Tih godina, zabranjivane su knjige, novine i časopisi. Pisci su zatvarani. Dolaskom Slobodana Miloševića na čelo GK SK Beograda, a potom i na vodeću funkciju CK SK Srbije, represija prema intelektualcima prestaje. Knjige se slobodno štampaju, igraju se pozorišne predstave, famozni verbalni delikt odlazi u istoriju.

Međutim, u Zagrebu istovremeno nastaje dokument CK SK Hrvatske, kasnije nazvan Bela knjiga, koju sam ja objavio. Namera hrvatskog komunističkog rukovodstva bila je da se izvrši pritisak na Srbiju i njeno rukovodstvo upravo zbog toga što su srpski pisci, slikari, reditelji i drugi umetnici slobodno iznosili svoja kritička mišljenja o stanju u tadašnjoj Jugoslaviji. Partijski lider Srbije Ivan Stambolić zabranio je moju knjigu. Bio sam uhapšen i osuđen a knjiga sudski zabranjena i potom uništena u fabrici papira na Umci. Slobodan Milošević, istine radi, nije odobrio ovakav postupak državnih i sudskih organa.

Slučaj Milovana Đilasa, poznatog komunističkog disidenta, još ilustrativnije pokazuje držanje Slobodana Miloševića tih godina. Posle nekoliko decenija prvi sam objavio intervju sa Đilasom. Milošević se zalagao da on slobodno govori i piše i da mu se objavljuju knjige. I ne samo to. Milošević je naredio da se vrati pasoš Milovanu Đilasu kako bi on mogao slobodno da putuje. Ovakva odluka naišla je na žestoke kritike unutar CK SKJ. Sećam se da mi je Slobodan Milošević pričao kako ga je zbog te njegove odluke napao srpski političar Dragoslav Draža Marković. Đilas je dobio pasoš i posle višegodišnje robije i progona nesmetano je mogao da putuje, daje intervjue domaćoj i stranoj štampi i objavljuje svoje knjige.

O tome koliko je Slobodan Milošević u tim godinama uticao na demokratizaciju društva govori i podatak da je vrlo aktivno učestvovao u pomirenju tzv. Slobodne srpske pravoslavne crkve u Americi i Srpske pravoslavne crkve u otadžbini. Zahvaljujući njegovim garancijama, u otadžbinu je stigao mitropolit novogračanički Irinej iz SAD.

VREME VLASTI: Hadži Dragan Antić i Slobodan Milošević

Tada je i došlo do pomirenja među crkvenim velikodostojnicima. Srpska pravoslavna crkva ponovo je postala jedinstvena. Ubrzo zatim iz Libertivila, kraj Čikaga, prenete su mošti vladike Nikolaja u otadžbinu, u manastir Lelič. I na kraju da naglasim da je uloga Miloševića u obnovi izgradnje hrama Svetog Save na Vračaru nemerljiva.

Slučaj tzv. humoreske “Vojko i Savle” objavljen u dnevnom listu “Politika” 18. januara 1987. godine označio je početak obračuna među članovima najvišeg rukovodstva SK Srbije. Nema dileme da je ovaj tekst zapravo bio najava definitivnog razlaza između Slobodana Miloševića i njegovih pristalica s jedne strane i Ivana Stambolića i njegovih sledbenika s druge strane. Ideju za pisanje ovog pamfleta-humoreske dali su u jesen 1986. godine Nikola Ljubičić, Dušan Čkrebić i Petar Stambolić u dogovoru sa Ivanom Stambolićem. Cilj je bio da se deo tadašnje vlasti obračuna sa Srpskom akademijom

nauka i umetnosti zbog tzv. Memoranduma. Taj radni papir SANU u kome se govorilo o položaju Srbije u tadašnjoj Jugoslaviji naišao je na žestok napad dela dogmatskog rukovodstva države. Radilo se o neviđenoj harangi na SANU i njene akademike.

Cilj ove afere je bio da izazove obračun unutar rukovodstva Srbije, onih koji su optuživali SANU i Memorandum i onih koji to nisu učinili. Slobodan Milošević, razume se, nije osudio Memorandum.

Kao svedok odbrane, u više navrata sam boravio u Hagu u poseti Slobodanu Miloševiću. Njegova borba za istinu o stradanju srpskog naroda bila je impresivna. O tome će da sude istoričari. Kao Miloševićev savremenik, i izdavač njegovih knjiga, u narednim godinama objaviću još čitav niz veoma važnih svedočenja o njegovoj državničkoj ulozi. Dotle, pridružujem se svima onima koji danas govore: “pravićemo mi njega od blata”.

Jesu li Srbi lenštine

Foto: Emil Vaš

Provokacija poznatog srpskog biznismena Miodraga Kostića, prvog čoveka MK grupe, na ovogodišnjoj sesiji Kopaonik biznis foruma – da Srbi ne rade dovoljno, daleko je odjeknula, tim pre što je uoči zasedanja “srpskog Davosa” on jednom studentu poklonio dva hektara zemlje da gaji lubenice, umesto da mu daje savet kako da se izvuče iz siromaštva

Miodrag Kostić je pokrenuo jedno staro i bolno pitanje: jesu li Srbi lenštine? Prema našim medijima, Kostić je na Kopaoniku rekao: “Ovde se misli da plate treba da rastu sa što manje rada, a u stvari je obrnuto. Mnogo, mnogo više treba da se radi u Srbiji... Mi imamo perspektivu, jer smo visokoobrazovan narod, ali moramo da budemo mnogo vredniji.” U tom kontekstu on je dodao i da nama treba mnogo više rada, a manje priče o platama. Ova Kostićeva impresija izazvala je različite javne i nejavne reakcije. One nejavne su – da bi Kostiću bolje bilo da plati neku od rata za kupovinu hotela u kojima se održava Biznis forum (jer je u toj prozaičnoj akciji probio sve moguće rokove Agencije za privatizaciju), nego da izaziva “klasni sukob” između kapitala i radništva, sve misleći da na taj način čini uslugu vladajućoj koaliciji, koja očajnički traga za opravdanjem loših ekonomskih prilika u državi.

Kostićeve kolege iz biznisa se, inače, u ovim nejavnim ocenama njegove provokacije, naravno slažu da u Srbiji nema “civilizacije rada”, jer je na različite načine i iz različitih razloga

održana seljačka tradicija po kojoj svaki seljak samostalno određuje svoj ritam rada, pa dolazi do “smenjivanja najvećeg intenziteta rada sa dokolicom”, jer je rad činio celinu sa privatnom sferom, pa je i postajao “prezir prema vremenu” kao onom ubistvenom činiocu produktivnosti.

PITANJE VEROISPOVESTI: U sada već veoma poznatoj studiji Mari Žanin-Čalić (*Socijalna istorija Srbije 1815–1941*), koja je izašla 2004. godine, vrlo precizno su objašnjeni neki od glavnih uzroka navodne “lenjosti” srpskih radnika na prelazu iz XIX u XX vek, a odbačene su privlačne “protestantske teze”, po kojima je “ideja o radu kao običajnoj dužnosti, shvatanje rada kao asketske pokore, koju čovek mora da izvrši neumorno, poslednjim snagama, ostala nepoznata ljudima na Istoku” (dok je stvorila “kulturu rada” na severu Evrope). Naime, Žanin-Čalić je prihvatila načelne zaključke Bajroha i Brodela da verski činioci nisu bez značaja za privredni razvoj, ali nisu presudni – pa je, polazeći od ocene da ni u Srbiji nije preovlađujući pogled na svet fatalistički (uprkos famoznoj

GAZDAMA SU RADNICI UVEK LENJI: Miodrag Kostić

Foto: Tanjug

“srpskoj duhovnosti”), niti su ljudi u Srbiji bez dovoljnog racionalizma, uzroke navodne “lenjosti” smestila tamo gde im je mesto – u domen spoljnih poticaja i motiva za rad.

No, Srbija nije imala sreće ni sa tim “spoljnim” odnosno sistemskim podsticajima “kulturi rada”, odnosno “kultu rada” kao njegovom blasfemičnom propagandnom odblesku. Naime, na prelazu iz XIX u XX vek ovde je zacarila koncepcija “narodne države” sa “državom majkom” kao ključnom društvenom institucijom, što je u jednoj bednoj zemlji od kakvog-takvog “tržišta rada” stvorila “biro za zapošljavanje”, a od radnog mesta, po mogućstvu u državnom aparatu ili javnom privrednom sektoru, umesto poprišta radne konkurencije – hladovitu privilegiju. Na sve to je leglo pola veka socijalističkog samoupravljanja i čuvene parole “radio–ne radio, svira ti radio”, pa smo u tranziciju zakoračili sa “tehnološkim viškom” od 40 odsto navodno zaposlenih. Katastrofu je uvećalo Miloševićevo vreme “velikog raspusta” (kako se svojevremeno izrazio Aleksandar Tijanić), kada su ljudi bez posla sedeli na radnim

mestima uz “sigurnu crkavicu” i bistrili nacionalnu politiku ili sa puškom u ruci oslobađali “srpske teritorije” uz nešto pljačke komšijskih kuća. Zatim je došla “demokratska revolucija” u kojoj su vlast osvojile vrhuške političkih stranaka, koje svoju dugovečnost i stabilnost zasnivaju na moći da “javni sektor” popune svojim pristalicama i njihovom rodbinom, a za ove u državnim firmama i ustanovama ima sve manje posla posle svakih izbora (pristalice prethodne koalicije se ne otpuštaju, već pomeraju naniže, a pristalice novih koalicija dolaze i napreduju). To se sve spakovalo u “sistemski ambijent” navodne srpske lenjosti, zajedno sa “evropskim snom”, koji se, ponovo, gotovo logično sklapa sa hiperbolom da jednom mora doći vreme kada će neko platiti “istorijske srpske patnje” i omogućiti Srbima da dostojno živi – bez motike i čekića u ruci.

Među javnim reakcijama na gore citiranu Kostićevu izjavu treba izdvojiti mišljenje stručnjaka za industrijske odnose, profesora Darka Marinkovića (*Dnevnik*, od 5. marta), koji ovim povodom kaže: “Naše gazde bi da uzmu i dušu

radnicima i uvek će tvrditi da malo rade i da mogu više.” Marinković tome dodaje i procenu da “visokoobrazovane kadrove isti taj biznismen ovde plaća nekoliko puta manje od njihovih kolega u inostranstvu, a očekuje da njihov učinak za malo para bude čak i veći nego tamo”. Darko Marinković zatim ističe da su sve uspešne zemlje tranzicije kao Češka, Slovačka, Poljska i Slovenija uspele zahvaljujući i tome što su na samom početku reformi napravile “socijalni pakt” u kojem je bila i socijalna cena promena, a kod nas to nije učinjeno, pa je sav teret tranzicije prebačen na radnike i sirotinju, a da niko od privilegovanih slojeva – političari, tajkuni i javni sektor – nije platio cenu koju prelazak na tržišnu privredu donosi. Marinković je ove ocene poentirao tvrdnjom da su “besmislene priče gazda o tome da bi nam procvetalo kada bismo zasukali rukave i više radili, a da pri tome niko radnicima ne nudi ni prave poslove, ni cenu rada koja za njihovo obavljanje pripada”.

SLUČAJ RAČE KRAGUJEVAČKE: Mnogo ozbiljniji povod za priču o odnosu građana Srbije ►

Kud se dede radnička klasa

U proseku, svake godine 40.000 zaposlenih dobilo je otkaz, a da se posle nije zaposlilo: najviše ih je bilo početkom i sredinom prošle decenije, oko 70.000 godišnje, ostalih godina u okviru proseka, a 2010. – bilo je više onih koji su zasnovali radni odnos (i to za preko 40.000) nego onih koji su dobili otkaz. Ali statistika nije život

U poslednjih 10 godina skoro 400.000 ljudi ostalo je bez radnog mesta: prema podacima Republičkog zavoda za statistiku 2001. godine kod "pravnih lica" – privrednih društava, preduzeća, zadruga, ustanova i organizacija – bilo je 1.752.226 zaposlenih, a 2010. svega 1.354.637. Po tome, 2010. godine bilo je preko 22 odsto zaposlenih manje nego 2001.

VIŠE-MANJE: Broj zaposlenih u realnom sektoru (rudarstva, industrijska i poljoprivredna proizvodnja) bezmalo je prepolovljen, u prometu (trgovina na malo i veliko, saobraćaj, turizam i ugostiteljstvo) smanjen je za petnaestak odsto, dok je u posredovanju (bankarstvo, trgovina i iznajmljivanje nekretnina) povećan za petinu, u javnim preduzećima za osminu, a na državnim jaslama (uprava, zdravstvo i obrazovanje) broj zaposlenih je povećan za (oko) 7,5 odsto.

Pad zaposlenosti u realnom sektoru, tamo gde se jedino višak vrednosti stvara, najveći je u industriji i poljoprivredi (49,6 odnosno 49,5 odsto), u rudarstvu nešto manje (37,35 odsto), a u građevinarstvu najmanje (26,68 odsto). U trgovini je pad 8,53, u ugostiteljstvu 45, a u saobraćaju i skladištenju 17,46 odsto. Dobra je vest, jer u najlošijem ima nečeg dobrog, da je uprkos prepolovljavanju broja zaposlenih u industriji, industrijski proizvod negde na (blizu) 60 odsto industrijskog iz 1990. godine. Povećana je, dakle, produktivnost. To je ta dobra vest.

PRELIVANJE: U bankama, lizing kompanijama i, uopšte uzev, tamo gde se trguje (tuđim) novcem, broj zaposlenih smanjen je za 13,6 odsto, ali je zato trgovaca i rentijera (opet tuđih) nekretnina (čak) 48,33 odsto više. U velikim državnim/privatnim monopolskim firmama zaposlenih je (začudo) 6,11 odsto manje, ali je zato 12,85 više onih koji pružaju "druge komunalne, društvene i lične usluge". U državnoj upravi broj zaposlenih je za deset godina porastao 9,47

odsto, u obrazovanju 14,1, a u zdravstvu i socijalnoj zaštiti (simboličnim) 0,25 odsto.

Nominalno gledano, smanjenje broja zaposlenih u industriji, rudarstvu, poljoprivredi, trgovini, ugostiteljstvu i saobraćaju veći je od ukupnog broja onih koji su ostali bez posla, 477.720 prema 397.590: bez sumnje, najviše otkaza uručeno je radnicima. Samo u Beogradu, za proteklih deset godina broj industrijskih radnika smanjen je sa 250 na jedva 14.000, u Kragujevcu sa 57 na 8 hiljada, u Nišu sa 25 na 3 hiljade, u Novom Sadu sa 24 na 5 hiljada, u Kruševcu sa 23 na 4 hiljade, u Vranju sa 20 na 7 hiljada, u Pirotu sa 13 na 2 hiljade radnika...

Nekadašnji "ponosi" srpske industrije, beogradska Industrija motora i traktora, Industrija motora "Rakovica", Dvadeset prvi maj, Rekord, Zmaj i Ikarbus, kruševački "14. oktobar", trstenička Prva petoletka, niška Mašinska i Radio industrija, pa Minel, pa... Postoje te firme i danas, ali su bleđa senka onoga što su svojedobno bile.

S druge strane, prema statistici, u neproizvodnim delatnostima za ovo vreme uhlebije je našao 48.091 zaposleni, a "preteklo" ih je 32.039. Sabrano sa onima koji se nisu "snašli", više od pola miliona ostalo je "neraspoređeno". Gde li se dede taj silan radno sposoban narod?

PENZIJA I BIRO RADA: Broj penzionera u prošloj deceniji rastao je prosečno za dva odsto godišnje ali je, po prirodi stvari, u konačnom zbiru stopa manja: prema evidenciji Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje, 2001. godine penziju je primalo oko 1.300.000 penzionera, a 2010. (samo) šezdesetak hiljada više.

U proseku, svake godine 40.000 zaposlenih dobilo je otkaz, a da nije zasnovalo novi radni odnos: najviše ih je bilo početkom i sredinom prošle decenije, oko 70.000 godišnje, ostalih godina u okviru

prema radu, od Kostićeve vešte i prigodne provokacije, pružaju vesti koje su se krajem februara pojavile iz Rače Kragujevačke, gde su sindikalci, čini se, u oštrom sukobu sa južnokorejskim menadžerima kompanije Jure, koja je prošle godine tamo zaposlila 1200 radnika (80 odsto žena), a koja, navodno, mobinguje te radnike i otpušta sindikalne funkcionere koji pokušavaju da ih zaštite. Priča podseća na Engelsov izveštaj o stanju radničke klase u Engleskoj krajem XVIII i početkom XIX veka, jer (kako prenosi "Danas" od 28. februara),

navodno, menadžeri i predradnici Jure u Rači radnike "šikaniraju i ponižavaju na sve moguće načine, da ih pljuju, šamaraju i udaraju pesnicama u leđa, ako nešto ne urade kako valja ili ne ispune očekivanja proizvodnog lidera". U takav kontekst smeštena je dalje informacija o otkazima koje su dobili neki sindikalni funkcioneri u toj formi (jer su menjali smenu sa priateljcem) "iako su bili na bolovanju".

Teško je, onako "odoka", ovu priču iz Rače proglasiti za sumnjivu, glede stvarnog stanja stvari, ali ona cela nekako deluje pretovarena

starom sindikalnom frazeologijom. Tim pre što još svi pamtimo ono socijalističko vreme kada su državni sindikati za osnovni zadatak imali "pacifikaciju radnika", pa su se u tom smislu više bavili istraživanjima antisocijalističkih tendencija u radništvu i "drukovanjem" nepoćudnih radnika, nego zaštitom radničke klase. U većini društvenih preduzeća sindikalni funkcioneri nisu radili ništa, nego se muvali oko direktorske kancelarije, a u boljestojećim firmama imali su i službena kola i sekretarice. Sada je situacija izgleda otišla u drugi ekstrem

PARADOKS: "Lenji" jedini rade

proseka, a 2010. – bilo je više onih koji su zasnovali radni odnos (i to za preko 40.000) nego onih koji su dobili otkaz. Međutim, na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje, prosečan broj nezaposlenih kreće se od 947.296 (2003) do, 744.138 nezaposlenih 2010. godine.

Međutim, prema evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje prosečan broj onih koji su tražili zaposlenje, a prethodno su iz ovog ili onog razloga dobili otkaz, "vrti se" oko 300.000: najmanji je bio 2001. godine (293.757), a najveći 2010. (476.159), s tim da je 2001. bilo 474.838 onih koji po prvi put traže posao, a 2010. tek 267.978.

u većini firmi, a kako je doista u Juri, ostaje da se vidi. Čak i ako su Korejci ovde procenili da se sreću sa radnom snagom sličnom onoj azijskoj, to ne znači da nisu u pravu, pa onih 1200 ljudi doista treba pitati da li im je bolje što su dobili zaposlenje ili smatraju da bi državi bilo bolje da im je podelila onih 10.000 evra po radnom mestu, pa kud koji mili moji, dok se ponovo ne zavapi za budžetom.

PROMENA ODNOSA: Mada nam priča iz Rače još nije potpuno jasna, po nekim drugim indikacijama moglo bi se zaključiti da se odnos

prema radu u Srbiji ipak menja. Na primer, ako ovlaš zavirimo u sociološka istraživanja "ekonomske strategije srpskih domaćinstava", koje je izvela Marija Babović između 2003. i 2007. godine (zbornik radova *Suživot sa reformama, građani Srbije pred izazovima "tranzicijskog nasleđa"*, Beograd, 2010) videćemo da stvari ipak idu u pravcu radnog aktivizma.

Na primer, kada se uporede ankete iz 2003. i 2007. godine onda se procenat pasivnih domaćinstava smanjuje sa 6,4 na 5,7 odsto, a procenat sa "radno fokusiranom" strategijom povećava

U ovom poslednjem, naglom prepolovljavanju zainteresovanih za prvo zaposlenje može da se nazre odgovor.

NEVIDLJIVI: Statistika je jedno, a život ipak nešto drugo. Naime, po definiciji, radnici za život zarađuju fizičkom snagom i/ili umešnošću u rukovanju alatom, pri čemu njihov alat nije penkalo ili kompjuter, već mistrija i libela, šrafciğer i gedora, strug i glodalica, traktor i dozer i uopšte tako to – ljuti hardver. Da li oni "sede i čekaju" zaposlenje. Pa, ne, sigurno ne, jer jesti se mora svaki dan, već rade, jer umeju da rade, ali rade "na crno", što statistika ne beleži.

Recimo, kad je ono Srbiju zapljusnula svetska ekonomska kriza, navodno je naglo opao posao u građevinskom sektoru, a broj zaposlenih na građevinama nije zabeležio nagli pad: od 2001. do 2010. broj zaposlenih uniformno opada po pet odsto godišnje. Dobro, u poslednje dve godine jeste malo veći, ali ne onoliko koliko je opala građevinska aktivnost. Zašto? Zato što je rad na građevini sinonim za posao "na crno".

Takođe, broj zaposlenih u ugostiteljstvu tokom prethodne decenije uniformno je opadao, ali ne i broj ugostiteljskih objekata – kafića, kafana, restorana... I zaista, da li postoji ijedan kafić, kafana ili restoran, a da nema nikoga zaposlenog na crno. Pa, nema. Naprotiv, rad na crno je u ugostiteljstvu uobičajena pojava, čast izuzecima.

Slično je i sa tekstilcima: majice, bluze, pantalone, suknje i, uopšte uzev, "krpice" koje se prodaju na buvljacima, ali i "kod Kineza", uglavnom se šiju u ovdašnjim podrumima i garažama, od jutra do mraka, za bednu nadnicu, kako nego na crno. To što je sa unutrašnje strane okovratnika majice prišivena etiketa "made in PR China" ne treba da zavara: i te etikete se ovde štampaju, jer jeftinije je da se sve to uradi ovde nego da se uveze iz Kine.

Ništa drugačije nije ni u proizvodnji obuće: sva ručno šivena, bez obzira na koju zemlju glasi "made in", šivena je u okolini Pančeva, Pirotu, Vranja... Veći deo svega proizvedenog se izvozi, a ovo što je na domaćem tržištu je "bonus" za "organizatora proizvodnje". Da ne bude zabune, reč je o registrovanim firmama, koje uredno plaćaju porez, ali ne i doprinos zaposlenima. Ako je za utehu, ništa drugačije nije ni u Rumuniji, Bugarskoj, takoreći punopravnim članicama Evropske unije, ali i u Makedoniji i Albaniji – zemljama kandidatima za članstvo.

Ako je za utehu.

Zoran Majdin

sa 40,7 na 45,2 odsto itd. Elem, učešće domaćinstava sa defanzivnim ekonomskim strategijama (pasivnim i strategijama supstitucije) je opalo, dok je povećano učešće domaćinstava sa proaktivnim ekonomskim strategijama.

Ali, podaci se odnose na razdoblje pre svetske krize. Stvar je u tome da država pokuša da tu tendenciju ohrabri i u kriznim vremenima, a ne da i dalje radi na razradi "parazitskog sistema" koji čeka bolja vremena i u kome nema mesta za "civilizaciju rada".

Dimitrije Boarov

Udarilo Srbin na Srbina

Mada je Haški tribunal utvrdio da Divjak nije odgovoran za ono što se dogodilo u Dobrovoljačkoj ulici, Tužilaštvo za ratne zločine upinje se da dokaže suprotno

KAO DA PRIPADNICI Arkanovih “tigrova” koji su ubijali civile po Bijeljini ne gluvare po beogradskim kafićima, a vođa “belih orlova” koji su sahranili Voćin, Dragoslav Bokan, ne drži predavanja o lepoti i stilu, pravosuđe Srbije upreglo je sve snage da se domogne bivšeg generala bosanske vojske Jovana Divjaka; ni to što osnivač logora u Vlasenici Svetozar Andrić šeta s rukama na leđima Knez Mihajlovom, a bivši čelnik bosanskog MUP-a Tomislav Kovač, čija je jedinica masovno ubijala civile u Bratuncu, odseda u prestoničkim hotelima, ne ometa Ministarstvo pravde da piše zahtev za Divjakovo izručenje nakon što je on uhapšen u Beču; to što niko nije primetio da se u zemlju vratio Goran Radosavljević Guri, koji je bio komandant kampa u Petrovom Selu gde je otkrivena masovna grobnica, i što generali koji su naređivali da kamioni Gemaksa prevoze tela ubijenih Albanaca sa Kosova i dalje nose policijske uniforme, ne sprečava Tužilaštvo za ratne zločine da se bavi onim što se zbilo početkom maja 1992. u Dobrovoljačkoj ulici. No niti bi poternica za Divjakom bila raspisana, ni pisan zahtev za njegovim izručenjem, a general uhapšen, da u Vladi ne sede i oni koji su bili glasnogovornici politike koja je slala “tigrove”, “orlove” i specijalce iz Petrovog Sela da ubijaju ljude.

Tako ministar policije Ivica Dačić može da drži lekcije o tome da Srbija neće da odustane od optužnica za Dobrovoljačku “jer ako se uhapsi neki Srbin, svi smatraju da je to normalno. Ako se uhapsi neko druge nacionalnosti, onda se smatra da je to politički proces”. Budući da je Jovan Divjak rođen u Beogradu od oca Dušana, ministar Dačić, zajedno sa ostalim, valda smatra da je normalno uhapsiti i jednog Srbina.

VOJNI KOLEKCIJAR: Vojno tužilaštvo pokrenulo je istragu za zločin u Dobrovoljačkoj ulici davne 1993. godine, dok je Bosna gorela u ratu. Slučaj je poveren majoru Zdravku Petroviću, sada pasioniranom kolekcionar polisa

životnog osiguranja, koji je neposredno pre toga prebegao iz Sarajeva tako da su, sasvim očekivano, tokom jula 1994. godine izdate poternice za bivšim članom Predsedništva BiH Ejupom Ganićem i osam drugih lica. Promptno je data vojnička naredba da “prilikom pronalaska imenovanih treba ih lišiti slobode i sprovesti ih istražnim sudijama Vojnog suda u Beogradu”, i to “zbog osnovane sumnje da su učinili krivična djela oružane pobune u situaciji s krivičnim delom napada na vojno lice u provođenju službe i krivično delo protivpravnog ubijanja i ranjavanja neprijatelja”.

Skupljala su dokumenta i svedočenja u kojima su se teretili čelnici bosanskih snaga, Hasan Efendić, Sefer Halilović, Mustafa Hajrulahović, Zaim Backović, Jovan Divjak, Fikret Muslimović i Kerim Lončarević... u zgradurini na uglu General Ždanove i Proleterskih brigada prašinu sve do 2006. godine, kada je Vrhovni sud dobio u miraz preko dve hiljade predmeta među kojima je bila hrpa spisa zbog bežanije iz vojske, otimačine vojne imovine tokom sveopšteg rasula, povređivanja ili pogibije vojnika zbog nemara, ali i sumnji o zločinima koje su počinile hrvatske i bosanske snage. Na ubijene koje su iza sebe ostavile srpske formacije, tokom Miloševićeve vladavine niko nije ni pomišljao da obrati pažnju, tako da su rezultati ovih krajnje jednostranih istraga, dopali u ruke Tužilaštva za ratne zločine.

DŽELATI I ŽRTVE: Bez obzira na to što je Haški tribunal 2003, nakon zahteva Sekretarijata za saradnju Republike Srpske, utvrdio da “nema dovoljno uverljivih dokaza” da se Jovan Divjak “počinio teško kršenje međunarodnog humanitarnog prava”, a da je to isto ustanovljeno i za Ejupa Ganića i druge koje je proganjao vojni sud zbog Dobrovoljačke, Tužilaštvo za ratne zločine nije odustajalo od ovog predmeta. Pretkrivični postupak pokrenut je 2006. godine, nakon toga podnet je zahtev za proširenje

foto: Reuters

istrage, da bi nalog istražnog sudije za raspisivanje poternice protiv 19 lica, među kojima je bio i Jovan Divjak, bio dostavljen policiji 29. decembra 2008. U zahtevu za sprovođenje istrage pisalo je da su kao “visoki politički i vojni funkcioneri, izdavanjem naređenja, planirali i organizovali napade na objekte i pripadnike JNA u Sarajevu, i to na Vojnu bolnicu, na Dom JNA, na kolonu sanitetskih vozila i kolonu komande Druge vojne oblasti u Dobrovoljačkoj ulici”. Tu se kaže da su “time prekršili sporazum između predstavnika Republike BiH i SRJ o mirnom povlačenju JNA sa teritorije BiH, kao i pravila međunarodnog prava i Ženevske konvencije”. Kasnije je utvrđeno da taj sporazum nije ni postojao.

Vest o poternicama iz Srbije odjeknula je u Sarajevu poput onih silnih granata koje su sa srpskih položaja zasipale grad. Kada su se oni koji su preživeli opsadu pobunili da “dželiti sude svojim žrtvama”, u Srbiji su se pravdali kako samo žele da provere sumnje da su počinjeni ratni zločini; dok su u Sarajevu vapili da se time krši Rimski sporazum, kako bi se sprečila politički motivisana hapšenja, u Tužilaštvu su govorili da je reč o istrazi, a ne optužnicama; čim su iz Bosne rekli da će oni istražiti ono što se dogodilo tokom povlačenja vojne kolone, odgovarali su im da su imali dovoljno vremena, a da ništa nisu uradili; na optužbe o političkoj pozadini čitavog slučaja, Srbija je otpozdravljala da ga politizuje onaj ko spominje politiku, što oni, zna se, nikada ne čine.

Srbija je zbog toga dobila pljusk od

HAPŠENJE U BEČU I DEMONSTRACIJE U SARAJEVU: Nakon isplaćene kaucije od 500.000 evra general Divjak je pušten da se brani sa slobode

foto: Reuters

britanskog pravosuđa nakon hapšenja Ejupa Ganića zbog sličnih sumnji, jer je londonski sud odbio da ga izruči Srbiji pod obrazloženjem da on ne bi imao fer suđenje, i da je reč o politički motivisanom procesu. “Proces je pokrenut i iskorišćen u političke svrhe i kao takav ukazuje na zloupotrebu britanskog suda”, bio je više nego jasan sudija Timoti Vorkmen. On je objasnio da sud u Londonu nije uspeo da pronađe dokaze u odnosu na prethodnu istragu Haškog suda i zaključio da nema nikakve osnove za izručenje i pokretanje procesa, baš kao što ga neće pronaći ni austrijsko pravosuđe.

NE PUCAJTE: A kada bi slučajno bilo drugačije, Jovan Divjak bi ispričao svoju priču. Da je dan pre napada na vojnu kolonu koja se probijala od komande Druge vojne oblasti prema Skenderiji, Alija Izetbegović, predsednik Predsedništva BiH, nakon povratka sa pregovora u Lisabonu, prisilno zadržan u kasarni na Lukavici. Sarajevo su tog dana od ranog jutra zasipale granate, na ulicama je poginulo više od pedeset ljudi, a nekoliko vojnih vozila uspeo je da dođe do same zgrade Predsedništva BiH gde su napadnuta, a vojnici ubijeni. U sveopštem haosu dogovorena je razmena generala Milana Kukanjca, tadašnjeg komandanta Druge vojne oblasti za Izetbegovića, koji je nervozno šetkao po vojnoj kantini na Lukavici. Rekao bi Divjak da se oko vojnika koji su iznosili arhivu iz zgrade Komande čekajući da izađu oficiri, okupila gomila pripadnika Zelenih beretki, Patriotske lige, Teritorijalne odbrane i rezervnog sastava policije koji su vrebali priliku da napadnu.

Divjak je mogao jasno da čuje kako se iz okolnih ulica čulo navijanje koje ga je podsećalo sa huk sa tribina tokom utakmica. Već kod Čobanije kolona je zaustavljena, jer je ulica bila preprečena kontejnerima, prevrnutim vozilima i drvećem. Dok se Divjak peo na belo vozilo UNPOFOR-a da pita Izetbegovića o čemu je reč, na drugi deo kolone sručila se kanonada. Uzalud je Divjak ponavljao da se ne puca. Deo vozila iz kolone nekako se probio prema kasarni u Lukavici, transporter u kome je bio Izetbegović zamakao je prema Predsedništvu, a u rukama razularene gomile koja se, u sveopštem metežu uniformi, naoružanja i emocija valjala Dobrovoljačkom, našlo se skoro tri stotine vojnika i oficira. Oni čiji su pripadnici ubijeni, tvrde da je na spisku poginulih četrdeset dva vojnika; oni drugi, u čijoj su zemlji vojnici poginuli, tvrde da ih je bilo svega osam.

Ako ste nekada bili u prilici da razgovarate o tome sa Divjakom, on bi vam rekao da niko nije izdao naređenje za napad na kolonu, i da je čuo od jednog vojnika kako je neki “ludak uzeo pušku” i prvi opalio u prozor autobusa u kome su sedeli oficiri. Kada mu kažete da se po televizijama vrte snimci na kojima se jasno čuju naređenja da “sva pokretna vozila treba uništiti”, “pripremiti zapaljive smese i sve paliti” i da “sve jedinice koje su blizu Dobrovoljačke dejstvuju po ovoj vojsci”, Divjak staloženo odgovara da činjenice o tome treba da utvrdi Tužilaštvo BiH. Ako ga pitate o tome da li je u Dobrovoljačkoj počinjen zločin, on će vam reći da je bilo postupaka koji sigurno nisu u skladu

sa Ženevskom konvencijom.

RECIPROCITET: Sam Divjak je više puta ponavljao da treba pokrenuti istragu u slučaju “Dobrovoljačke”: “Nije bilo sukoba na frontu, ljudi su bili razoružani, to što se desilo nije smelo da se desi i to je zločin”, govorio je on, i tražio da se taj slučaj reši na sudu. Kada su ga uhapsili u Beču, zahtevao je da se ne daje politička dimenzija ovom slučaju, i da se cela stvar svede u pravne okvire. Bosanski čelnici odgovarali su da ne mogu da mu ispune tu želju, i da njegovo hapšenje ima dimenzije političkog slučaja.

Mada vam to niko ovde neće priznati, politički vrh Srbije savršeno se u tome slaže sa bosanskim. Zbog toga i pravosuđe ove zemlje, kojim se komanduje sa Andrićevog venca, pokušava da uspostavi reciprocitet zločina. Sudi se svima: Srbima, Hrvatima, Bošnjacima i Albancima, bez razlike. Samo što to nije isto. Politički predstavnici ovih naroda odgovorni su za rat, ali je Srbija najodgovornija; sve sukobljene strane su ubijale, ali su srpske formacije počinile najviše zločina. Tek kada se na ovom tragu raščiste stvari u vlastitom dvorištu, Srbija može da gleda ima li reda u komšijskim avlijama, ako uopšte stekne moralno pravo da to radi, jer je to izgubila zahvaljujući onima koji su dopustili da počiniozi zločina uživaju u nezasluzenoj slobodi podsmevajući se, po beogradskim kafanama, sudbini svog nesuđenog zemljaka Jovana Divjaka, koji je jedini smogao hrabrosti da ne bude kao oni.

Slobodan Kostić

► nuspojave

piše: Teofil Pančić

Markov tekst i Ristin kontekst

Može li postojati “liberalna cenzura”, i može li ikada biti opravdana? Da li granice slobode govora određuje sadržaj ili okolnosti?

Otkad znamo da je Zemlja okrugla (bio jedan što je to znao pre vremena, pa nagrabusio), znamo da ako kreneš, na primer, iz Novog Sada prema istoku, recimo do Kaća, i onda prošlišaš Kać i budeš dovoljno uporan i postojan u držanju istočnog pravca, jednog lepog dana ćeš se obreti u – Futogu. Koji je, međutim, zapadno od Novog Sada. Još koji kilometar i napravio si pun krug kredom, eto te kod kuće. Od skorijih vremena znamo i nešto slično, što se tiče ideoloških doktrina: ako se budeš preko razumne mere upinjao da ideš desno, velika je verovatnoća da ćeš se pre ili kasnije naći negde krajnje levo; važi i obrnuto, dakako. Analogija je uslovna, ali u osnovi ispravna, a znači naprosto to da se naizgled megaradikalno suprotstavljeni ekstremi u političkim i svetonazornim pitanjima nekako zapanjujuće lako dodirnu i prožmu. Baš kao polovi u seksu, *suprotni polovi*, oni kojima je Bogom dano da se sparuju jerbo se međusobno privlače, so God help them...

Dakako, ova gornja tvrdnja, izrečena u apodiktikom vidu, pripada radikalno konzervativnom repertoaru. Jer, oduvek znamo da neke ljude privlači njihov pol, a od skorijih dana je, bar u razvijenijem delu sveta, gotovo konsenzualno prihvaćeno – bar na deklarativnom nivou, je li – da to nije ni greh dostojan prženja u paklu ni bolest koju treba lečiti, nego sasvim uobičajen, *normalan* i razmereno čest varijetet ljudske (i ne samo ljudske!) polnosti. Za ljude koji tako misle smatra se da imaju liberalan stav prema (“manjinskoj”) seksualnosti (nezavisno od ličnih preferencija po tom pitanju), a taj je stav, pak, deo jednog šireg svetonazornog paketa: naprosto, radi se o ljudima koje generalno opisujemo kao liberale ili libertere, spontano i podrazumevano očekujući od njih sve što uz to ide. E sad, ovde se vraćamo na ono kačko-futoško pitanje: može li se biti toliko liberalan da se na kraju postane konzervativan? I vredi li i obrnuto?

Govorim, dakako, o radikalnom vidu prakse *političke korektnosti* (PC) koja je jedan levo-liberalni izum, i čija je izvorna namena simbolička zaštita – dakle, mnogo više u jeziku nego u “fizičkoj” realnosti – žrtava opresije proistekle iz predrasuda, ali koja i sama može postati, i postaje, represivna čim joj u ručice date aparaturu koja je čini *normativnom* i *normativizujućom*. Naravno, nije svaka represija po sebi neopravdana i za osudu jer, na primer, i hapšenje nekog decoubice isto je nekakva represija, ali nesumnjivo legalna i legitimna. Ovde se ipak radi o nečemu bitno drugačijem.

Prvi povod ovim lamentacijama nedavni je bizarni kanadski slučaj: tamošnji je Savet za standarde emitovanja naložio da se pri radijskim emitovanjima “cenzuriše” pesma *Money For Nothing* grupe *Dire Straits*, jerbo se u njoj pominje reč *faggot* (uvredljiv, a vrlo raširen izraz za homoseksualca), pa se neki tankočutni slušalac osetio strahotno *iznenadjenim* & *uvredjenim* i presavio tabak... Pesma je, inače, još iz blažene i politički nekorektne 1985, i čuli ste je bezbroj puta, znate je napamet čak i ako toga niste svesni. I, je li vas učinila homofobom? Okej, samo pitam... Kako god, nedavno

je ista reč bila uzrokom problema i za jednu staru i sjajnu pesmicu *The Pogues*. Pošto ljudima PC svrake ipak još nisu baš svu pamet popile i pozobale, mnogi su protestovali protiv ovakvog pokušaja *liberalne cenzure*, recimo tako što su inkriminisanu pesmu vrteli non-stop po sat vremena.

Dobro, vratimo se sada kući, na brdoviti Balkan, ne toliko čuven po političkoj korektnosti. Poverenica za zaštitu ravnopravnosti Nevena Petrušić javno je naložila građaninu Risti Radoviću, javno nastupajućem kao Amfilohije, da se izvini svima koje je uvredio propovedajući sa crkvene predikaonice i nazivajući homoseksualni greh “smradom sodomskim” i tome slično, a sve u kontekstu famozne beogradske *gej-parade*. O čemu se g. Risto inače izvoljeva očitovati i izvan crkvenih zidina, još kako. Sada se, onako *zdesna*, čuju zgroženi glasovi da je to pokušaj cenzure slobode govora, a borge i slobodnog ispovedanja vere, u šta prirodno spadaju i verske dogme, kakve su da su. Možemo li onda i u ovom slučaju govoriti o pokušaju *liberalne cenzure*, o trijumfu štreberski shvaćene i primenjene političke korektnosti nad slobodom govora i javne reči?

U slučaju pesme radi se o *umetničkom delu*, a ne o javnom iskazu građanina Marka Knopflera (autora pesme *Money For Nothing*); ta je pesma štono bi se reklo *narativna*, u njoj se pojavljuju dva lika krajnje skučenih intelektualnih sposobnosti, koji jedno filozofiraju o svemu i svačemu, te tako dođu i do reči *faggot*, koja se u miljeu koji Knopfler prikazuje smatra(la) sasvim “normalnom”. Drugim rečima, cenzurisati je značilo bi isto što i poistovetiti stavove nekog romanopisca sa rečima nekog njegovog junaka, i to “negativca”. Sama pesma ne implicira ništa ni nalik na homofobiju, a samo poslovični mali Perica misli da se protiv mržnje i predrasuda najbolje boriš praveći nekakav opšteprimenjiv *spisak zabranjenih reči*, bez obzira na kontekst u kojem se one javljaju.

Problem sa Ristom Radovićem takođe je manje tekst a više kontekst, i to je – naime, kontekst – ono što čini suštinsku razliku između ove dve priče. Ne sme biti sporno da sveštenici i monasi propovedaju dogme svoje vere, ili bar svoje tumačenje tih dogmi. One nemaju nikakvu obavezu ne samo da budu politički korektne, nego ni da primete da je, šta znam, Sunce prestalo da se vrti oko Zemlje, no su njihove kosmičke uloge u međuvremenu srećno zamenjene. Radović je, međutim, svoje reči u više navrata izgovarao i varirao u kontekstu zaprečenog a zatim i (koliko se moglo) ostvarenog *organizovanog nasilja* prema jednom delu stanovništva koje je koristilo svoje ustavne i zakonske slobode. A Radović je nastupao u ime institucije (Crkve) na koju su se, pak, kao na vrhunarni autoritet koji tobože legitimizuje njihovo ponašanje, pozivali upravo zagovornici i protagonisti tog nasilja. Zato je razlika između Knopflera i Riste sva razlika ovog sveta, nešto poput metafizičkog ponora između Boga i šeširdžije, pri čemu nema ničega ni nalik na dokaz da Bog nastupa baš u odeždi svog aktivnog starešine.

Crne ekološke tačke Srbije

fotografije: M. Milenković

**HEINRICH
BÖLL
STIFTUNG**

VREME

Organizatori:
Nedeljnik "Vreme"
i Fondacija "Heinrich Böll"

Vreme: četvrtak 3. mart 2011.
Mesto: Pres centar UNS-a u Beogradu

Razgovarali:

Ljiljana Stanojević, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja,
pomoćnica ministra za kontrolu i nadzor

Zoran Stanižan, novinar saradnik na ekološkim temama u nedeljniku "Pančevac"

Milan Jovanov, "Zeleni Srbije"

Tomislav Đivuljskij, JP Direkcija za izgradnju Vrbasa,

Jedinica za primenu projekta rešavanja Velikog bačkog kanala

Miroslav Pajić, Ekološki pokret grada Bora

Moderator:

Slobodan Bubnjević, novinar "Vremena"

U novom prostoru, neposredno uz nove prostorije redakcije “Vremena” u četvrtak 3. marta okupila se neočekivano brojna publika u kojoj je bilo novinara, ekoloških aktivista, predstavnika državnih agencija za životnu sredinu, lokalnih vlasti i drugih posetilaca. Povod za ovu tribinu, nazvanu “Crne ekološke tačke Srbije”, bila je istoimena serija istraživanja o crnim ekološkim tačkama koja je, uz podršku Fondacije “Hajnrh Bel”, u nedeljniku “Vreme” objavljena u pet priča tokom 2010. godine. Kako bi se odgovorilo šta se zaista događa u Pančevu, Boru, Obrenovcu i Vrbasu, najzagađenijim gradovima Srbije, i koji su koraci učinjeni u njihovom rešavanju, na tribinu su pozvani: Zoran Stanižan, novinar saradnik na ekološkim temama u nedeljniku “Pančevac”, Milan Jovanov iz stranke Zeleni Srbije, Tomislav Đivuljski, predstavnik JP Direkcije za izgradnju Vrbasa, Jedinica za primenu projekta rešavanja Velikog bačkog kanala, i Miroslav Pajić, član Ekološkog pokreta grada Bora. Stavove Ministarstva za zaštitu životne sredine i prostornog planiranja iznela je Ljiljana Stanojević, pomoćnica ministra životne sredine i prostornog planiranja za kontrolu i nadzor. Moderator tribine bio je Slobodan Bubenjević, novinar “Vremena”.

SLOBODAN BUBENJEVIĆ: Dobar dan, dobro došli. Pošto je ovo prva tribina nedeljnika “Vreme” u novom prostoru, vrlo smo srećni što vidimo ovako veliki broj zainteresovanih. Na početku moram da podsetim kako su crne ekološke tačke Srbije zapravo tema jednog velikog projekta koji smo u nedeljniku “Vreme”, kroz pet novinskih priča, realizovali prethodne godine zajedno sa Fondacijom “Hajnrh Bel”. Nije loše istaći da je to fondacija koja afirmiše vrednosti zelene politike u najširem smislu, a jedna od stvari koje svakako spadaju u zelenu politiku jesu pitanja ekoloških incidenata i crnih tačaka.

Međutim, ako zaista želimo da na taj način razgovaramo o zelenoj politici, očigledno je da se moramo spustiti na sam teren – na mesta gde se ekološki incidenti zaista dešavaju i gde, u neposrednoj blizini industrije ili drugih izvora zagađenja, žive ljudi čije zdravlje i kvalitet života snose posledice ekoloških problema. Kroz proces pripremanja priča o crnim ekološkim tačkama, tokom prošle godine, kontaktirali smo s velikim brojem ljudi iz gradova koji su ekološki ugroženi, ali, nažalost, nije bilo moguće da svi ljudi sa terena budu danas sa nama. Zato ćemo pokušati da napravimo bar jedan presek na raznim nivoima i da otvorimo neku vrstu komunikacije. Mislim da će iskustva koja sagovornici mogu da nam prenesu biti dragocena.

Hajde da počnemo od samog pitanja šta su crne ekološke tačke. Radeći ovo novinsko istraživanje, uz podršku Fondacije “Hajnrh Bel”, identifikovali smo jedan broj ugroženih gradova. Međutim, pitanje je da li država, odnosno Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, vidi tu listu na isti način. Šta su sa stanovišta države crne ekološke tačke u Srbiji? Nešto o toj temi i o tome kako se kontrolišu zagađivači može nam reći gospođa Ljiljana Stanojević iz Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja, pomoćnica ministra za kontrolu i nadzor.

VRSTA ZAGAĐENJA: Zagađenje voda.

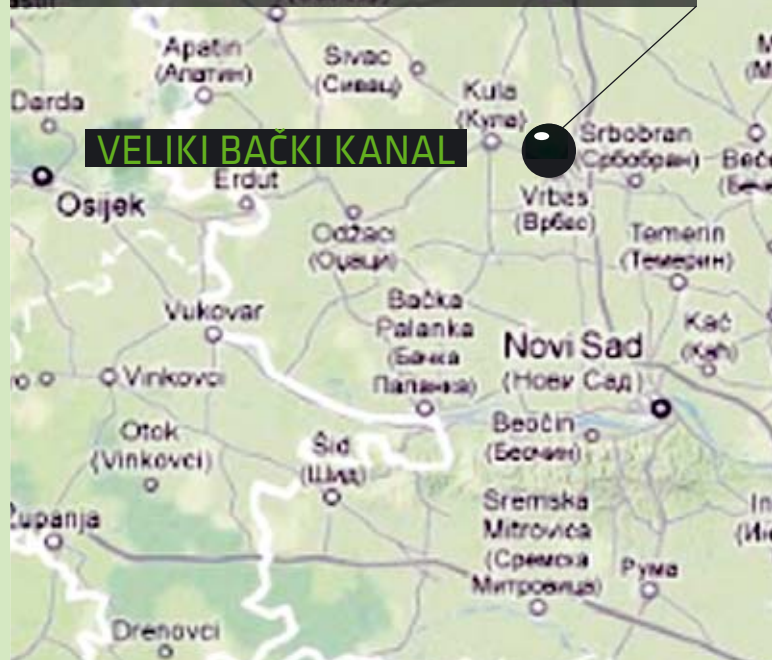
UGROŽENO PODRUČJE: Rejon na liniji Crvenka–Kula–Vrbaš, posebno uže jezgro Vrbasa, gde je na dužini od 6 kilometara kanal zagađen opasnim materijama nataloženim u mulju.

IZVOR ZAGAĐENJA: U ovoj oblasti koncentrisana je prehrambena industrija koja je decenijama bez prethodnog tretmana ispuštala otpadne vode u kanal.

ZAGAĐUJUĆE MATERIJJE: 400.000 kubnih metara mulja kontaminiranog teškim metalima (hrom, bakar, nikal), poliaromatičnim ugljovodonicima, biološkim opterećenjem i termotolerantnim koliformnim bakterijama.

MONITORING: Prema studiji Norveškog instituta za istraživanje voda NIVA, Veliki bački kanal je najzagađeniji vodotok Evrope.

POSLEDICE PO JAVNO ZDRAVLJE: Nema naučnih studija. Zapažena je statistički povećana incidenca karcinoma u blizini kanala.

UGROŽENA POPULACIJA: 70.000

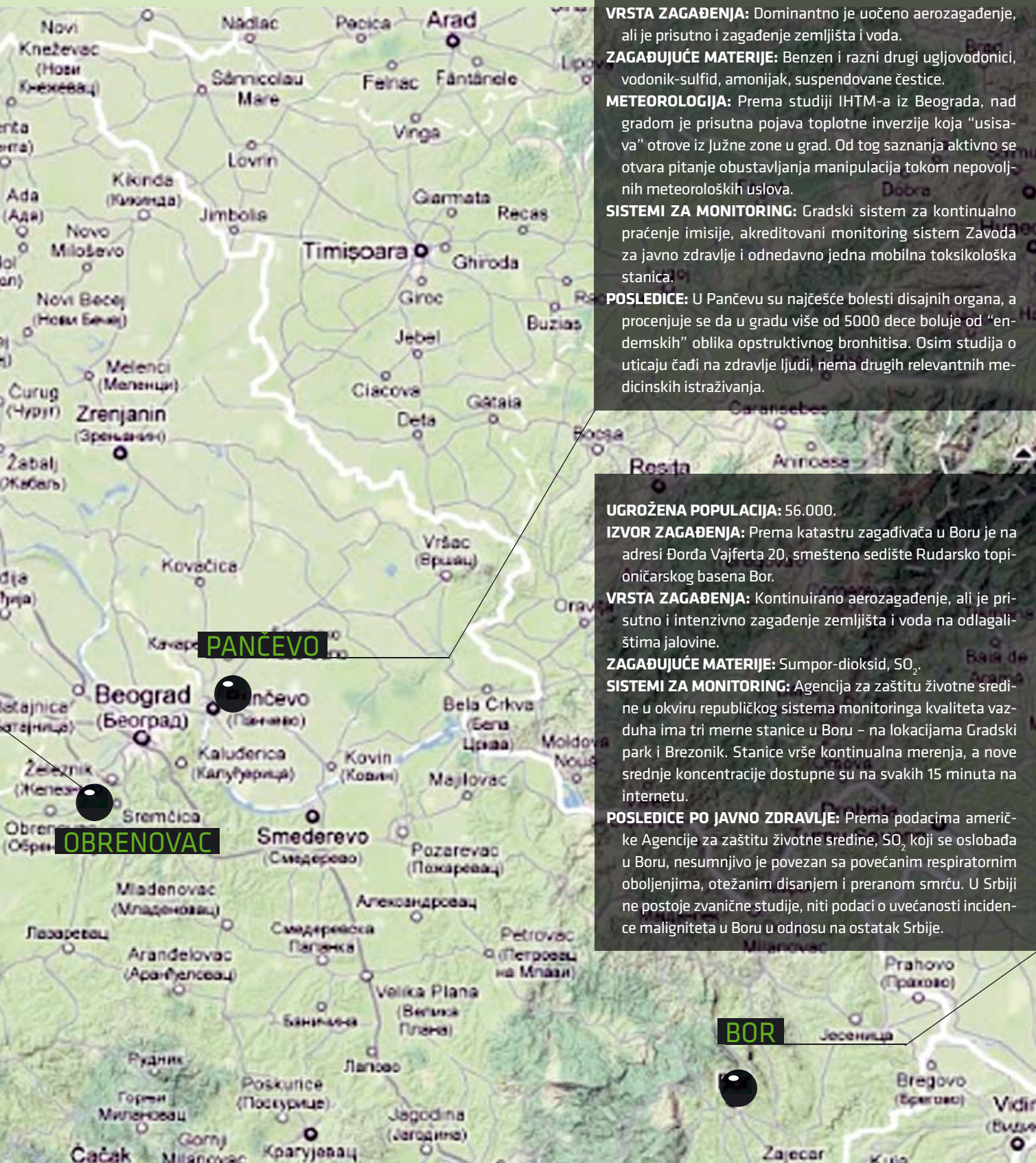
IZVOR ZAGAĐENJA: U okruženju se nalaze dve termoelektrane A i B u sastavu privrednog društva Termoelektrane “Nikola Tesla”, kao i njihove dve deponije pepela.

VRSTA ZAGAĐENJA: Kontinuirano aerozagađenje je dominantan problem, ali je prisutno i zagađenje savske vode, kao i intenzivno zagađenje zemljišta na odlagalištu pepela.

ZAGAĐUJUĆE MATERIJJE: Čestice pepela koje stižu sa deponija pepela nošene vetrom, kao i one koje dolaze direktno sa elektrofiltera i dimnjaka elektrana. Uz to, značajno je aerozagađenje od gasova – sumpor-dioksida i azotnih oksida (NOx).

SISTEMI ZA MONITORING: Zvanično, građani se informišu o stanju živote sredine preko štampanog opštinskog informatora. Postoji alternativna automatska merna stanica, postavljena kod osnovne škole u selu Rojkovac.

POSLEDICE PO JAVNO ZDRAVLJE: Prema podacima iz medicinske studije koju je realizovala dr Elizabet Paunović faktori rizika u slučaju respiratornih oboljenja kod dece su višestruko uvećani – reč je o astmi, opstruktivnom bronhitisu i čitavom nizu drugih bolesti.

UGROŽENA POPULACIJA: 130.000

VEROVATNI IZVOR ZAGAĐENJA: Prema detaljnoj studiji koju je grad Pančevo realizovao pre dve godine u saradnji sa Vladom Italije, izvor zagađenja je dominantno Južna industrijska zona sa fabrikama NIS Rafinerija nafte Pančevo, HIP Petrohemija i Azotara.

VRSTA ZAGAĐENJA: Dominantno je uočeno aerozagađenje, ali je prisutno i zagađenje zemljišta i voda.

ZAGAĐUJUĆE MATERIJE: Benzen i razni drugi ugljovodonici, vodonik-sulfid, amonijak, suspendovane čestice.

METEOROLOGIJA: Prema studiji IHTM-a iz Beograda, nad gradom je prisutna pojava toplotne inverzije koja "usisava" otrove iz Južne zone u grad. Od tog saznanja aktivno se otvara pitanje obustavljanja manipulacija tokom nepovoljnih meteoroloških uslova.

SISTEMI ZA MONITORING: Gradski sistem za kontinualno praćenje imisije, akreditovani monitoring sistem Zavoda za javno zdravlje i odnedavno jedna mobilna toksikološka stanica.

POSLEDICE: U Pančevu su najčešće bolesti disajnih organa, a procenjuje se da u gradu više od 5000 dece boluje od "endemskih" oblika opstruktivnog bronhitisa. Osim studija o uticaju čađi na zdravlje ljudi, nema drugih relevantnih medicinskih istraživanja.

UGROŽENA POPULACIJA: 56.000.

IZVOR ZAGAĐENJA: Prema katastru zagađivača u Boru je na adresi Đorđa Vajferta 20, smešteno sedište Rudarsko topioničarskog basena Bor.

VRSTA ZAGAĐENJA: Kontinuirano aerozagađenje, ali je prisutno i intenzivno zagađenje zemljišta i voda na odlagalištima jalovine.

ZAGAĐUJUĆE MATERIJE: Sumpor-dioksid, SO₂.

SISTEMI ZA MONITORING: Agencija za zaštitu životne sredine u okviru republičkog sistema monitoringa kvaliteta vazduha ima tri merne stanice u Boru – na lokacijama Gradski park i Brezonik. Stanice vrše kontinualna merenja, a nove srednje koncentracije dostupne su na svakih 15 minuta na internetu.

POSLEDICE PO JAVNO ZDRAVLJE: Prema podacima američke Agencije za zaštitu životne sredine, SO₂ koji se oslobađa u Boru, nesumnjivo je povezan sa povećanim respiratornim oboljenjima, otežanim disanjem i preranom smrću. U Srbiji ne postoje zvanične studije, niti podaci o uvećanosti incidenca maligniteta u Boru u odnosu na ostatak Srbije.

Milan Jovanov

LJILJANA STANOJEVIĆ: Reći ću da mi ne govorimo tom terminologijom. Mi ne kažemo da su crne tačke, ali kažemo da su to postrojenja koja podležu izdavanju integrisane dozvole. Imamo takvih 177 postrojenja u Republici Srbiji, a među njima se nalaze, naravno, i postrojenja o kojima govorimo. Ta postrojenja se znači, nalaze, i u Pančevu, Smederevu, Boru i Obrenovcu. To su termoelektrane, to su hemijska industrija, rafinerije i naravno RTB Bor, kao trenutno najveći zagađivač i kao sredina koja je najzagađenija.

Mi imamo inspektore za zaštitu životne sredine na republičkom nivou, pokrajinskom i lokalnom nivou. I to je veliki broj inspektora. Na republičkom nivou postoji sto inspektora, grad Beograd ima oko dvadeset inspektora, Pokrajina Vojvodina takođe dvadeset, a na lokalnom nivou je to negde oko 170 ljudi koji se bave samo poslovima inspektora zaštite životne sredine. Njihovi poslovi su redovne kontrole i kontrole koje se obavljaju po žalbama građana, u slučajevima kada se izdaju dozvole. Znači, imamo redovne kontrole i neke *ad hoc* kontrole po potrebi, u zavisnosti od situacije.

Veoma je važno što imamo identifikovan broj objekata koje kontrolišemo. Na početku svake godine Republička inspekcija utvrdi broj objekata za kontrolu i svaki inspektor ima utvrđen tačan broj objekata koje kontroliše i o tome je dužan da podnosi izveštaj. Ti izveštaji se rade u skladu sa propisima Evropske unije. Prilagodili smo se tom načinu izveštavanja.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Kako izgleda sama ta kontrola? Šta se događa kada inspektor dođe na teren, u tako ogromno postrojenje kao što je, na primer, Rafinerija nafte Pančevo, koja se prostire na nekoliko

hektara. Ustaljena je slika da on vozi nekog službenog "juga", a možda ponekad nema ni tog "juga" nego ga zagađivač doveze na teren. Šta zapravo radi inspektor tu na licu mesta i kako dobijete bilo kakvu kvantifikaciju stanja zagađenja u tom momentu?

LJILJANA STANOJEVIĆ: Inspektor životne sredine mora da se pripremi za tu inspekcijsku kontrolu i da zna sva postrojenja koja mu se nalaze na spisku. Znači, mora da poznaje tehnologiju. Na osnovu toga što je završio odgovarajući fakultet, položio stručne ispite i ide na obuke koje se održavaju veoma često, inspektor u te kontrole ne odlazi nepripremljen.

Zahvaljujući nabavci vozila i opreme, i preko države, a zahvaljujući i Evropskoj uniji, mi smo mnogo bolje opremljeni nego što je to bilo pre, tako da "jugo" ne koristimo.

Naša inspektorka koja radi kontrolu u Pančevu veoma dobro poznaje tehnologije. Kad je slušam, kada imamo razgovore sa tehničkim licima, ona je apsolutno na tom nivou poznavanja tehnologije kao i ljudi koji rade u fabrikama. I to je neophodno. To mora da se naglasi.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Još ćemo nastaviti razgovor, ali bih voleo da nam sada gospodin Jovanov predstavi jedan, meni se čini, malo drugačiji pogled, iz perspektive stranke Zelenih Srbije. Treba reći da ste Vi pre političkog angažmana potekli iz jedne male nevladine organizacije iz Pančeva. Da li se može govoriti o nekoj metodologiji koju vi kao stranka koja je nastala iz velikog broja nevladinih organizacija koristite da identifikujete najveće ekološke probleme u Srbiji?

MILAN JOVANOVIĆ: Što se tiče Zelenih Srbije, prvo da kažem par rečenica. To je mlada stranka, mi smo se registrovali prošle godine sa

Ljiljana Stanojević

deset hiljada potpisa i sad je u fazi osnivanja, širenja mreže po Srbiji. Postoji 66 gradskih odbora, što opštinskih što gradskih, samo u Beogradu dvanaest, uključujući i dvadeset inicijativnih, tako da ćemo pokriti celu Srbiju, sve gradove i opštine sa našim odborima i u svakom slučaju imati jasniju sliku o tim tačkama.

Mogu da kažem svoje mišljenje o tim crnim tačkama na osnovu parametara koje mi dobijamo, koji su dostupni. To jesu ovi gradovi koji su navedeni ovde. Ali, koliko ja znam, iz nekih razloga Pančevo nikad nije zvanično proglašeno za crnu tačku, valjda ćemo se toga dotaći kasnije, ali po svim parametrima zagađenja, Pančevo definitivno jeste crna tačka. Sem Pančeva, sigurno su najugroženiji Obrenovac, Bor i Vrbas zbog ovog kanala.

U Srbiji ima dosta nevladinih organizacija koje se bave ekologijom, kao što je i naša u Pančevu. Međutim, svesni smo toga da su, u ovoj sadašnjoj situaciji u Srbiji, udruženja građana ograničena samo na to da ukazuju na probleme. Bez politike, bez stranke ne može se uticati. Zato smo se morali udružiti u jednu političku stranku da bismo lakše rešavali te probleme. A kako?

Zeleni Srbije su stranka koja je otvorena za saradnju sa svima na bazi nekih svojih principa kojih se drži. Nismo kritizeri. Kritički se odnosimo, kažemo i lokalnoj samoupravi i Pokrajini i državi, ali mi zastupamo jedan koncept integralnog gledanja na problem životne sredine.

U ovom trenutku to je ključno. Mislimo da životna sredina nije tretirana u ovom trenutku u Vladi Srbije onako kako treba, a i u gradu Pančevu, a najverovatnije i u drugim gradovima. Ekologija je pripojena Ministarstvu za urbanizam, što po našem mišljenju apsolutno ne

odgovara ovom trenutku kad smo svi opterećeni životnom sredinom. Ta dva ministarstva nisu se smela spajati, kao što ni u Pančevu Sekretarijat za zaštitu životne sredine nije smeo da se pripoji Sekretarijatu za urbanizam. Mislim da je tu problem veći, da je tu trebalo posebnu pažnju dati životnoj sredini.

Mi na to gledamo integralno kroz koncept zelene ekonomije. Nadamo se da ćemo taj naš koncept uspeti da sprovedemo. Ako znamo da je zelena ekonomija u Sjedinjenim Američkim Državama u ovom trenutku na petom mestu po profitu, po zaradi, to je u ovom trenutku budućnost i naše zemlje – zelena ekonomija.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Ali, kako se na bazi koncepta zelene ekonomije može reagovati na konkretne probleme? Kako ćete, konkretno u Pančevu, gde pet hiljada dece boluje od opstruktivnog bronhitisa zbog zagađenja koje je iznad dozvoljenih granica, na bilo koji način reagovati zelenom ekonomijom?

MILAN JOVANOVIĆ: Ovaj koncept ne odnosi se na Pančevo. To se odnosi generalno na celu Srbiju, na celu državu. Ali ovo što sada postoji, ovi postojeći zagađivači, tu sad ne možemo ništa. Tu je sve do države. Država to mora da reguliše. Kompletna južna zona u Pančevu, sem Petrohemije, prodana je i kompletno je u nadležnosti Republike.

Mi ne možemo sad zatvoriti Rafineriju, Petrohemiju i Azotaru, ali na državi je da sadašnjem vlasniku, po zakonu kako se obavezao, naloži čega treba da se pridržava da to zagađenje bude u nekim normalnim relacijama – da bude mnogo manje nego što je sada.

Ali, trenutak je da se kaže i da treba voditi računa. Ne živimo od danas do sutra. Treba za ubuduće pomenuti koncept zelene ekonomije, znači jednog pravednijeg, čistijeg otvaranja industrija. Može se i s tim poslovati. Ne možemo reći da zagađenja nikad neće biti u granicama podnošljivosti, ali sve što se gradi mora da bude po standardima zelene ekonomije i da bude malo više socijalne pravde.

Ako je zelena ekonomija u SAD na petom mestu po profitu, zašto ne bi bila i u Srbiji? U stvari, tu su i neke naše komparativne prednosti, kao što je konkretno proizvodnja organske hrane.

Podaci koje niko nije video

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Kome se ugroženi građani mogu obratiti? U nizu incidenata koje ste imali prilike da vidite, u Pančevu se građani nisu okupljali samo oko lokalnih organizacija i samouprave, već i oko lokalnog nedeljnika. Lokalni list "Pančevac" ponekad na sebe preuzima ulogu koja bi se mogla nazvati ulogom nevladine organizacije, a u jednom trenutku je bio i organizator masovnog ekološkog protesta. Sa idejom da pređemo na jedan konkretan kontekst, kolega Stanižan iz ovog lista predstaviće nam evoluciju problema zagađenja u Pančevu.

ZORAN STANIŽAN: Želim da zahvalim domaćinima. Moram da kažem da Pančevci retko imaju prilike da pred Beograđanima govore o problemima koji nas muče već pola veka.

U suštini, nadovezao bih se na priču sugrađanina jer sam, kako bih rekao – optimista.

Pedeset godina smo živeli u jednom sistemu i niko se nije pitao o zdravlju građana. Fabrike su radile i niko nije merio nivo zagađenja. Ako je i merio, to nije bilo dostupno građanima. Jednostavno, državni interes je bio na prvom mestu, građani su žrtvovani – u svojim tekstovima ne bežim od toga da javno kažem da se u Pančevu već pedeset godina sprovodi jedan ekološki genocid.

Miroslav Pajić, Bor

Nama je topionica usred grada. Nama je grad na nedozvoljenom mestu.

O tome ko je najveći zagađivač u državi Srbiji, a i u Evropi, mogu da vam kažem da u Boru odavno imamo egzaktno podatke. Bor ima 39.000 stanovnika i merićemo to egzaktno, u tonama. U Boru imate jedanaest hiljada tona otpada po glavi stanovnika.

Mi smo uspevali da doguramo do cenjenog gospodina inspektora. Naš republički inspektor je imao uslov od nas – ili on piše krivičnu prijavu ili mi pišemo njemu i direktoru, jer je u Boru bilo hiljadu puta veće zagađenje od dozvoljenog. I bio je krivični postupak koji je trajao, trajao, Čak je bilo i veštačenja od profesora Tehnološko-metalurškog fakulteta.

I šta mislite šta je bio rezultat? Kriva je tehnologija. Nije kriv direktor Dragiša Jovanović. To je zaključak našeg Tehnološko-metalurškog fakulteta. To je kao kad zgazite čoveka, pa je kriv auto – zastareo.

godine. Na jednom emiteru, konkretno na Fabrici za preradu otpadnih voda, srednja vrednost benzene za 24 sata iznosi 79 mikrograma po metru kubnom. Po pravilniku imate osam, a studija pokazuje da imate 79. Maksimalna vrednost benzene koliko su oni izmerili bila je 54 mikrograma.

Na drugom mestu prosečna vrednost u tom vremenskom periodu bila je 81 mikrogram, a maksimalna 229. Podsećam na graničnu vrednost, osam mikrograma, a ako se vratimo na odredbu Evropske unije, to je bilo pet, odnosno deset mikrograma. I treća tačka je bilo prosečno 110, a maksimum 153.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Izvinite, Zorane, samo malo pojašnjenje za one koji ne poznaju lokalni kontekst. Zoran ovde govori o vrednostima emisija u Fabrici otpadnih voda i drugim postrojenjima u Južnoj industrijskoj zoni u Pančevu.

ZORAN STANIŽAN: Izvinjavam se. Naravno. Reč je o Fabrici otpadnih voda za Rafineriju i Petrohemiju koja se nalazi u Petrohemiji, a fabrika API separata nalazi se u Rafineriji, Punilište je u Rafineriji. Dajem samo jedan deo onoga što nas je nagnalo da i preduzmemo konkretne mere.

Bitno je da se naglasi i da se ova merenja odnose na 2006. i 2007. godinu. Šta se tada događalo? Veliki sukob između vlasti i nas, lokalne samouprave, nevladinih organizacija i medija, bio je u tome što je vlast u tim prvim koracima zauzimala stav da je emisija povišena u radnoj sredini. Da, jeste, ali znate, Rafinerija, Petrohemija, Azotara nisu pod staklenim zvonom. Zagađenje izađe iz tog emitera i onda ta opasna materija usled određenih klimatskih uslova dođe u grad. Prve pančevačke kuće nalaze se na sto, dvesta metara. I naš lokalni monitoring je u imisiji u gradu beležio pikove benzene 117, pa 90.

Faktor klimatskih uslova koji su loši u gradu takođe je doprineo svesmu tome. Imate situaciju kada su nepovoljni klimatski uslovi u Pančevu, a oni stalno emituju i onda se jednog momenta napravi miks svega i svačega, ugljovodonika, etilena, praškastih materija. I onda sve to vetar donese u grad. Tada su u gradu, ako se sećate, bile i sirene, dolazio je i predsednik Tadić i bila je jednostavno sva ta muka.

Ali, suština je da svaka lokalna uprava u Srbiji, svaki grad, da bi bilo šta preduzeo prosto mora imati konkretne podatke. Ne možete da se borite ukoliko ne znate kakav je problem i koja količina problema. To je suština koja se ne tiče samo aerorozagađenja, već i otpadnih voda, opasnog otpada i svega. Prosto morate imati konkretne podatke.

Nakon promena 5. oktobra neke stvari su počele da se menjaju. Neki podaci i konkretna merenja su polako počeli da dolaze do građana Pančeva. Najviše pomaka je urađeno zahvaljujući našim dragim prijateljima iz Italije koji su nama omogućili da postavimo kontinualni monitoring.

I tek kad je postavljen kontinualni monitoring, počinje jedna prava bitka čitavog grada, sve zajedno i sa građanima i sa lokalnom samoupravom i sa nevladinim organizacijama. Jednostavno, svi smo krenuli u jedan otvoreni sukob sa vlastima, želeći da se neke stvari pomere s mrtve tačke. Moram da kažem da je bilo određenih blokada od strane republičke vlasti, ali ubrzo su i oni shvatili da stvari nisu dobre.

Što se tiče samih podataka, ključni element je bila italijanska studija, gde je italijanski institut uradio kompletnu studiju merenja u centru, širom grada i u industrijskoj zoni. Ti podaci su prvi pokazali gde su izvori zagađenja. Daću tri ključna mesta. Imate fabriku za preradu otpadnih voda gde je velika emisija, imate Punilište gde su bile velike emisije i imate API separator gde su bile velike emisije.

Zadržaću se samo na ova tri mesta. Podsetiću da je prema standardima Evropske unije, sadašnja granica četiri mikrograma na godišnjem nivou...

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Govorimo o graničnoj vrednosti imisije za benzen.

ZORAN STANIŽAN: Da, govorimo o benzenu. Naše Ministarstvo je u jednoj tački svog pravilnika definisalo da u mestima gde već imamo prisutan benzen, kao što je u Pančevu, dozvoljena granična vrednost može da bude duplo veća – osam mikrograma na godišnjem nivou. Pritom, ne volim da za benzen kažem dozvoljena vrednost, jer benzen jednostavno ne sme da bude preporučljiva vrednost, da ne bude zabune.

Ako su to granice, reći ću vam podatke italijanske studije iz 2007.

Mi smo pokretali i krivične sudske procese. Inače, prijave koje je inspektorka Jelena Stanković podnosila, bile su po hitnom postupku, tako da su zagađivači što se tiče prekršajnog postupka bili kažnjeni. Koliko je to merodavno, to je sad drugo pitanje.

Ali, što se tiče krivičnih postupaka, tu se stvar malo zakomplikovala. Kad odete na sud, morate da imate podatke, a svaki sud traži konkretno kontrolna merenja u gradu, ali i u samoj fabrici, merenja na emiteru. U ovom slučaju, ako uzmemo Fabriku za preradu otpadnih voda, morate da imate merenja na tom mestu, a onda morate da imate merenja u gradu i da se to donekle poklapa.

Šta je problem? Problem je što fabrike južne industrijske zone dugo nisu bile u obavezi da imaju merenja. Na sreću, to je sad promenjeno i fabrike su u obavezi da imaju kontrolna merenja. Druga je stvar što mi te podatke ne znamo. Poslednji podaci koje građani Pančeva imaju o emisijama u fabrikama Južne zone su iz 2006. odnosno 2007. godine. A znamo da Rafinerija obavlja merenja, jer da to ne radi dobila bi krivičnu prijavu. Ali, mi te podatke nemamo. Nekoliko puta su građani Pančeva, pa i ja lično, insistirali kod gradonačelnice da izvrši pritisak na Ministarstvo, odnosno na fabrike Južne zone da nam dostave materijal. Imao sam čak prilike da poverenika za informacije gospodina Radosla-

va Šabića pitam kakva je sad situacija u Pančevu da dobijemo informacije od Rafinerije. Ali, on je u polušali odgovorio: oni su sad privatizovani, nemate šanse da dobijete podatke. Od privatnih kompanija ne možete da izvučete podatke ni po Zakonu o dostupnosti informacija.

Znači, kada vam neko dođe i kaže – u Pančevu je bolja situacija nego što je bila 2006,

mogu da kažem: da, možda je bolja, ali gde su podaci? Te podatke ne vidim. Niko u Pančevu te podatke nije video.

Slazem se, urađeno je. Postoje desetina miliona evra koje je uložila Rafinerija, koje je uložila Petrohemija, koje je uložila Azotara, postoje mnoge sporne tačke koje su rešene, ali postoji i veliki deo problema koji nije rešen. Na osnovu ličnog utiska mogu samo reći – u toku godine imamo mnogo manje dana u kojima je vazduh u Pančevu katastrofalan, takav da prosto ljudi beže sa ulica. Sada je takvih situacija mnogo manje. U suštini, moje je subjektivno mišljenje da je situacija u Pančevu bolja, ali ako pitate za konkretne dokaze, nemam ih.

Zoran Stanižan, Pančevo

Suština je da svaka lokalna uprava u Srbiji, svaki grad, da bi bilo šta preduzeo, prosto mora imati konkretne podatke. Kada neko dođe i kaže: u Pančevu je bolja situacija nego što je bila 2006, mogu da kažem: da, možda je bolja, ali gde su podaci? Te podatke ne vidim. Niko u Pančevu te podatke nije video.

Znamo da Rafinerija obavlja merenja, jer da to ne radi dobili bi krivičnu prijavu. Ali, mi te podatke nemamo. Nekoliko puta su građani Pančeva, pa i ja lično, uzaludno insistirali kod gradonačelnice da izvrši pritisak na Ministarstvo, odnosno na fabrike Južne zone da nam dostave materijal. Od privatnih kompanija ne možete da izvučete podatke ni po Zakonu o dostupnosti informacija.

Nadam se da ćemo nastaviti pravcem ka evropskim integracijama. Ako mi ne možemo da nateramo našu sadašnju vlast da ekološki pomerimo stvari, nateraće nas Evropska unija. Pravila igre u Evropskoj uniji su veoma jasna: ona preduzeća koja ne ispunjavaju određene propise, zatvaraju se. Imamo primer Slovenije i njihove rafinerije. Sudbina slovenačke rafinerije čeka i ona naša preduzeća koja ne budu ispunjavala standarde Evropske unije i koja ne uđu u modernizaciju.

Grad na nedozvoljenom mestu

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Zoran Stanižan je ovde otvorio važno pitanje. Kao potpisnica Arhuske konvencije, Srbija je obavezna da pruži na uvid sve podatke koji su vezani za životnu sredinu i zdravlje građana. Samo tako građani u svakom trenutku mogu da se informišu o stanju vazduha, voda i zemljišta, ali to u nekim slučajevima, kao što smo čuli, izgleda nije moguće. Međutim, svako je mogao da vidi da se u Pančevu nešto dešava sa zagađenjem, ali postoje gradovi koji su malo dalje od Beograda i koji

su u mnogo većoj meri nevidljivi. Miroslav Pajić iz Bora će nas podsetiti na grad koji smo, u onim danima kada nisu izbori, sasvim zaboravili, a u kome već čitav vek teče duga bitka za životnu sredinu. Dakle, Bor.

MIROSLAV PAJIĆ: Moraću da se zahvalim listu "Vreme" kao nedeljniku koji se u više navrata možda jedini ozbiljnije bavio ovom temom. Podsetiću vas, na početku, na jednu činjenicu koja povezuje Pančevo i Bor. Naime, osnivač grada Bora je Đorđe Vajfert iz Pančeva. Kao veliki industrijalac, on je po Srbiji tražio plemenite metale, jer je bio veliki numizmatičar. Istraživanja su trajala dugo, uložio je dosta u to, ali je umesto zlata u Boru pre 110 godina našao velike rezerve bakra. Bilo je to izuzetno nalazište sa 17 odsto bakra u toni rude i tada je to bilo frapantno za Kraljevinu Srbiju, a gospodin Đorđe Vajfert sada ima samo ulicu u Boru. Nema ni spomenik.

Pronalaskom bakra pojavio se problem koji i dan-danas tinja u gradu Boru i koji je mene "usisao" da postanem ekolog. Osamdeset godina u Boru postoji ekološki pokret na ovaj ili onaj način, koji sa raznim državama ima problema da reguliše pitanja koliko u ekološkom smislu treba izrabljivati određeno područje i koliko mu treba ostaviti novca da izleči probleme koji se stvaraju.

Oko pitanja ko je najveći zagađivač u državi Srbiji, a i u Evropi, mogu da vam kažem da u Boru odavno imamo egzaktnu podatke. Bor ima 39.000 stanovnika i merićemo to egzaktno, u tonama. U Boru imate jedanaest hiljada tona otpada po glavi stanovnika.

Šta je tu otpad? Pa sve ono što nije upotrebljivo ni za šta, pa samo pravi balast i probleme. Borska ruda se mora od kamenja mleti do granulata kape, pa od granulata mora razdvojiti teža frakcija i od nje se topi bakar. A od onog viška? Ne znamo šta ćemo s njim. To se zove jalovina vrlo fini mleveni pesak koji se taloži u tim jalovištima i onda ga raznosi vetar. Tako, imamo problem na koji ću se ja sad vratiti.

Bor nije ekološka crna tačka Srbije. Bor je međunarodni ekološki problem. Pođemo li od toga da u čvrstoj fazi imamo jedanaest hiljada tona otpada po glavi stanovnika godišnje, šta je sa vodenim talogom. Zbog toga što nam tehnološki postupci prerade bakra nisu na svetskom nivou, u vodenim tokovima Borske reke i otpadnim vodama, po egzaktnim istraživanjima Metalurškog fakulteta od pre dve godine, nađeno je da pet stotina tona godišnje bakra izađe iz postupka i ode u vodotokove. Pet stotina tona.

Naša zasluga je bila da samo pomognemo da to izađe na svetlost dana. I to je izašlo na svetlost dana. Ova država je morala nešto da preduzme. Kažem – morala. Evo, gospođa Ljilja me sluša i zna da je morala.

Zašto? Zato što smo tu imali dosta ozbiljnih problema, koji su u nekim slučajevima išli dotle da smo bili na granici da budemo proglašeni za državnog neprijatelja broj jedan u državi koju podriva 125 drugih problema, a mi pokazujemo na jedan koji je takođe vrlo, vrlo nezgodan.

RTB Bor će izgubiti integralnu dozvolu za rad ako ne uđe u ovaj aranžman koji je već potpisan sa Svetskom bankom oko realizacije nove topionice. Mi smo to pozdravili. Posle 22 godine borbe i ukazivanja bili smo u pravu – moraće da se uradi nova topionica sa novom tehnologijom i sa što manje otpada.

Pravi se nova topionica. Ali, zašto u Boru? Smestite je u Rakovicu. Izvolite u Rakovicu, pa da vidim kako ćete proći. Mi ćemo izvoziti koncentrat, vi ćete tamo topiti. Izvolite, imate zapošljavanje odmah.

Nama je topionica usred grada. Nama je grad na nedozvoljenom mestu. Nama je Ministarstvo plasiralo Nacrt prostornog plana, pazite, Timočke krajine. Evo, ja ću ovo da poklonim gospođi Ljilji, ona

će to da pokloni gospodinu ministru, pošto do njega verovatno nisu ni stigle te naše primedbe na 32 stranice na njihovih deset stranica prostornog plana. Ali ovde je brdo toga lošeg – jalovina, grad mora da se izmesti, grad mora da se pomeri, grad mora da se spoji sa Zaječarom, grad mora da pobegne, a mi da pobegnemo od industrijskih postrojenja.

Borski kombinat ima takav tehnološki postupak gde se ne topi bakar u kontinuitetu nego u turnusima, kada kod nas zagađenje strašno skače. Tačno, kod nas se u topionici meri na pet minuta jer ako ne reagujete za pet minuta, postupak neće da se zaustavi tako lako, pola sata mu treba, i napravite lom.

Mi smo sad sa Svetskom bankom i sa stručnjacima Svetske banke raspravljali u Boru, bilo je javne rasprave po Arhuskoj konvenciji. Toga mora da bude. Ako nema javne rasprave, ne može ništa da se uradi.

Ima puno problema i najverovatnije je da će se oni rešiti kao što se rešava u Evropi. Međutim, ovde sad država ima i kontrolnu funkciju i vlast, pa je interesantno kako će ona sebe kazniti dvadeset pet po turu. Mislim, teško da će se kazniti.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Hvala vam, gospodine Pajiću.

MIROSLAV PAJIĆ: Toliko. Možda sam bio suviše konfliktan.

Količina otrova po glavi stanovnika: Tribina u UNS Pres centru

Primer pozitivne prakse

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Bilo je više nego zanimljivo i na jedan način zabavno. Sada ćemo, međutim, čuti jednu priču koja ima bitno drugačiji epilog. Reč je o Velikom bačkom kanalu čiji se deo toka koji prolazi kroz najuže gradsko jezgro u Vrbasu smatra najzagađenijim vodom tokom u Evropi. Ali, u Vrbasu već izvestan niz godina deluje nekoliko vrlo aktivnih i revnosnih ekoloških aktivista, a u lokalnoj samoupravi rade ljudi koji su ozbiljno i sa mnogo entuzijazma radili na rešavanju tog problema. Gospodin Tomislav Đivuljski će nam dati sliku ovog problema, objasniti kako je on uticao na život građana Vrbasa, ali i kako je počelo njegovo konačno rešavanje.

TOMISLAV ĐIVULJSKI: Hajde da pokušamo da podelimo sa vama jedno iskustvo koje pokazuje da je i kod najvećih ekoloških problema moguće pronaći njihovo rešenje.

Veliki bački kanal je vodotok koji je iskopan i izgrađen pre dvesta godina u Austrougarskoj carevini. On povezuje Dunav i Tisu dužinom od 120 kilometara. U to vreme, pre dvesta godina, to je bio najveći graditeljski poduhvat u Evropi. Karakteristično je bilo to što je tada građen putem koncesije, gde su graditelji i projektanti dobili ekskluzivno pravo

da ovim kanalom prevoze so iz Rumunije na bečki dvor. Pre toga, to je išlo Tisom i Dunavom i oni su izgradnjom ovog kanala za dve nedelje smanjili vreme puta. To je bila velika ekonomska dobit u ono vreme.

Sem kao plovni put, Veliki bački kanal je u to vreme mnogo doprineo isušivanju tla – zemljište močvarne Bačke, koja je imala i više od šezdeset odsto teritorije pod močvarama, pretvoreno je u najplodnije zemljište Evrope (uz ukrajinsku ravniciu).

Naravno, uz Veliki bački kanal kroz tih dvesta godina tekla je velika industrijalizacija i razvoj – u prvo vreme, u okviru Austrougarske, kasnije stare Jugoslavije, SFRJ i sad i Srbije kroz vreme. Međutim, ta industrija i stanovništvo koje se nalezalo na Veliki bački kanal svoje otpadne vode nije prečišćavalo. Ljudi kakvi su, nebrigom su doveli do toga da vremenom to postane najzagađeniji vodotok kod nas, a i u Evropi – po egzaktnim pokazateljima.

Najzagađenija deonica teče kroz sam grad Vrbas, u dužini od šest kilometara, na kojoj je nataloženo oko četiri stotine hiljada metara kubnih kontaminiranog mulja iz prehrambene industrije, teške industrije i kožarske industrije na potezu Crvenka–Kula–Vrbas.

Ali, ljudi u Vrbasu prvenstveno i u opštinama Kula i Srbobran nisu se mirili sa time da taj problem samo konstatuju, nego su sagledali stanje

unazad dvadeset pet godina i pokušali da pronađu tehnička rešenja za prevazilaženje tog problema. Tako je, praktično, iskristalisan koncept budućeg rešenja – da se sve otpadne vode skupe na jedno mesto, da se izgradi centralno postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda i da se nakon toga ova deonica kanala izmulji, znači, da se izvrši remedijacija zagađenog mulja, da se on učini bezopasnim i da se odloži na propisan način.

Mi smo imali koncept koji je krenuo sa realizacijom još 1987. godine. Već 1990. bili su urađeni i glavni projekti za kolektor dužine dvanaest kilometara, koji povezuje buduće centralno postrojenje za otpadne vode, grad Vrbas, grad Kulu i svu industriju koja je između Kule i Vrbasa. Čak je u to vreme devedesetih godina i urađeno tri i po kilometra tog kolektora. Tada su nastupile sankcije na našim prostorima i to je sve stalo do 2005. godine.

Sem toga što je negde u tehnici došlo do tih rešenja, radili smo od 2003. do 2005. godine uz pomoć Evropske unije na dizanju kapaciteta, kako u Ministarstvu životne sredine tako i u najzagađenijim opštinama među kojima je bio i Vrbas. Mi smo tada uradili i lokalni ekološki akcioni plan za opštinu Vrbas, a uradili smo nešto apsolutno netipično. Problem rešavanja Velikog bačkog kanala stavili kao prioritet broj jedan sa idejom da počnemo da ga rešavamo – dakle, počeli smo od najvećeg problema. Znači, ne od onoga hajde da recikliramo, hajde da pravimo kompost, to ćemo uraditi tek ukoliko rešimo ovaj problem koji je ograničavajući faktor za život stanovništva ove tri opštine.

Prvo su imali rezervu i evropski stručnjaci koji su bili da pomognu u izradi lokalnog i nacionalnog ekološkog akcionog plana države Srbije. Ali, Akcioni ekološki plan je na Skupštini opštine usvojen jednoglasno – sve političke opcije su bezrezervnu podršku dale programu

Ljiljana Stanojević, Ministarstvo životne sredine

Ono što je važno, znači, to je ono šta smo radili. Okupili smo više puta do sada tužioce i sudije i svako naše predavanje smo započinjali – mi ne vršimo pritisak na sud, to nije dozvoljeno, ali smo tražili od njih da nas razumeju, da im objasnimo kakvi su problemi i tražili smo njihovu podršku kada podnesemo prijave. Tražili smo da nam pomognu da napravimo kvalitetne prijave. Naši inspektori su tehnička lica. Oni nisu pravnici. I verujte, ima puno, puno efekata tih naših treninga. Zaista se mnogo brže rešavaju prijave. Mi nismo zadovoljni koliki su iznosi tih kazni, međutim, situacija je mnogo bolja.

da se problem Velikog bačkog kanala reši.

U isto vreme se u rešavanju ovog problema uključila i Agencija Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP). U okviru projekta rešavanja ekoloških problema na zapadnom Balkanu, znači u šest zemalja, Veliki bački kanal je bio u fokusu za Srbiju. Tako se, sem bilateralnih donatora, sem opštine

koja je već godinama ulagala u to, uključio i UNDP. Zatim se uključilo i Ministarstvo životne sredine sa svojim fondom za zaštitu životne sredine i onda se nastavilo sa radom na tom magistralnom kolektoru.

Istovremeno se uključila i Evropska unija. Videvši od opštine do države kako su svi odlučni da taj problem reše, kao i da se vidljivo kreću ka rešenju, Unija je dala novac da se uradi i projektna dokumentacija za centralno postrojenje. Sada smo pred izgradnjom centralnog postrojenja, pošto je odobreno trinaest miliona evra za njegovu izgradnju i kroz pretpristupni fond IPA 2008.

Uz to je u Vrbasu u potpunosti izgrađena kanalizacija, koja će biti dovršena i u svih pet naseljenih mesta u opštini Vrbas do kraja 2011. godine, pa će se i sve te vode zajedno sa predtretiranim industrijskim vodama, prečišćavati na centralnom postrojenju.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Ako možete samo da u jednoj rečenici kažete kada se posle izgradnje centralnog postrojenja može očekivati da se okonča izmuljavanje?

TOMISLAV ĐIVULJSKIJ: Naravno, pitanje je pravo, pošto se gospodin Bubenjević bavi ovom problematikom do detalja. Kad se izgradi centralno postrojenje i kad se ono pusti u rad – očekujemo da to bude 2013. godine – počecemo sa vađenjem mulja iz ovih šest kilometara kanala. Ali,

imamo 400.000 kubnih metara mulja koji je zagađen i neophodno ga je preraditi do nivoa da on bude bezbedan za ljude i životnu sredinu. Prema dosadašnjim laboratorijskim ispitivanjima i pilot-testovima koje su vršile kolege iz Dekont-e iz Češke Republike, taj posao može da se završi za dve do tri godine.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ:

Nadam se da ta priča može da ohrabri i druge sredine da iznađu neki koherentan pravac kako bi se suočavali sa svojim konkretnim problemom. Možemo to da diskutujemo, ali prethodno, gospođa Stanojević iz Ministarstva. Ona je u vezi sa ovim što smo čuli imala nekoliko zapažanja koje bi da podeli sa nama i mislim da je važno da to čujemo.

LJILJANA STANOJEVIĆ: Pa, evo, nastaviću tamo gde je stao gospodin Pajić vezano za to da li ćemo podneti prijave protiv državne firme. Mi smo to radili i do sada. Znači, nema tu nikakvih ograničenja. Mi smo podnosili prijave protiv Rafinerije, Petrohemije, Azotare dok su bile državne firme, a i sada to radimo i u Boru.

Što se tiče ove priče oko Velikog bačkog kanala, nije samo to dobar primer. Dobar primer su Rafinerija i Petrohemija. Gospodin Stanižan je pričao sve vreme o 2006. godini, a od tada je jako mnogo para uloženo. To nije učinjeno napamet, nego tako što smo seli i zajednički pravili akcione planove – industrija i Ministarstvo. I krenulo se u realizaciju.

U tom periodu od 2005. do 2010. godine uloženo je šezdeset i po miliona evra u Rafineriju nafte u Pančevu. To je ono što je navedeno. Autopunilište, urađena je kompletna rekonstrukcija. Sve utovarne rampe su rekonstruisane, kao i povratni sistem za hvatanje isparivih materija. Znači, sve je to obezbeđeno. I železničko punilište.

Pomenuli ste egalizacioni bazen u Fabrici otpadnih voda. Egalizacioni bazen je sada zatvoren. To je Ministarstvo finansiralo.

Znači, to su konkretni projekti. Ne vredi da pričamo o monitoringu. Mislim, monitoring niko ne krije. Evo, tu je Momčilo Živković iz Agencije za zaštitu životne sredine. On može da pokaže podatke i o tome koliko mi javno radimo, koliko se ti podaci prikazuju na sajtu Agencije.

Što se tiče Bora, od 2005. godine znam šta je urađeno. Postavili smo mernu stanicu u Brezoniku. Niko ne krije više rezultate u Boru. Rezultati su dostupni. Napravili smo akcioni plan i kad god se primeti povećanje koncentracija, mi odmah intervenišemo u topionici i obaramo konvertore, smanjujemo kapacitet proizvodnje kako bi došlo do manje emisije zagađujućih materija.

Sledeće što smo uradili, vi znate Veliki Krivelj, brana je mogla da se izlije. Uloženo je dva miliona evra. Seli smo zajedno, znači fabrika i inspekcija i napravili smo predlog za NIP. I to je odobreno i izvedeno.

Tomislav Đivuljskij, Vrbas

Započeta je izgradnja magistralnog kolektora gde uopšte nije bilo dovoljno novca za ugovoreni posao. Međutim, imali smo sreću da nas bilateralni donatori, u tom slučaju Norveška, prepoznaju kao lokalnu sredinu koja ne sedi skrštenih ruku, nego se hvata u koštac sa rešavanjem najvećih problema i oni su nam pomogli finansijskim sredstvima da taj ugovoreni kolektor izgradimo.

Istovremeno su se uključili i UNDP i Evropska unija, videvši od opštine do države kako su svi odlučni da taj problem reše, kao i da se svi vidljivo kreću ka rešenju. Kako smo uspeali? Imali smo koncept, imali smo projektnu dokumentaciju i dobro nam je došla inicijativa države da se i ona uključi sa najvišeg mesta u rešavanje ovog problema.

Negde 2007. godine, u leto, Ministarstvo životne sredine, prepoznavši u svom nacionalnom ekološkom planu i u svojim programskim aktima da je jedna od crnih ekoloških tačaka koju treba svakako rešiti i problem Velikog bačkog kanala, poslalo je svoju ekipu inspektora u Vrbas.

Evo, gospođa Mitrović je danas tu među nama. Ona je obilazila sve zagađivače fabrike i došla je, između ostalog, i kod nas u Direkciju za izgradnju sa zapisnikom. Vrlo je strogo pitala šta se tu dešava, šta se tu preduzima na rešavanju tog problema. A mi smo na jedan ovakav sto izvalili gomilu projekata i inspekcija je imala šta i da zapiše.

Sada je nova investicija. Ne treba sumnjati, najbolje fabrike su u Kanadi i u Norveškoj u oblasti proizvodnje ovih metala. Oni su odabrani da rade sve te projekte vezane i za topionicu i za sumpornu kiselinu.

Učešće javnosti je obezbeđeno prilikom prezentacije i obima i sadržaja studije uticaja i potom u celokupnom postupku javnost može da učestvuje, naravno, i da daje predloge.

Znači, sve što smo mogli da uradimo, mi smo uradili.

Monitoring: Ko može da meri zagađenje

Diskusija i pitanja

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Iz ovog što smo čuli, očigledno je da jedno od otvorenih pitanja gde se slabo slažemo predstavlja pitanje monitoringa. U publici je sa nama gospodin Momčilo Živković iz Agencije za zaštitu životne sredine koji je izrazio želju da iznese neke detalje o merenjima zagađenja. Da li možete da nam objasnite zašto podaci o zagađenju sa nekih sistema, kao što je lokalni monitoring u Pančevu, ne mogu da se upotrebe na sudu?

MOMČILO ŽIVKOVIĆ: Moram pre toga da kažem da je novi sistem monitoringa kvaliteta vazduha koji se obavlja u realnom vremenu veoma skup sistem. U državnoj mreži ima negde oko četrdesetak stanica, to košta oko četiri miliona evra, a održavanje takvog sistema je otprilike deset do petnaest odsto na godišnjem nivou.

U Boru su zajedno sa Ministarstvom postavljene tri automatske stanice koje mere nekoliko parametara, što hemijski aktivnih supstanci, što hemijski pasivnih supstanci; u Pančevu doduše imamo jednu, u drugim gradovima, znači na celoj teritoriji, sve su one ostale i to je potrebno finansirati.

To je potpuno nova tehnologija koja sada doživljava i drugu generaciju u Evropi i Americi. Gospođa Ljilja je govorila o toj stanici koja je postavljena u Brezoniku – to je tehnologija koja nije bila po EU standardima, a danas imamo još jedan rashod za tu istu stanicu, da kupimo novu opremu koja je po evropskim standardima.

Pored naših četrdeset automatskih stanica i lokalna samouprava Pančevo ima tri automatske stanice, kao i Sekretarijat za životnu sredinu

Pokrajine Vojvodine koji ima sedam automatskih stanica. Znači, dolazi se sa jednom novom generacijom. Nismo imali skoro ništa, a sad imamo nešto i to treba da stabilizujemo. Sistem je sada u fazi stabilizacije.

Država mora da akredituje svoju mrežu i da na osnovu akreditacije mreže...

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Moram da vas zaustavim. Ne shvatite ovo pogrešno, ali sličnu priču smo čuli i pre dve godine. Zašto, ako su kupljene i već stoje na terenu, merne stanice nisu akreditovane?

MOMČILO ŽIVKOVIĆ: To morate da pitate Evropsku komisiju koja je vodila ceo proces raspisivanja tendera i akreditacije.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Hajde da ipak to malo da objasnimo. Neki ljudi već dve ili tri godine žive u lokalnoj sredini pored izgrađene merne stanice. Međutim, oni i dalje trpe zagađenje jer čekaju da prođe proces akreditacije. Sva ona zagađenja koja su trpeli u međuvremenu prosto su nevidljiva na sudu.

MOMČILO ŽIVKOVIĆ: Pitanje je da li govorimo o državnoj mreži ili o lokalnoj mreži?

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Govorimo o državnoj mreži.

MOMČILO ŽIVKOVIĆ: U državnoj mreži imate sve podatke koji su validirani i ja mogu da vam pokažem sve podatke...

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Možete li da mi navedete jedan primer kada je u nekom sudskom postupku po prekršajnoj prijavi doneta presuda na osnovu rezultata tog integralnog lokalnog monitoringa?

MOMČILO ŽIVKOVIĆ: Nema takvih primera.

LJILJANA STANOJEVIĆ: Ima. To sve zavisi kakvu prijavu podnosi inspektor. Inspektor je dužan da podnese dokaze o monitoringu. I ono što ste vi rekli, moramo da povežemo koncentracije na emiteru sa

koncentracijom u naseljenom mestu, da pokažemo da je to uzrok, da je taj emiter uzrok. Verujte, na sudu mi izgledamo kao da nas preslišavaju, kao da smo mi okrivljeni. Moramo da pružimo jako mnogo dokaza kad podnesemo prijavu.

MOMČILO ŽIVKOVIĆ: Oprostite, mi ovde brkamo dve stvari. Agencija objektivno vrši merenja. Nema nikakve veze sa sudom.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Kako vršite merenja ako nemate akreditovane stanice?

MOMČILO ŽIVKOVIĆ: Sva naša merenja prati inspekcija i ona reguluje po tome. Mi smo tu da izmerimo vrednost objektivno, a reakcija je Ministarstva, zapravo inspekcije. Nemamo mi ništa više sa tim.

MIROSLAV PAJIĆ: Vidite u čemu je problem. Razumem ljude i sa njima sarađujemo. Oni rade sa mernim instrumentima koje imaju. Mi smo imali neke donacije od Evropske zajednice koja nam je dala uređaje, koji su posle četiri-pet godina stradali. I stradali su zbog raznoraznih elementarnih i ostalih, recimo strujnih napada, odnosno promena. I promenili su uređaje. Evropa traži da se merenje vrši, ali mislim da mi tri polovine kasnimo za tom Evropom. Kupimo i stavljamo u funkciju uređaje koji kasne...

MOMČILO ŽIVKOVIĆ: Izvinite, mogu li samo da kažem? Mi smo prvo uložili preko trista hiljada evra da kupimo merne stanice.

MIROSLAV PAJIĆ: Dopustite mi samo da završim.

MOMČILO ŽIVKOVIĆ: Postoji akcioni plan i za to. Ja sam u Boru bio nekoliko puta i fabrika dobija merenja na svakih deset minuta ne bi li prilagodila svoj proces tehnološki prema nekim uslovima koji vladaju u atmosferi...

MIROSLAV PAJIĆ: Ne treba da budete surevnjivi, sad je pao sneg i zarobio je sve što je trebalo da zarobi...

MOMČILO ŽIVKOVIĆ: Samo trenutak, ne možemo mi uticati na sneg i na kišu i na...

MIROSLAV PAJIĆ: Hajde da uzmemo uzorke iz snega i da uporedimo sa merenjima koja vi niste krili. Uređaji su uređaji. Niko vas ne okrivljuje. Ja mislim da pola sale nije razumelo šta je taj Brezonik, depresija usred grada. Morali ste da stavite mernu stanicu za emisiju.

MOMČILO ŽIVKOVIĆ: Kako za emisiju? Ne merimo mi emisiju.

MIROSLAV PAJIĆ: Tamo ima preduzeća, emisija iz topionice i površinskog kopa.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Za ljude koji ne razumeju o čemu se sad ovde govori, reč je o razlici između emisije i imisije. Emisija predstavlja materije koje iz fabrike odlaze u atmosferu, a imisija ono što stiže u naseljeno mestu. Zoran Stanižan bi želeo da doda o iskustvu monitoringa iz Pančeva.

ZORAN STANIŽAN: Pančevo je prvi grad u Srbiji koji ima mernu stanicu. Ona je tu od 2004. godine. Ali, ni do danas grad Pančevo nije dobilo akreditaciju.

GLAS IZ PUBLIKE: To je neko namerno.

MOMČILO ŽIVKOVIĆ: Akreditaciju čega?

ZORAN STANIŽAN: Akreditaciju stanice.

MOMČILO ŽIVKOVIĆ: Ne može da dobije akreditaciju merna stanica.

ZORAN STANIŽAN: Zašto ne može?

MOMČILO ŽIVKOVIĆ: Zato što treba laboratorija za kalibraciju da dobije akreditaciju. Jer podaci se donose u kalibracionu laboratoriju i ta kalibraciona laboratorija dobija akreditaciju. Niko do sada sem nas nema kalibracionu laboratoriju. Onog trenutka kada dobijemo u ruke kalibracionu laboratoriju, mi ćemo je akreditovati. Tada će one biti pod

kontrolom naše akreditovane laboratorije. Vrlo prosta stvar. Ne možete vi jednu stanicu koja je bez posade akreditovati.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Kako je moguće da u Srbiji ne postoji nijedna laboratorija koja može da stekne akreditaciju za merenje?

MOMČILO ŽIVKOVIĆ: To je nova tehnologija. Tek sad smo počeli sa uvođenjem te tehnologije.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Gospođa Sonja Prodanović, iz Eko urbane radionice i časopisa "Republika" ima jedno zapažanje.

SONJA PRODANOVIĆ: U ovoj diskusiji, koja je očigledno vezana za ljude koji žive i poznaju tehnološki sistem i probleme i strukture naših institucija, meni sad nije jasno gde se tu uklapa Arhuska konvencija koja je prihvaćena. Znače, svakako uvažavam vaše napore oko edukacije, pravosuđe treba reformisati jako ozbiljno i ne znam u kojoj to zemlji se može dozvoliti da ovolika energija civilnog sektora, građana koji su ugroženi, može da bude bačena kroz prozor trideset, četrdeset godina koliko se svi poznajemo i bavimo ekologijom, a da se ministarstva i agencije, koje su nešto između, ne znamo kome su nadležni, bave u stvari tehnološkim projektima. Vi morate da se bavite primenom Arhuske konvencije. A ono što niko nije spomenuo – da imamo Stalnu konferenciju gradova i opština, koja je jedna institucija koja vrši jednu od velikih evropskih i svetskih koordinacija upravo na popravci kvaliteta vazduha i primeni lokalnih agendi. Po Ustavu i po međunarodnom pravu, pravo na zdravlje je osnovno prvo svakog građanina. Prema tome, to što nešto nije dobilo akreditaciju ili što je tehnologija stara ili nije stara ili sad ovo što sam čula da je poverenik za informacije rekao da ne možete dobiti informacije o stanju zagađenja zato što je neko to privatizovao, to je strašno. To je nedopustivo. Izvinite, ko je dao dozvolu onda tom privatniku da posluje?

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Hvala vam, gospođo Prodanović. Gospodin Đivuljski još nekoliko reči o Arhuskoj konvenciji.

TOMISLAV ĐIVULJSKI: Imamo u jednoj lokalnoj samoupravi u Kragujevcu Arhus centar. Sada je zajedno sa Kragujevcem i organizacijom OEBS-a u osnivanju Arhus centar u Vrbasu, gde ćemo apsolutno dati sve mogućnosti da stanovništvo ima uvid u sve ekološke probleme i poteze.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: U priči o Vrbasu možda najviše oduševljava onaj detalj da su u tom gradu svi odbornici jednoglasno stali iza LEAPA. Vrbas je grad sa vrlo burnim političkim životom, ali je uspostavljeno jedinstvo oko problema Velikog bačkog kanala. Gospodin Jovanov iz Zelenih Srbije će pokušati da nam kaže šta je put ka tome da se lokalna zajednica ujedini i da se krene ka rešavanju svog konkretnog problema? Da li uopšte postoji nekakav put?

MILAN JOVANOVIĆ: Shvatio sam to oko različitih pogleda i različitih istina, a istina može biti samo jedna. Istinu shvatamo i doživljavamo onako kako želimo da je vidimo. Slažem se da mi moramo da konstatujemo, da napravimo dijagnozu šta nas truje, ali dokle god ima zagađenja – vi ćete imati jedno, a mi kao građani drugo. Vi nas možete ubeđivati da je sve u granicama. Međutim, nije. Očigledno ljudi beže, ne izlaze na ulicu. Nešto se događa, a mi ne znamo šta.

Što se tiče lokalne samouprave, odbornika, mi smo bili jedinstveni po nekim pitanjima što se tiče ekologije, što se tiče NIS-a, povraćaja sredstava, zagađenosti. Nije bilo nijedne skupštine grada kad je ekologija u pitanju da nisu bili...

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Gde je onda problem?

MILAN JOVANOVIĆ: Najiskrenije ću vam reći. Ja sam stvarno imao na stotine kontakata pre nego što smo osnovali Gradski odbor zelenih u

Pančevu. Evo, tu je sticajem okolnosti i gospođa Šipovac, koja je radila kao pokrajinski sekretar. Mi Pančevci imamo opšti utisak da smo mi otpisani, da su od nas digli ruke i Pokrajina i država. I to mogu da argumentujem – isprepletenost nadležnosti Republike, Pokrajine, lokalne samouprave. Tu se više ne zna ko je za šta nadležan, konkretno za zagađenje vodotokova i podzemnih voda. Na jednoj rečici, na kanalu Nadel od 73 kilometra mi imamo četiri različite nadležnosti. Ne zna se ko i zašto. Jedna je firma ovde, na dvadeset metara je druga, za ovu je nadležna lokalna samouprava, za drugu Pokrajina, a za treću čak i Republika. I to je isprepleteno. A zagađenje traje pa traje.

MOMČILO ŽIVKOVIĆ: Ako se dotičemo Arhuske konvencije, ako

neko diskutuje ovde, znači neka ode na sajt Agencije za zaštitu životne sredine – u realnom vremenu svaki podatak na svakoj stranici na teritoriji Republike Srbije može da proveriti. Možete li vi neke brojeve tačno da nam kažete na tom i tom mestu, na tom i tom profilu, ta reka ima takve i takve zagađujuće elemente koji prelaze granične vrednosti i tako dalje? Ne možemo ovako pričati. Ovo je vrlo politički.

MILAN JOVANOV: Nisam shvatio da ima vremena. Ja imam parametre gde ima cinka. U gradskoj zoni znači ustava ona tamo, Beli narcis gde smrdi kad se ide prema Vršcu, tako nas prepoznaju i kažu – gde je ta reka tamo kad izlazite iz Pančeva gde smrdi. E, tu imate teških metala. Evo vam ovde parametara, ja ne bih davio ovaj skup. Sad da vam

čitam koliko ima žive, olova, evo ih ovde...

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Gospodine Jovanov, ne moramo da ulazimo u te podatke.

MILAN JOVANOV: Samo hoću da kažem da je to jedan primer gde se bahato odnosimo, gde su četiri nadležnosti u pitanju.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: U publici je i beogradska ekološka novinarka Milena Babić koja ima jedno konkretno zapažanje.

MILENA BABIĆ: Zamerila bih malo organizatoru. Ovo je za jedno pet dana konferencije, jer to je jedna široka tema. Dotakli smo se samo malo Bora, malo Pančeva, malo Vrbasa, a ima još tih zagađujućih crnih tačaka u Srbiji. Zahvaljujem novinarima što su ovo pokrenuli jer mislim da tu novinari zaista mogu mnogo da učine.

Mislim da Ministarstvo za prostorno planiranje i životnu sredinu treba da budu zajedno i da se planira život u selima i gradovima. Vi ste rekli da je kanal pre dvesta godina sagrađen, kad je grad pravljen. Gde je pravljen Pančevo i gde su fabrike? Za Rakovicu, recimo, napravili su prvo fabriku u Rakovici i to je trebalo da bude industrijski grad i onda su se kuće spuštale sve do fabrika. Da li ćemo sada da selimo fabrike ili ćemo da selimo građane?

Možda smo se sad osvestili, ali ima jedna stvar koja se sada događa. Događaju se poplave, odron zemljišta, imamo ne znam ni ja koliko mesta u Srbiji samo

Momčilo Živković

Tomislav Đivuljski i Miroslav Pajić

Komunikacija: Sve počinje od javnosti podataka

zato što neki gradovi i ova država nemaju prostorni plan i ne drže ga se, i ne može se divlje graditi, i ne može ta kuća da stoji pored reke. Prosto, ni naši stari nikad nisu pravili kuće pored reka nego u brdima.

Htela sam da kažem da se mi sad bavimo posledicama zato što je neko nekad napravio negde fabriku gde ne treba ili zato što sam ja napravila kuću blizu fabrike i onda mi smrdi. Eto toliko.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: U publici je i mašinski inženjer Mile Stanković, koji će nam reći nekoliko reči o zagađenju oko termoelektrana u Obrenovcu i Lazarevcu.

MILE STANKOVIĆ: Radio sam na izgradnji Termoelektrane "Kolubara A" i "Kolubara B". Povodom ove vaše reportaže vezane za Termoelektranu "Obrenovac B", hteo sam da kažem da je tu uložena donacija od 28 miliona evra i da su oni od svojih para dali još nešto, utrošeno je 35-36 miliona evra, a da praktično nije urađeno ništa, što se i iz vaše reportaže vidi.

Očigledno nije postignut onaj efekat koji je očekivan. Jedan od učesnika u toj anketi je rekao – pa znate mi smo ranije imali trista dana godišnje, a sad imamo samo dvesta. To je slika jednog našeg prvo inženjerskog nemara. Drugo, kontrolne i izvršne institucije su totalno zatajile – Ministarstvo za rudarstvo i energetiku i Ministarstvo za zaštitu životne sredine. Oni su nastupali solidarno, a onda kad su došle pare – daj da mi to potrošimo ovako kako potrošimo, a šta će biti videćemo.

Rezultat je loš i to je posledica jednog opšteg nemara koji mi imamo trenutno u društvu. Sad ne može inspektor nikome ništa, traže se neki dokazi. Tamo u izveštaju ranijem i ovom vašem piše da veliki procenat naroda u obrenovačkoj opštini ima problema sa zdravljem, sa organima za disanje. Niko ništa. Čemu to služi, koji instrumenti nama trebaju.

Totalno smo neefikasni i to je ona stvar koja nama smeta. Mi smo u Kolubari, radeći taj naš inženjerski posao, našli jedan način gde to može lako da se reši, jednostavnije i jeftinije, i da to može sve da rekultivise. Ali, niko to ne gleda i hoće da potroše velike pare, pa sad kako bude.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Hvala. Za one koji možda nisu razumeli o čemu je tu reč, jedna od crnih ekoloških tačaka koje su realizovane u okviru istraživanja prošle godine, bio je i Obrenovac. Ovde je konkretno reč o slučaju naseljenog mesta Grabovac u opštini Obrenovac, koje je direktno ugroženo od odlagališta pepela. I problemi su vrlo slični. Sada, međutim, kolegica iz Zelene omladine Srbije ima jedno pitanje.

JASMINA MARKOVIĆ: Ja sam iz Zelene omladine Srbije. Htela bih da postavim konkretno pitanje. Čini mi se da primena Arhuske konvencije malo zataji kad je privatni sektor u pitanju. Šta to u stvari znači? Da li neko može da mi pojašni šta ne može da bude dostupno? Na koji način možemo doći do nekih podataka jer i privatna preduzeća mogu da budu jako, jako ozbiljni zagađivači? Da li postoje nekakvi modeli kako bi se oni prosto usloveli nekakvim ugovorima pri privatizaciji?

MIROSLAV PAJIĆ: Kratak odgovor na pitanje koje je izuzetno teško, ali ima odgovora. Nije tačno da po Arhuskoj konvenciji bilo ko ko ima vlasništvo nad firmom, može da zatvori informacije. Ne može da ih zatvori za zaposlene. Međutim, naši su zaposleni kao i u Boru dovedeni do egzistencijalnog minimuma, pa su njihovi zahtevi i svih ostalih više socijalni nego ekološki.

MOMČILO ŽIVKOVIĆ: Po Zakonu o zaštiti životne sredine postoji Pravilnik o izveštavanju preduzeća. Znači, svake godine do 31. marta se šalju podaci Agenciji. Oni se unose u bazu podataka i pravi se mapa. Oni imaju pravo da zaštite neke podatke, ali to su podaci koji se tiču

njihovog poslovanja i ono što je tehnologija kojom se bave. Tako je po svim konvencijama, a ne samo po Arhuskoj konvenciji.

ZORAN STANIŽAN: Ja ne mogu da dobijem kontrolne podatke merenja u Rafineriji tri godine. Gradonačelnica ne može da dobije ta merenja.

MOMČILO ŽIVKOVIĆ: Nisu oni u obavezi gradonačelnicu da obaveštavaju, već Agenciju o zaštiti životne sredine, a Agencija za zaštitu životne sredine može svakome da ih da. Na jedan dopis dobićete sve podatke koji vas interesuju.

ZORAN STANIŽAN: U Pančevu, kada se desi akcidentna situacija, okupi se lokalni tim i gradonačelnica traži podatke šta se desilo. Sekretarijat iznosi podatke koja su merenja lokalnog monitoringa. Ali, da biste uporedili da li to dolazi iz južne zone, vi morate dobiti podatke merenja iz Rafinerije, Petrohemije i Azotare. Rafinerija i Petrohemija imaju kontinualno merenje, a mi te podatke ne možemo da dobijemo. Da li sad razumete šta hoću da kažem?

MOMČILO ŽIVKOVIĆ: To su dve odvojene stvari. Ovde se govorilo o izveštavanju.

ZORAN STANIŽAN: Mi čak dobijamo informacije da je sve u redu.

MILAN JOVANOVIĆ: Da, mi dobijamo informacije od južne zone da je sve u redu, a onda nam kažu – zato što su građani spaljivali lišće.

LJILJANA STANOJEVIĆ: Ni jedan jedini put republički inspektor nije rekao da je sve u redu. Otišao je, identifikovao ciljno mesto gde je bilo zagađenje. Verujte, svaki put od nas možete dobiti podatke i po Zakonu o dostupnosti informacija od javnog značaja mi dobar deo vremena samo to radimo. Nikad nijedan podatak nismo sakrili.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Gospođo Stanojević, da li to znači da kod nekog incidenta svaki novinar može da pozove direktno vašeg inspektora i dobije podatke dok je incident u toku?

LJILJANA STANOJEVIĆ: Ne, moraćete da se obratite Ministarstvu i

dobićete zvanične podatke.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Dobiću zvanični odgovor za koji mi trebaju 48 sati.

LJILJANA STANOJEVIĆ: Ali prave podatke, a ne onako kako ih tumači ni predsednica opštine ni neko drugi.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Nažalost, moramo da okončamo razgovor. Važno je da, na kraju, dodamo kako ne samo u Vrbasu već i u drugim gradovima, postoje razni uspešni projekti. Oni su najčešće plod ogro-

Stanje na terenu: Život sa zagađenjem

mnog entuzijazma grupa pojedinaca i realizuju se uz podršku Evrope ili države. No, ako živite u sredini gde to nije slučaj, jedna od očiglednih sugestija sa ove tribine bi bila da, pre nego što bilo šta započnete, i sami pokušate doći do informacija o stanju životne sredine. Čujemo da u tom smislu postoje državne institucije koje su radile svoj posao i mogu da nam daju te informacije, ali vidimo i da oko toga postoje problemi, kao i različita viđenja. U saradnji sa Fondacijom "Hajnrh Bel", nedeljnik "Vreme" će ovakvim tribinama i ubuduće pokušavati da dodatno doprinese jačanju komunikacije.

GLAS IZ PUBLIKE: I Užice je trebalo da uključite u ovu celu priču.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ: Hvala vam mnogo na pažnji.

ISTRAŽIVANJE "VREMENA" O CRNIM EKOLOŠKIM TAČKAMA POMAŽE HEINRICH BÖLL STIFTUNG

Fondacija "Hajnrh Bel" je deo zelene političke struje koja se razvila i van Savezne Republike Nemačke kroz sučeljavanje tradicionalnih političkih pravaca socijalizma, liberalizma i konzervatizma. Kako kažu u HBS-u, njihove zajedničke osnovne vrednosti predstavljaju ekologija i održivi razvoj, demokratija, ljudska prava, samoopredeljenje i pravda, i dodaju da im je "posebno stalo do rodne demokratije, dakle do društvene emancipacije i ravnopravnosti žena i muškaraca". Fondacija "Hajnrh Bel" se angažuje za ravnopravnost kulturnih i etničkih manjina i za

socijalnu i političku participaciju imigranata, kao i za nenasilje i aktivnu mirovnu politiku. "Za naš angažman tražimo strateške partnere koji dele naše vrednosti. Delujemo nezavisno i na sopstvenu odgovornost. Potičemo iz Savezne Republike Nemačke, no istovremeno smo idejno i praktično međunarodni akter", kažu u fondaciji. Pisac i dobitnik Nobelove nagrade Hajnrh Bel (Heinrich Böll), po kome je fondacija dobila ime, predstavlja pojam onoga što je organizacija sebi zadala: odbranu sloboda, građansku hrabrost, toleranciju i vrednovanje umetnosti i kulture kao samosvojnih sfera mišljenja i delanja.

► lisica i ždral

piše: Ljubomir Živkov

Pismo razdora

DSS raskinuo saradnju sa B92, kakav naslov, kao da smo, daleko bilo, raskinuli ugovor sa Gaspromnjeftom!

Gledao sam šta je istorijskom raskolu prethodilo: Jugoslav Ćosić grubo je odbio moleban (dobro, neka bude molepstvije) Andreje Mladenovića, glasnogovornika, kurira i dramskog umetnika koji hotijaše da pred ostalim gostima i kamerama izvede epistolarnu monodramu Koštunice. U poslanici koju je veleuprava DSS-a punonadežno uputila devedeset dvojci se mora biti varira besmrtna ideja vseznajke Popovića da je čitava fertutma oko Kolubare hajka na koštunice (g. Popović je na naučnoj osnovi objasnio i otkud 25 sati u radu privatnog bagera: prelazilo se sa valjda zimskog na letnje računanje vremena kojom se prilikom pojavio jedan zovimo ga indukovani radni sat koji su pregaoci iskoristili ne da fruštukuju nego da neumorno kopaju). Andrejka je kazao i koliko mu minuta treba za nastup, očito je gradivo nekoliko puta pročitao (možda i snimio, da vidi je li mu umalo ne rekoh čitluk dovoljno izražajan), ali je Jugoslav sadistički ponavljao da to pismo nije tema emisije, uglavnom je nesuđeni glumac ustao i napustio emisiju minut i po pre odjavne špice: pismo koje je moj gospodar uputio Acii Tomiću emitovali ste i pominjali sto puta, tajnost pisama i nepovredivost prepiske garantovanu ustavom bacili ste pod noge, a epistolu upućenu lično vama i lično vašoj publici niste hteli da pročitam!

Uglavnom Andrejka koji je dotad svojim telom branio svaki bager u vlasništvu članova DSS-a odmaršira ljutito iz studija (gde se povremeno začuje jauk ili ječanje iz devedesetvojkinog priručnog gvantanama: pre nadurenja gost je natuknuo da oni koji preuzimaju ulogu suda imaju možda i zatvor, tako nekako), a mene ispod srca džagnu ledenica malo tanja od one koja u ovaj martovski mah jošte visi sa neke nastrešnice: pre godini i po je kažnjeni medij prekinuo saradnju sa mnom (sad vidite kako je to!), ali sam se svejedno presekao – nisam li u svojim osam bogohulnih godina možda i ja bacio kamen' v ogorod DSS-a?! Drago mi je što nisam ja ta kap koja je prevršila šašu, a opet, prijalo bi mi da sam bio ma i najnezatniji sastojak gorkog i neblagoslovenog napitka od koje se i tako turobna lica staroveraca unapred mršte.

~

Žitija haških mučenika i traženika stvar su opšte kulture, a ja ne znam o Goranu Hadžiću ništa više osim da je bio nešto veliko u našoj Slavoniji, da je tamo pre uspenja bio magacioner (mi smo u selu govorili *magaciner*, što mislim da je možda bilo i bolje), pa se potom o njemu počelo govoriti kao o osobi koju vija međunarodni sud za ratne zl. Znam da je naprasno pobegnut iz srpske Atine te da mu se i bolje nego nekom zaštićenom svedoku gubi svaki trag. Ako i nije bio zverka Mladićevog ranga i kova, u bekstvu se pokazuje možda i većim od samog generala, jer magacioner pretpostavljam ima manje jataka i sigurnih kuća nego neko sa pet zvezdica, hrastovim grančicama i šapkom vojv. Stepe. Uglavnom, ne znam koliko od naših deset hiljada profi tragača opkolio je u Novome Sadu kuću Hadžićevog bivšeg vozača! Gde je

živim, da nije bilo ove hrabre premda jalove hajke ne bih ni znao da je traženik imao vozača! Blago zemlji gde magaciner ima šofer! Gde izbeglicu neko vozi po služb. dužnosti pa izbeglica može i da popije koju a da ne ugrozi javnu bezbednost i vozačku dozvolu koju je kod nas jedva nostrifikovao!

Ako mu Novi Sad nije kao izbeglici dodelio šofera, onda mora biti da je reč o nezaboravnim danima kad smo dobijali rat.

Ÿ

Popuštam u okrutnosti, protivnik sam smrtnih kazni (sramota me je što sam na TV-u gledao rijaliti iz Rumunije, kad je samodršca streljao istoimeni vod: bio sam pravi tikvan koji pogubljenje u srednjovekovnom Londonu ili koji se da propinje na prste bolje učinkovitost giljotine), ali mi se i doživotna robija odavno čini neprikladnom: ne pokazuje li njome društvo da ne veruje ni malo u vaspitnu snagu zatvora?

Sad mi se i tri i po godine zatvora čine prestrogim. Italijani su toliko odrezali deliji Bogdanovu – zar nije to mnogo za metar isečene žice, morskog simbola aparthejda, i za nešto pirotehnike od koje nije stradao? Ako je nekog ošteti ošteti je FSS, znači: da mu se sudi, ali ovde kod nas, u Fudbalskom savezu Srbije.

(A možda me to što se preziva na "ov" čini bolećivim? Sećate se bez sumnje pisma čitaoca povodom bezazlenog, možda i dosadnog mog teksta o Momiru Bulatoviću u trezvitel'noi: "Čovek ima naše državljanstvo, kao i ti, Bugarine. I ima da ga poštuješ, mada ja tebe ne cenim.")

Ÿ

Da li iz glave da li po paprenom plaćenom savetu Njegove Ekselencije Montgomerija, naprednjaci su Vladi, Skupštini i predsedniku otputovavšem u zemlju izlazećeg sunca (opet bez mene! koji bih vladaru možda baš zbog nesaglasnosti naših naravi i svetoznora bio tamo od prilične koristi) uputili ultimatum: dok ovo pišem topi se drugi od četrnaest dana koliko cvetkovičevci i novocvetkovičevci imaju da odgovore Tomeku i Aciki hoće li makar u novembru raspisati prevremene izbore. Ako li po isteku deset dana ne dadnu svečanu besu, ili ako štaviše drsko uzvrate da im tako šta ne pada na pamet – ne gine im/nam šesnaesti april! Koji se još piše malim slovom, ali nakon veličanstvenog okupljanja koje trajaće dok nenarodni režim ne padne na kolena biće to istorijski datum, jer stanovništvo živi za vanredne izbore i neće se razilaziti do konačne pobede SNS-a, pa ne znam kakve vremenske prilike bile i ne znam kakvim represalijama mrski režim pristupio! Jakože Vuk mislijaše da ljudi samo žele da se vrati Kralj i da se ulicama ukinu partizanska imena, i ova grupica kojoj se nedavno otkriveni napredak osladio uverena je da zna šta tzv. narod najviše želi: želi da SNS zablista, i jedva to čeka, a ne da se vrati Šešelj: taj će partije koje nemaju mučenike dovesti u neravnopran položaj.

“Ja sam ovlašćeni državni tajkun broj jedan! I to tajkun koji posluje bolje od svih vas. Privrednik sam koji masovno ne otpušta, već zapošljava ljude i spasava fabrike koje su tajkuni upropastili!”

DUŠAN BAJATOVIĆ, direktor JP “Srbijagas”
("Kurir")

Ivana Buha,

pevačica, poznata i kao supruga “prvog svedoka saradnika”, na pitanje od kada datira njena ljubav prema muzici, kaže: “Muzikom se bavim jako davno, ali profesionalno tek od nedavno. Mnogo volim da pevam i do sada sam uglavnom imala prilike da zabavljam svog muža i njegove prijatelje, po raznim proslavama,

restoranima i svadbama. Već za koji dan ponovo ću pevati na svadbi našeg prijatelja, tako da se može reći da nastupam. Ipak, ne bih mogla da radim tezge za novac.”

Da li suprug sluša njenu muziku: “Moj muž ne sluša ovu vrstu muzike, ne sluša čak ni strane izvođače. Mnogi neće verovati, ali on se najčešće opušta uz Mocarta, Betovena, Baha. Ipak, ponekad ga uhvatim kako po kući pevuši moje pesme.”

Da li se suprug protivi njenoj provokativnoj garderobi: “Ma ne, on to voli. Stalno mi govori da treba da budem što ‘goliya’. Voli da sam golišava i kod kuće i napolju. Jedino na čemu insistira jesu štikle.”

Da li je ona podrška suprugu: “Apsolutno! Nisam od onih žena koje sede u kući, već svakodnevno odlazim u našu firmu za izgradnju puteva, gde provodim puno vremena. Ipak, kada su kućni poslovi u pitanju, to prepušta ženi koja radi kod nas, jer ja pored malog deteta ne mogu sve da postignem. Vikendom kada imam više vremena volim nešto da skuvam.” (“Kontra”)

Nina Seničar,

manekenka na privremenom radu u Italiji, kaže: “Jesam upoznala Berlusconi-ja, i prva stvar koju mi je rekao jeste da je Boris Tadić vrlo lep. Onda sam ga ja pitala kada će Srbija ući u Evropsku uniju. Odgovorio mi je da se on bori za to, mada ne vidim rezultate.” (“Kurir”)

Tomislav Nikolić,

predsednik SNS-a, na pitanje kako mu se čini situacija u Skupštini: “Ovo je sterilni parlament i mogli bismo komotno da održavamo elektronske sednice i ne dolazimo. Onaj zanos koji je postojao 90-ih godina kada smo ušli u višestranački sistem, više ne postoji.” (“Pravda”)

Miloš Bojanić,

pevač narodne muzike, sada optužen za govor mržnje, o svom gestu kaže: “Ne mrzim Jevreje. Oni su božji narod, a ja sam Bibliju čitao. Prijatelji su srpskog naroda. Generalno, ništa loše o Jevrejima nisam rekao. Pričao sam o bombardovanju naše dece uranijumom. Ako se neko našao prozvan, to je njegov problem.”

Maja Nikolić,

pevačica, pored oduševljenja jer posle govora mržnje postala “udarna vest, posle Gadafiya”, govori o svojim kvalitetima: “Ja sam veliki patriota. Uvek pevam besplatno srpskoj policiji i srpskoj vojsci, jer je moj tata bio vojno lice.”

Šta joj je, prema njenim rečima, rekao ministar policije: “Pozvao me je i pitao da li sam u redu i da li mi nešto treba. On je moj veliki prijatelj i ja se ne odričem svojih velikih prijatelja. Dobijam podršku sa svih strana, dobila sam i od četničkih pokreta sa kojima nemam nikakve veze. Dobila sam podršku iz Amerike, Kanade, dobila sam od Jevreja iz Kanade, polu-Jevreja.”

Nije zabrinuta zbog tužbe za antisemitizam, jer: “Ako je Ceca mogla u zatvor, mogu i ja!”

Dejan Lučić,

“geopolitičar”, komentariše ovaj slučaj:

“Da su Maja i Miloš izjavili da mrze Rusiju, onda bi to bio izraz demokratije, jer svako ima pravo da voli ili ne voli nešto. Po kom božjem zakonu svi ljudi na planeti Zemlji moraju da vole ili ne vole drugu naciju. Ceo azijski svet i arapski narod mrzi Ameriku, pa da li treba sve sankcionisati. Antisemitizam je posledica semitizma!” (“Kontra”)

Branislav Lečić,

glumac i političar, u rubrici "I oni su ljudi", govori o sebi: "Bez obzira na urbani život koji živim, slobodno mogu da kažem: ja sam srpski seljak koji zna skoro sve poljoprivredne radove."

O 9. martu 1991. godine: "Vreme pre 9. marta proveo sam obilazeći manastire, pa sam i tri meseca u Hilandar-u živeo kao monah. Kada sam se vratio, video sam da se u Srbiji nešto čudno, vrlo loše dešava. Onda se dogodio 9. mart. Bio sam na ulicama, pred vodenim šmrkovima, tenkovima. Jasno mi je bilo da taj režim neće otići bez krvi na ulicama. To me je nateralo da kažem: NE!" O studentskom protestu kod Terazijske česme: "Studenti su odlučili da traju i ja sam ostao sa njima. Održao sam govor, a njima je značilo prisustvo nekog poznatog jer je strah od odmazde režima bio ogroman. Ostali smo do zore, terao sam ih da rade gimnastiku da se zagreju. Drugi dan se pojavio meda iz mase. Plišani panda je išao iz ruke u ruku. Pliš, njegova nežnost, delovala mi je kao

simbol. Posle je bilo još puno meda, ali tog prvog plišanog pandu još čuvam u kući." O Nini, sadaš-njoj supruzi: "Šest meseci

sam je osvajao, nije bilo lako. Imao sam osećaj da je jako zrela. Njeno rezonovanje, vrednosni sistem, provaljivanje ljudi... Nije delovala mlađe od mene, kada su stvari već otišle predaleko shvatio sam da sam trideset godina stariji."

Da li mu imponuje brak sa mlađom lepoticom: "To deluje džekovski, ponosan sam. Ako jednog šmekera gledaju trideset godina mlađe, onda to imponuje. Ali, izvin'te, imao sam šta i da pružim." ("Press")

Dragoslav Šekularac,

bivši fudbalski as i legenda Crvene zvezde, "uživa u zajedničkom životu sa Sanjom i potvrđuje da godine nisu prepreka za pravu ljubav": "Pozvala me je prijateljica Jasmina i rekla kako bi volela da me upozna sa jednom svojom rođakom. Nevoljno sam otišao kod nje. Kad sam ugledao Sanju, shvatio sam da bih grdno pogrešio da sam izbegao upoznavanje. Osvojila me je na prvi pogled."

Sanja Aleksić,

zgodna studentkinja, "sada uživa u skladnoj emotivnoj vezi sa legendarnim fudbalerom", ali u startu "nije bila oduševljena idejom svoje rođake da se upozna sa četiri decenije starijim muškarcem": "Bila sam šokirana. Kakav, bre, Šeki, rekla sam rođaki. Nije mi padalo na pamet da izađem s njim, pošto je toliko stariji. Bilo me je sramota od ljudi. Ipak, setila sam se jedne utakmice koju sam odgledala dok je on bio trener Crvene zvezde. I pružila sam mu šansu." ("Gloria")

Lepa Brena,

pevačica i poslovna žena, priča: "Ja sam protiv teških operacija, transformacija i veštačkog budženja. Odličan primer za to je Barbra Strejsend koja je napravila karijeru sa svojim fantastičnim glasom dok joj je nos, koji nije savršen, predstavljao zaštitni znak."

Čime mlade devojkice treba da se rukovode da bi izrasle u uspešne i srećne žene kao što je Brena: "Prvo, čovek nikada u životu ne bi trebalo da izgubi dostojanstvo i poverenje ljudi. I poslovni kredibilitet, koji gradite od dana kada se krene u školu, mora da se održava i da se usavršava. Žena uvek mora da ima A i B varijantu! Ja sam krenula na fakultet, pa sam počela da se bavim pevanjem. Međutim, najgora je varijanta kad ste zaljubljeni ili preterano ushićeni jer tada crvena lampica u mozgu ne radi." ("Press")

Srđan Predojević,

novinar, urednik na TV Pinku, bio je u Emiratima, u omiljenom srpskom letovalištu Dubai, i saznajemo šta mu se baš dopalo: "Brćkanje. Svi smo uživali najviše u tom redu, higijeni, organizovanosti, skladu i bogatstvu. Stefanu je najvažnije bilo da po čitav dan bude u vodi, u plićaku, ili na samoj obali gde se igrao sa svojim kolicima, bacao kamenčiće u vodu, gledao ribice, a mi roditelji uživali smo u svemu ostalom, naročito u fenomenalnoj usluzi." ("Gloria")

Goca Tržan,

pevačica, na donjem delu leđa istetovirala je cveće, a saznali smo i zbog čega: "Moja pokojna baka zvala se Cveta, a mama se zove Rosa, pa sam na taj način htela da im pokazem koliko mi znače i koliko ih volim. Inače obožavam tetovaže." ("Svet")

Nova postavka Muzeja istorije Jugoslavije

Bila jednom jedna zemlja

Muzej istorije Jugoslavije priprema novu stalnu postavku kojom će predstaviti istoriju Jugoslavije i jugoslovenstva, od nastanka države 1918. godine do njenog raspada 1991. godine

Ovih dana se očekuje da će Ministarstvo kulture Srbije odobriti predlog Muzeja istorije Jugoslavije o novoj sistematizaciji građe, kako bi zbirke, umesto po vrsti materijala, bile razvrstane po temama i fenomenima kojima Muzej ubuduće namera-va da se bavi. Naime, Muzej istorije Jugoslavije priprema novu stalnu postavku kojom će predstaviti istoriju Jugoslavije i jugoslovenstva, od nastanka države 1918. do njenog raspada 1991. godine. Pripreme su u toku, i očekuje se da će prvi koncept biti završen i predstavljen javnosti krajem godine. “Pokušavamo da jasnije odredimo profil Muzeja, i da otklonimo razliku između imena Muzeja i prirode naših zbirki”, kaže u razgovoru za “Vreme” Katarina Živanović, v.d. direktora Muzeja istorije Jugoslavije. “Muzej ne sadrži istorijsko-dokumentarni i umetnički materijal koji je u potpunosti u vezi sa njegovim nazivom, zato što se građa koju smo nasledili iz Muzeja revolucije i Memorijalnog centra “Josip Broz Tito” (vidi okvir) odnosi na zbirke koje su formirane od predmeta

Istorijat muzeja

Nestankom Jugoslavije prestala je potreba za Muzejem revolucije naroda i narodnosti Jugoslavije i za Memorijalnim centrom "Josip Broz Tito", pa su oko 200.000 eksponata iz te dve institucije 1996. godine pripale novoformiranom Muzeju istorije Jugoslavije. U vreme osnivanja prostor Muzeja je bio znatno veći, ali je 1997. godine Slobodan Milošević zidom odvojio i prisvojio bivšu Titovu rezidenciju, Lovačku kuću, Bilijarnicu i Ovalnu zgradu, pa su u sastavu MIJ-a ostala tri objekta: Muzej "25. maj", Kuća cveća i Stari muzej. Stalna postavka je u Kući cveća i u Starom muzeju, a u "25. maju" je galerijski prostor za izložbe zbirke muzeja i gostujuće izložbe, depo i kancelarije. Kuća cveća je pet godina, do Titove smrti, bila njegova zimska bašta za odmor i rad. Njen projektant je Stjepan Kralj. Centralni deo, cvetna bašta, 1980. godine preinačen je u mesto gde je Tito sahranjen, a u dva paralelna prostora nekad namenjena za rad, sada su stalna postavka Titovih štafeta i Spomen soba.

PREDMETI: Muzej istorije Jugoslavije čuva, pored ostalog, i 22.000 štafetnih palica načinjenih između 1945. i 1986. godine, u kojima su poruke i pozdravi jugoslovenskih naroda Titu za njegov rođendan prenošene celom Jugoslavijom. Izrađivane su od najraznovrsnijeg materijala, imaju razne oblike, njihovi autori su birani umetnici, simbolišu bratstvo i jedinstvo jugoslovenskih naroda i znače narodnu odanost i ljubav prema Titu.

Titova Spomen soba je postavljena namenski, po rečima Katarine Živanović, v.d. direktora Muzeja, zbog brojnih stranih delegacija koje posećuju Kuću cveća. U njoj je, naime, knjiga utisaka, smeštena u ambijent salona u kome su radni sto, fotelja i biblioteka urađeni u

tradiciji ohridske duborezačke tradicije, poklon nekadašnje republike Makedonije Titu.

STARI MUZEJ: Zgrada Starog muzeja u kojoj je sada etnografska zbirka, sazidana je po idejnom rešenju arhitekte Branka Bona 1964. godine i namenjena je za čuvanje i izlaganje poklona koje je dobijao Josip Broz. Najnovija postavka Starog muzeja nazvana je "Put oko sveta za 23 minuta" zato što posetiocu treba tačno toliko da pročita sve legende koje objašnjavaju eksponate. Za ovu postavku izabrani su najekskluzivniji između 4000 predmeta iz etnografske zbirke Muzeja. Na ponuđenom "Putu oko sveta" moguće je, pored ostalog, saznati da je šamšir, vrsta sablje, imao aerodinamični oblik kako bi bio lak za rukovanje prilikom jahanja; da je etiopski štit otporniji od drugih zato što ima poseban zasvođen oblik postignut naročitim načinom savijanja kože nosoroga, antilope ili slona preko kamena; da je ženski tanto, odnosno kaiken – tradicionalni japanski mač sa duplom oštricom – bio deo svadbenih poklona koji su žene nosile zadenutog za pojas i koristile u samoodbrani (izloženi primerak je iz 14. veka); da su na kraju drške srpastog noža poglavičice naroda Mangbetu iz Konga dve izdužene lobanje simbol idealne lepote ovog naroda; da bodež katar iz Indije ima jedno šuplje sečivo unutar koga se nalazi manje koje se pojavljuje kada se drška pritisne; da je karnevalski kostim Oruro iz Bolivije personifikacija boga planina čiji je kult izuzetno razvijen oko jezera Titikaka; da su predstave indonežanskog pozorišta lutaka trajale tri dana i noći bez pauze; da je u 19. veku škrinja i ono što je u njoj bilo jedino vlasništvo žena s naših područja tokom braka...

koje su Titu poklanjali državnici, poznate ličnosti i jugoslovenski narod, i od predmeta koji su pratili tok Drugog svetskog rata. Nova stalna postavka biće u prostorima u kojima je sadašnja, pa će tako eksponati u Kući cveća govoriti o Titovom životu, a postavka u Starom muzeju o Jugoslaviji, dok će u "25. maju" biti izložbe koje ukazuju na fenomene proistekle iz istorije Jugoslavije. Naša nova postavka će se baviti istorijom države koja ne postoji, i istorijskom idejom koja u nekom obliku, izgleda, još postoji."

SEĆANJE:
Kuća cveća,
Titova spomen-soba,
kolekcija štafeta

“25. MAJ”: Zgrada Muzeja “25. maj” otvorena je 1962. godine kao rođendanski poklon Titu od Beograda. Projektovao ju je arhitekta Mika Janković kao muzej namenjen za izlaganje i čuvanje poklona koje je Tito dobijao. Od pre dvadesetak godina umesto stalne postavke u njegovom izložbenom prostoru organizuju se tematske izložbe. Pomenimo nekoliko najnovijih: “Božanstveni svetovi” – preko 200 grafičkih listova iz dva opusa Salvadora Dalija, izložbu je posetilo 21.606 posetilaca; “Iza gvozdene zavese” – zvanična i nezvanična umetnost u Sovjetskom Savezu i Poljskoj 1945–1989. godine, videlo ju je 7388 ljudi; izložbu “Joko, Lenon, Tito”, zasnovanu na mirovnoj akciji para Joko-Lenon u kojoj su oni slali žirove na adrese 50 svetskih državnika, pa i Titu, s molbom da u ime mira zasade hrast, videlo je 31.217 posetilaca; izložba “Ženska strana” prikazala je ulogu žene u Jugoslaviji od četrdesetih do šezdesetih godina a videlo ju je 24.904 posetilaca; “Tito foto” je bio izbor fotografija čiji je autor Tito iz muzejske zbirke u kojoj su 473 filma lajka formata i oko 200 polaroid snimaka. Na izložbu su došla 1852 posetioca.

TEMATSKA ZBIRKE: U depoima se čuva dvadesetak tematskih zbirki koje predstavljaju ogledalo ideologije i vrednosnog sistema države koje više nema. Njihovi eksponati datiraju od praistorije do današnjih dana, a najmlađi je virtuelni domen “.yu”. Katarina Živanović objašnjava da fizička prisutnost nije uslov da neka građa postane muzejska, a da domen “.yu” svedoči o tehničkom razvitku područja bivše SFRJ pa joj je zato mesto u Muzeju. Mnogi eksponati iz depoa su deo nacionalnih baština područja iz kojih potiču, za zbirke štafeta i Titovih odlikovanja sme se reći da su jedinstvene u svetu, dok je manje-više ceo fond MIJ-a atraktivan javnosti samim tim što je vezan za Tita i njegovo vreme.

Na primer, u Zbirci primenjene umetnosti, u kojoj je inače oko 2500 predmeta, nalaze se, pored ostalog fragmenti Mesečeve površine koje su Titu darovali astronauti Apola 11 Armstrong, Oldrin i Kolins, kada su na turneji kroz 22 zemlje sveta posetili i Tita, zatim pribor za jelo od 180 kašika, viljuški i ostalog escajga od srebra, u elegantnoj četvorospratnoj kutiji – poklon od predsednika Indonezije Sukarna, posuda sa poklopcem na kojoj je ugraviran natpis sa imenima darodavaca “To marshal Tito & Mrs Broz Happy Xmas with great admiration and attention Elizabeth & Richard Burton 1971”.

Interesantni su i predmeti iz Zbirke istorijsko-memorijalnih predmeta. Tamo je 587 njegovih pribora za pisanje, pribora za pušenje, časovnika, šahovskih figura i sličnih ličnih predmeta, kao i 665 predmeta koji su pripadali istorijskim ličnostima Titovog doba. U Zbirci starog oružja je 180 primeraka hladnog i vatrenog oružja, među kojima i sablja iz Etiopije koja se daruje samo onima koji su se borili za svoj narod i pobedili u ratu, zatim sablja koja se daruje samo maršalima Crvene armije (Tito je prvi stranac koji ju je dobio), pa sablja šaha Abasa Drugog koji je vladao Persijom u 17. veku...

Prirodnačka zbirka čuva 583 eksponata rogova, kljova, krzna raznih životinja, preparirane životinje od kojih je neke ustrelilo Tito lično, zatim plakete i minerali. Kuriozitet Fonografske zbirke je 135 gramofonskih ploča sa govorima poglavnika NDH u Zagrebu, i 1681 ploča domaćih i stranih izvođača. U Likovnoj zbirci sa oko 4000 eksponata dominiraju dela domaćih autora. Među njima su radovi Save Šumanovića, Paje Jovanovića, Riste Stijovića, Vlaha Bukovca, Nadežde Petrović, Milana Konjovića, Petra Dobrovića, Marka Čelebonovića, Krste Hegedušića... U njoj je i mapa grafičkih otisaka iz Gojinog opusa *Ka-pričose*, dvadesetak dela holandskog, ruskog, flamanskog, italijanskog, francuskog porekla i drugo.

DIREKTORKA MUZEJA: Katarina Živanović

PREDSEDNIK UO MUZEJA: Predrag Marković

IZA ZAVESE: Postavka o istoriji Jugoslavije baviće se i fenomenima koji nisu vezani samo za prostor SFRJ. “Mi smo to već nagovestili prošlogodišnjim programima: na primer, izložbom, “Iza gvozdene zavese” o umetnosti

komunizma, vremena koje je povezano sa socijalizmom SFRJ”, kaže Katarina Živanović. “Naša ambicija je da iz našeg Muzeja izađete sa informacijom šta je bila Jugoslavija kao država i šta predstavlja ideja jugoslovenstva.”

Predrag Marković, istoričar i predsednik Upravnog odbora Muzeja, najavljuje da novi koncept pokušava tematski, a ne hronološki da prikaže osnovne vidove života u Jugoslaviji: politiku, nacionalne odnose, mesto u svetu, ekonomiju, društvo, kulturu, sport. “Zašto tematski, a ne hronološki princip – pa zato što omogućava sveobuhvatniju priču”, kaže Marković. “Jugoslavija je starija od svog nastanka, a taj važan detalj bi se hronologijom izostavio.” Na pitanje zašto baš (tek?) sad, dvadeset godina nakon što je ukinuta, priča o Jugoslaviji, Predrag Marković odgovara da je dosad trajala zabuna kakav odnos imati prema tom vremenu, a onda se došlo do zaključka da treba napraviti muzej o Jugoslaviji zašto što je to korisno. “Jer zašto bismo odbacili i negirali interesovanje 100.000 ljudi koji dođu ovde godišnje (vidi okvir), a i zato što se istorija ne sme odsecati. Ne radi se o nostalgiji za prošlim vremenom, već o istorijskom kontinuitetu, ali i o turističkom značaju. Svi delovi naše prošlosti su deo našeg identiteta, pogotovo ovaj koji nam je blizak i koji je većina našeg stanovništva doživela.”

Sonja Ćirić

Dobar, loš, čitan

Bibliotekarski žiri od sedam članova jednoglasno je dodelio nagradu Narodne biblioteke za “najbolju među najčitanijim knjigama” – romanu *Predator* Vladimira Arsenijevića

NI POSLE ŠEST godina mnogi još nisu naučili kako se ova nagrada zove i za šta se dodeljuje. Jedni kažu “za najčitaniju” knjigu, drugi “za najbolju”, treći kažu “to je nagrada Narodne biblioteke”. U pravu su samo oni koji prelome jezik na nagradi “za najbolju među najčitanijim knjigama”. Da zabuna bude veća, to dalje znači da nagrada nije namenjena ni najboljoj ni najčitanijoj knjizi, već onoj koja se našla između, u preseku ta dva skupa.

Za one koji ni posle šest godina nikako da razmrse o čemu je reč, treba reći da je to u stvari ona stara tradicionalna nagrada Narodne biblioteke Srbije koja se zvala “Najčitanija knjiga”, ustanovljena 1973. i birana prema podacima o čitanosti iz mreže javnih biblioteka. Od 2005, upravnik Narodne biblioteke Sreten Ugričić preinačio ju je u “Najbolju među najčitanijim knjigama”, jer su mu se, s jedne strane, smučili jedni te isti dobitnici i populistički ukus članova biblioteka a, s druge, hteo je da uzdigne drugačiji, pouzdaniji književni kvalitet. O toj preinaci “Vreme” je već pisalo (“Na stubu čitanosti”, br. 948), a Sreten Ugričić tada objasnio: “Umesto da četiri puta uzastopno nagradu nacionalne biblioteke dodelimo Ljiljani Habjanović ili Isidori Bjelici, mi smo evidentirali da su to najčitaniji autori, ali priznanjem Narodne biblioteke ovenčali smo: Vladimira Tasića, Vidu Ognjenović, Srđana Valjarevića i Svetislava Basaru, knjige koje su se takođe našle na spisku od 25 najčitanijih.”

APGREJD: Ove godine bibliotekarski žiri od sedam članova (Sreten Ugričić, upravnik NBS-a i predsednik žirija; Svetlana Gavrilović, NBS; Dragana Tipsarević, direktorka Narodne biblioteke “Stefan Prvovenčani” iz Kraljeva; Stela Filipi-Matutinović, direktorka Univerzitetske biblioteke “Svetožar Marković” u Beogradu; Marjan Marinković, Biblioteka grada Beograda; Vladimir Arsenić, Gradska narodna biblioteka “Žarko Zrenjanin”, Zrenjanin; Dragan Stojmenović, Narodna biblioteka Bor) jednoglasno

je dodelio nagradu romanu *Predator* Vladimira Arsenijevića u izdanju Samizdata B92. U obrazloženju predsednika žirija Sretena Ugričića između ostalog piše kako “Arsenijevićev *Predator* u srpsku književnost uvodi neke dosad neviđene perspektive, dosad netretirane tematske i problemske aspekte i motive... Imamo posla sa Arsenijevićevom naprednom verzijom 2.0 i taj *upgrade* žiri sa zadovoljstvom prihvata i konsenzusom preporučuje.” U zaključku

obrazloženja, o ovoj knjizi se kaže: “Sve je nesvodivo i neprevodivo i nepovezivo, a opet sudbinski upućeno na opštenje i uopštavanje... Ta višedimenzionalna umreženost – ujedno višesmislena i besmislena, ujedno sveprožimajuća i decentrirana i nehijerarhična – koju tako uverljivo i precizno dočarava Arsenijević u *Predatoru*, je li to mreža koja nas je ulovila i zarobila, ili je to mreža koja nas spasava od definitivnog pada u ponor?”

Nagrađeni pisac odgovorio je rečima da nagrade treba primati sa zahvalnošću, ali se i ne uznositi previše. “Lepo je primiti nagradu za najbolju među najčitanijim knjigama, naprosto zato što je lepo biti čitan”, napisao je Arsenijević u pismu koje je pročitano na svečanoj dodeli nagrade, na koju nije mogao da dođe.

Pored *Predatora*, među tri finalne najbolje knjige, od ukupno 25 najčitanijih, našle su se i *Dnevnik Marte Koen: okultna pozadina komunističkog pokreta u Jugoslaviji 1928–1988* Svetislava Basare, kao i *Kaja, Beograd i dobri Amerikanac* Mirjane Đurđević. Na listi čitanosti za 2010, *Predator* se inače nalazi na 22. mestu, *Dnevnik Marte Koen* na 25. mestu, a *Kaja* na 10. mestu, što pokazuje da i pored najbolje volje S. Ugričića da prevaspita čitalački ukus najširih masa, tek puka preinaka nagrade i proglašavanje pobeđe kvaliteta nad kvantitetom kod neposrednog glasa naroda nekako ne uspeva u potpunosti.

Lista 25 najčitanijih knjiga u mreži narodnih biblioteka u Srbiji u 2010. godini

Dejan Stojiljković, *Konstantinovo raskršće*, Laguna
 Grozdana Olujić, *Glasovi u vetru*, Srpska književna zadruga
 Ljiljana Habjanović-Đurović, *Voda iz kamena*, Globosino
 Vuk Drašković, *Doktor Aron*, Srpska reč
 Mirjana Bobić-Mojasilović, *Glad*, Čigoja štampa
 Vladimir Pištalo, *Tesla, portret među maskama*, Agora
 Jelena Bačić-Alimpić, *Ringišpil*, Laguna
 Emir Kusturica, *Smrt je neproverjena glasina*, Novosti
 Vesna Milojević-Dedić, *Zauvek u srcu*, Laguna
 Mirjana Đurđević, *Kaja, Beograd i dobri Amerikanac*, Laguna
 Momo Kapor, *Ispovesti*, Srpska književna zadruga
 Zoran V. Momčilović, *Pamučna polja – Cotton fields*, Viktorija
 Marija Jovanović, *Dovoljan razlog*, M. Jovanović
 Marko Vidojković, *Hoću da mi se nešto lepo desi odmah*, B92
 Ivana Mihić, *Led*, Laguna
 Momo Kapor, *Magija Beograda*, Knjiga-komerc
 Mirjana Bobić-Mojasilović, *Azbuka mog života*, Čigoja štampa
 Ivana Kuzmanović, *Amor portenjo*, Laguna
 Ljubica Arsić, *Mango*, Laguna
 Goran Petrović, *Ispod tavanice koja se ljuspa*, Novosti
 Isidora Bjelica, *Moj deda Luj Viton*, Laguna
 Vladimir Arsenijević, *Predator*, Samizdat B92
 Ivana Kuzmanović, *Manje od tri*, Evro-Đunti
 Gordana Kuić, *Preostale priče*, Alnari
 Svetislav Basara, *Dnevnik Marte Koen: okultna pozadina komunističkog pokreta u Jugoslaviji 1928–1988*, Dereta

I dalje su, pored svih napora, među prvih deset najčitanijih autora širom biblioteka po Srbiji u samom vrhu Ljiljana Habjanović-Đurović i Mirjana Bobić-Mojsilović, a sad su tu još i Jelena Bačić-Alimpić i Vesna Milojević-Dedić. U vrhu čitanosti nalaze se uvek i dobitnici Ninove nagrade, Grozdana Olujić (za 2009) i Vladimir Pištalo (za 2008), a sada i Emir Kusturica i Vuk Drašković. Međutim, kad bi se nagrađivalo kao nekad, samo po čitanosti, Dejanu Stojiljkoviću, autoru romana *Konstantinovo raskršće* u izdanju Lagune, pripala bi nagrada za najčitaniju knjigu.

NAJČITANIJI: Posle šest godina, prvi put se oglasio i najčitaniji autor i stao u odbranu principa čitanosti. On je objavio tekst, neku vrstu otvorenog pisma, koje jednog dana možda može postati i uvod u opsežniju akciju "čitanih" protiv "kvalitetnih".

"To vam je otprilike", napisao je Stojiljković, "kao kada učestvujete u trci na sto metara, prođete prvi kroz cilj, a onda se pojavi nekakva sudijska komisija koja odluči da je pobednik neko drugi, a ne vi. U stvari, to telo, na čijem čelu stoji uvaženi Direktor, postoji tu da bi ispravilo grešku za koju su odgovorni glupi i neobrazovani čitaoci koji, eto, iznajmljuju loše knjige a ič se ne interesuju za one dobre... naročito ako su angažovane."

Podsećajući na to da je 1973. prvi laureat čitanosti bio Miloš Crnjanski za *Roman o Londonu*, Stojiljković kaže da je "sreća što tada nije bilo tog komiteta za političku podobnost kamufli-ranog u Žiri, jer bi onda nagradu dobio neki pripadnik Druge proleterske brigade za svoje memoare". I naravno, kaže dalje u svom tekstu, niko se nije zapitao šta se to desilo sa društvom (pa i bibliotečkom populacijom) koja je nekada najviše čitala Crnjanskog a sad otkida na religiozno-ljubavne limunade i seksi priče iz života domaćeg džet-seta?

O tome zašto su i koji bestseleri uvek na prvom mestu i "strahotrepetna Habjanovića kao druga pratilja", zašto su čitaoci i članovi biblioteke "ta tvrdoglava pučina koja i dalje čita i iznajmljuje one 'druge' knjige", naravno, treba razmišljati. Za početak, dovoljno bi bilo vratiti listu najčitanijih knjiga, izvući je na svetlost dana iz čoškova veb-sajta Narodne biblioteke, ne maskirati je i ne prurušavati u nešto što nije. Jer, reč je o relevantnom podatku o stanju naše kulture, podatku tačnom i bez kalkulacija, podatku podložnom analizi, a koji je sada sveden na usputnu epizodu i kojim se sada niko ne bavi.

Ivana Milanović Hrašovec

Reportaža iz Irana: **Fađr festival u Teheranu**

Istočno -

Vladimir Stankovski, grafički dizajner "Vremena", ilustrator i karikaturista, bio je gost upravo održanog trećeg međunarodnog festivala umetnosti Fađr u Teheranu. Razlog njegovog gostovanja jeste treća nagrada koju je dobio na internacionalnoj izložbi digitalne karikature organizovanoj krajem prošle godine. Za čitaoce "Vremena" Stankovski piše o utiscima koje je doneo iz Irana

Za "Vreme" iz Teherana

Prvi utisak po dolasku u glavni grad Irana jeste da je Teheran zaista – ogroman grad. Uži centar ima oko osam miliona stanovnika, sa okolinom petnaestak, plus-minus tri miliona, ko bi ga znao. Grad je smešten ispod venca planina koji ga deli od Kaspijskog mora.

Od međunarodnog aerodroma nazvanog po vođi Islamske revolucije imamu Homeiniju, do hotela Laleh u centru grada putovali smo nešto manje od sat vremena. Iako je to bilo usred noći, bilo je dosta automobila. Zašto, postalo mi je jasno prvi dan. Mnogi imaju auto, a i taksi je jeftin jer je, logično, i benzin jeftin, oko 50 dinara po litri.

Naši domaćini su veoma ljubazni, tihi u ophođenju. Mladi su moderno obučeni, farmerke, kratke jakne. Devojke i žene su odevene po islamskom kodeksu oblačenja, ali su u tome veoma opuštenе. Sporazumevamo se na engleskom bez problema, valjda zato jer pričamo samo o onome što nas interesuje. Čim vide da si stranac, pitaju odakle si. Serbia. Sirbistan? Former Jugoslavija? Aha!

Azadi kula

Panorama Teherana

Iranski restoran

Prizor sa ulica

V. Stankovski u Kući karikature

zapadni čaprazdivan

Program posete Iranu i međunarodnom festivalu vizuelnih umetnosti Faḍr, u organizaciji teheranskog Muzeja za savremenu umetnost i Iranske kuće karikature, bio je odlično organizovan.

NA FESTIVALU: Faḍr (*Fajr*) festival vizuelnih umetnosti održan je ove godine po treći put. Reč je zapravo o relativno novom festivalu koji je deo dugogodišnje festivalske celine koja pored vizuelnog, sadrži i filmski, pozorišni i muzički segment. Faḍr festival vizuelnih umetnosti sastoji se od sedam kategorija: slikarstva, kaligrafije, keramike, iranskog slikarstva, postera, fotografije i karikature. Oko 1600 odabranih radova postavljeno je u više izložbenih prostora počev od Muzeja za savremenu umetnost. U središnjem delu hola muzeja je skulptura koju je izradio japanski umetnik Noriyuki Haraguchi. Velika pravougaona

skulptura nazvana *Materija i misli* podseća na ogledalo. U stvari, umesto stakla je nafta, tako da se posetioci ogledaju u njoj.

Izložbe umetničkih radova u lepo uređenim i osvetljenim prostorima Muzeja bile su impresivne. Ogroman broj radova poredan je po kategorijama tako da je došla do izražaja raznolikost stilova i ideja u slikarstvu, grafička pismenost postera, fotografije koje dočaravaju bogatstvo običaja naroda u Iranu, kaligrafska virtuoznost proistekla iz tradicije...

U modernom slikarstvu koje se dotiče Islamske revolucije dominira crvena boja. Na jednoj slici je prorok Mohamed pokrivenog lica, taj deo je oslikan zelenom bojom i to je način na koji se on prikazuje na slikama.

Snažan utisak na posetioce ostavlja skulptura i instalacija od stotina kaveza za ptice složenih u kocku. Vrata na kavezima su otvorena

tako da cela skulptura čini jedan ogroman trodimenzionalni lavirint za dve male ptice. Ptice su tokom trajanja festivala lutale po kavezima dok se najzad nisu susrele. Otada zajedno menjaju prostore i cvrkuću. Ako je to njima uspelo, možda i za ljude još uvek ima šanse.

Kaligrafija je predivna, ali za nas nedovoljno istraženo područje. Izložen je veliki broj radova, od tradicionalno ispisanih reči i stihoa do onih ukrašenih i oslikanih akvarelom, akrilikom ili drugim tehnikama. Uglavnom su to radovi umetnika iz azijskih zemalja, što je i razumljivo.

Pored ovog muzeja delovi izložbi bili su i u Saba kulturnom centru, kao i u Niavaran kulturnom centru, smeštenom u severnom delu grada koji podseća na beogradsko Dedinja. Jedan deo izložbe bio je organizovan u kulturnom centru u kuli Azadi, koja je jedan od simbola modernog Teherana. Posetili smo je već prvog dana boravka u Iranu.

Kula Azadi projektovao je arhitekta Husein Amanat u kombinaciji stare persijske gradnje i islamske arhitekture. Gradnja kule završena je 1975. godine u vreme šaha Reze Pahlavija, a u znak obeležavanja 2500 godina persijske istorije. Današnje ime je dobila posle Islamske revolucije 1979. godine. Azadi znači sloboda. Unutrašnjost ovog kulturnog kompleksa je u kosim i izlomljenim zidovima, tako da se do dvikovca na vrhu stiže sa dva lifta, tj. mora da se preseda. Pogled na grad se pruža na sve strane kroz šestougaone prozore, a veoma uski prozori bez stakla služe kao hvatači vetrova. Taj izum koji služi za provetravanje i hlađenje prostora datira iz vremena stare Persije.

U prostorijama kule Azadi izloženi su stari umetnički predmeti isklesani od raznih vrsta poludragog kamenja, kao i različite vrste posuda sa karakterističnim islamskim motivima. Ovde je izložen i deo postavke slika i kaligrafije Faḍr festivala.

KUĆA KARIKATURE: Karikatura je odavno međunarodni jezik, razumljiva svima. Internet je doprineo da informacije o izložbama i međunarodnim takmičenjima budu lako dostupne, tako da su na ovoj izložbi – međunarodnoj u najboljem smislu reči – bili prisutni radovi autora sa svih kontinenata. Iran ceni ▶

Saobraćaj u Teheranu

Odlazeći sa trga na kome se nalazi kula Azadi prvi put sam se direktno susreo sa saobraćajem u Teheranu. Prelazili smo put sa pet traka na mestu gde nema pešačkog prelaza. U gradu postoji mnogo širokih puteva i avenija sa lepo obeleženim ivicama i često ozelenjenim površinama između suprotnih smerova. Tu su i pešački prelazi, ali pešaci često prelaze put gde im to više odgovara. Niko se zbog toga ne uznemirava, vozači ne usporavaju zbog pešaka koji vešto izbegavaju kolone automobila, niti ko trubi kad vozač izvodi polukružno okretanje preko duple pune linije i pred više kolona automobila. Stiće se utisak da su Iranci veoma dobri vozači, retko kad neko da prejak gas, ne svađaju se, čini se da se i ne uznemiravaju zbog čestih kršenja propisa. Prednost ima onaj ko prvi zauzme poslednji metar prostora, i tad se auto zaustavlja na deset centimetara od pešaka ili on odstupa u poslednjem trenutku. Najvažnije pravilo se poštuje – saobraćaj mora da teče bez prekida. Sve to izgleda rizično, ali u toku cele nedelje nisam video nijedan sudar niti svađu, iako smo često bili učesnici saobraćaja. Ima li to veze s tim što je u ovoj zemlji alkohol zabranjen? Na ulicama se u velikom broju mogu videti proizvodi francuske automobilske industrije, uglavnom pežoi, zatim nacionalni automobili, uglavnom saipa, nastao takođe pod uticajem Francuza, kao i japanski i korejski modeli...

Aktuelno

O politici se veoma malo pričalo. Da li zbog ljubaznosti, obazrivosti ili zato što ni domaćini kao ni mi ne vole priče bez poente i naravoučenija. Zidovi na ulicama nisu iskorišteni za grafite političkih poruka, ponegde su oslikani motivima iz prirode i služe svrsi – da zid lepše izgleda. Politike je bilo dovoljno na ekranu, kao i kod nas. Na PressTV i drugim programima državne televizije iskazuje se podrška narodima severne Afrike i Bliskog istoka, a protiv njihovih diktatora. Iranski predsednik kaže da “novi svetski poredak mora da bude zasnovan na pravdi”. Sve te vesti imaju zajednički naslov “buđenje Islama”. Naizgled isto kao i na BBC-ju i još nekim stranim *news* programima koje sam mogao da pratim na kablovskoj televiziji hotela. Od sportskih vesti privukli su me snimci sa NBA utakmica. Iranski centar Hamed Hadadi igra za Memfis Grizlije i te vesti su slične onome kako je kod nas svojevremeno izveštavano npr. o Divcu. “Lejkersi su pobedili, naš centar je stigao x koševa, y skokova, z rampi...”

MALI IZBOR SA VELIKE IZLOŽBE:
Radovi slikara, fotografa, dizajnera,
kaligrafa, karikaturiste...

karikaturu, a dokaz su kako ova izložba tako i ogroman broj njihovih karikaturista koji je prisutan i često nagrađivan na brojnim međunarodnim takmičenjima. Teme karikatura su raznovrsne, a među njima su najčešće socijalne i ekonomske, kao i gegovi iz svakodnevnog života. Razumljivo, shodno islamskim zakonima, religija i golotinja nisu prikazivani na karikaturama.

Velike zasluge za visok kvalitet iranske karikature ima Iranska kuća karikature. Zaposleni u njoj veoma su aktivni u edukaciji mladih karikaturista, organizovanju međunarodnih izložbi, pružanju informacija preko svog internet sajta. Na njenom čelu je direktor Masud Šobai Tabatabai. Masud je diplomirao francuski jezik, na početku karijere je radio kao fotoreporter i iransko-irački rat je zabeležio u svojoj

knjizi fotografija. U svet karikature nije slučajno ušao, jer je i sam odličan karikaturista. Crta odlične geg karikature i kratke stripove. Ovaj veliki entuzijasta je zaslužan što je Iranska kuća karikature od svog osnivanja 1996. godine objavila veliki broj knjiga karikatura i magazina, a njihova vitrina prepuna je nagrada koje su iranski karikaturisti osvajali po svetu. Takođe, razmenjuju se iskustva i sa stranim umetnicima, koji su njihovi česti gosti. Par dana pre vašeg izveštača, gosti Iranske kuće karikature bila su dvojica poljskih karikaturista.

Tokom trajanja festivala (ceo februar) smenjivali su se gosti, a na svečanosti zatvaranja prisustvovali su pored vašeg izveštača i kaligraf Farid al-Ali iz Kuvajta, skulptor Aktam Abdulhamid iz Damaska, kao i poznati fotograf Mišel Setbun iz Francuske. Mišel je, naravno,

Nacionalni muzej

Pravi sudar sa starom persijskom civilizacijom događa se u Nacionalnom muzeju. Tu su izloženi pronađeni ostaci ljudske civilizacije još od paleolita, reljefi od tamnog mermera i drugi predmeti iz drevne Persije i islamske kulture. Gledajući persijske reljefe, Francuz nam kaže da je nešto od toga već video u Luvru. Naš vodič, gospod(ic)a Amini, to zna, država stalno traži da im se to vrati. Nedavno je Britanski muzej vratio Kirov cilindar, primerak antičkog pisma na glinenom valjku, koji se smatra jednim od prvih pisanih dokumenata o ljudskim pravima, ali i dalje se puno predmeta opljačkanih iz stare Persije nalazi po svetskim muzejima.

pored nagrađenih umetnika, bio zvezda završne večeri kad je dobio počasnu nagradu. Ovaj veliki zaljubljenik u islamsku kulturu proveo je u Iranu tri godine, od 1979. do 1981, i bio svedok Islamske revolucije. Pre toga fotografisao je imama Homeinija tokom egzila u Parizu dok još nije bio svetski poznat i postao je njegov prijatelj. Dramatične događaje tokom revolucije

Kašan

Kašan je grad srednje veličine, nalazi se južno od Teherana i na putu ka tom gradu prošli smo pored velikog slanog jezera. Kašan je mesto početaka civilizacije i prva oaza centralnog dela Irana na ivici pustinje. Na pola je puta ka Isfahanu, turističkom raju sa jednim od najvećih trgova na svetu i predivnim mostovima sa desetinama lukova. Nažalost, predaleko je za nas, jer i put do Kašana koji je blizu, odmah tu, čim se izađe iz Teherana, traje skoro četiri sata. Stare kuće i zidane ograde građene su od gline i zemlje, tako da se ima utisak da se grad stalno razgrađuje i ponovo zida, a danas je glavni materijal cigla. Najinteresantnija mesta za turiste su bazar i istorijske kuće sa predivnim vrtovima, koje su nekada pripadale bogatim ljudima. Najlepše mesto među njima je Fin bašta, palata sa predivnim vrtom i fontanama. Velika drvena okovana vrata kojima se ulazilo u ova dvorišta imala su dve vrste zvekira, jedno za muškarce koje proizvodi dublji i jači zvuk kad se lupa njime po vratima i drugi za žene.

Fotografije:
V. Stankovski

Mišel je zabeležio u knjizi *Iran*. Sada specijalizovan za knjige o gradovima, poseban utisak na sve nas ostavile su njegove knjige fotografija Kaira, Pariza, Njujorka...

Završna svečanost Faḍr festivala održana je u predivnoj koncertnoj dvorani. Bilo je pomalo govora, od organizatora festivala do ministra kulture, malo igre i pesme, malo dodeljivanja nagrada. Kao strani gosti festivala, Mišel Setbun, Farid al-Ali, Aktam i ja imali smo

to zadovoljstvo da zajedno sa drugim gostima predamo statue i plakete nagrađenim umetnicima.

Vaš izveštač je učestvovao u predaji nagrada karikaturistima. Jedan od njih, mladi iranski karikaturista, hteo je da se obrati publici, ali mu voditelj to nije dozvolio, tako da je ovaj ka publici podigao dva prsta u obliku slova "V". Poruka je bila više nego jasna.

Vladimir Stankovski

► reč o delu

KONCERT

Holesterol patetika

- Kemal Monteno, "Dušo moja",
- 7. mart 2011, Sava centar, Beograd

Kao i ostala dva ključna člana Idola u svom polju rada, i Vlada Divljan 'drma' iz senke (štaviše, iz inostranstva), bez izbornosti i neposredne odgovornosti, ali je bar lično na čelu svoje NVO/Nevladine organizacije i ne ostaje dužan vernoj glasačkoj bazi. Zato je, kao Dragan Stojnić među naraštajima naših roditelja, zaista tradicionalno/već treći put zaredom zaposeo 8. mart za beogradski koncert. U navali na ovaj datum – ne mnogo većoj zbog 100. godišnjice Dana žena – pomena vreden svakako je i nastup Kemala Montena večje uoči, dok za sam praznik peva u Novom Sadu.

Iako nam još nije sasvim redovan pred kraj zime, Monteno je npr. pre dve godine uspeo dve uzastopne večeri da napuni veliku dvoranu Sava centra, pa je i sad s lakoćom rasprodao ulaznice po cenama 1.900-2.400 d. (a da različiti iznosi nisu vezani za razne polove, kao u nesuđenoj srpskoj prestonici Čačku).

Prilazi su dakle ukazivali na karanfilaraj, u publici dominirale žene u svim najboljim godinama, i odmah se znalo da će biti stojećih ovacija; između ostalog i jer nemali broj posetilaca nije ni imao gde da sedi tj. broj prisutnih se približio 4000. Skraćeni revijski orkestar (u osnovi, popgrupa + gudači) pod aranžmanima/dirigovanjem Vojkana Borisavljevića, te voditelj i pomalo pevač – srećom strogo doziran – glumac Aljoša Vučković bili su u svojim najboljim izdanjima, pa su otud i bunile povremene greške zvezde večeri (zaboravljanje stihova, 'jurcanje' sa sviračima, petljanja oko gitare, tumbanje redosleda numera...), kao da neće uskoro zaokružiti pola veka karijere.

Kemal Monteno (r. '48) počeo je – naravno, posle fudbala, kojim poslom se i njegov otac Italijan bavio u Sarajevu – kao vokalni interpretator, i ostao bolji pevač od mnogih koji su se njegovim autorским radovima kasnije proslavili. Finim tenorom, bojenim od sevdaha do belkanta,

ušao je u svet jugoslovenskih muzičkih festivala, u zlatno doba (sredina 60-ih) te socijalističke estrade koja nikad nije postala pravi šou-biznis. Tako i opšteomiljeni Kemo (ne samo zbog niska rasta, poznat i po deminutivima Kemica, Moke...) uprkos zavidnim uspesima nikad nije postao 'ona' zvezda, nego je ostao *raja*, pa mu nekako i paše da (bar na bini) nije ni prekaljeni profesionalac. Uspom na potezu 'Omladina' (Subotica) – 'Vaš šlager sezone' (osnovan '66, sarajevski adut u SFRJ) pojačan je stražarskim pisanjem pesama '68: iz JeNeA su potekli ogromni hitovi *Jedne noći u decembru* (na 'singlici' Kemala prate Pro Arte Đorđa Novkovića), *Sinoć nisi bila tu* (prvobitno namenjena Josipi Lisac ali tek '72. rani hit za Zdravka Čolića), standardna *Laž*, i mega-narodnjak *Ne plači, majko* za Mehu Pužića! Pomenuta singl-ploča s dvostrukom A-stranom, obavezni stiskavac-artikal na žurkama sledećih sezona, nosila je i Montenov klasik, gotovo programski *Što sam ti skrivio, ži-vote moj*.

Kao holesterola, i patetike ima dobre i loše. Opredivši se za šlager i bez ostatka ljubavne pesme, lavovskim delom tužbalice, nadareni melodičar Kemal Monteno ostao je u okoštanim okvirima koji se neretko i s razlogom poistovećuju s kičom. Da nije dopadljiv, duhovit i nenametljiv Sarajlija stare/međuratne škole, kantautor Kemo bi – sudeći po pesmama – bio zapamćen kao jadni gubitnik, najveći pačeni-tzv. zabavne muzike. Ništa bolji skor u tom pogledu nemaju ni numere koje je napisao za druge: od *Spavaj, cvijete moj* i *Čekala je majka sina* (zaboravljeni, plačni Mahir Paloš Mašo), do onih za Gabi i Terezu; od proseka odskaču modernije, za Čolu (*Zelena si rijeka bila*,

Jedina, Prava stvar). No, sačuvali su ga kompozitorski dometi i šmekom obuzdane romantika i boemija, kao što su i među prigodnim/namenskim numerama – dugo pre balkanske potrebe da se i pop-muzički busa u prsa patriotska – na vrhu (ne samo top-lista) ostale njegove krasne, iskrene *Zemljo moja* (najveći hit kolega/sugrađana Ambasadora) i *Sarajevo, ljubavi moja*.

Ukratko, velikan priznate (reklo bi se danas: akreditovane) sarajevske pop-škole, Monteno ima opus koji bi uz mala prilagođavanja opstao i šansonjerski, a još uvek može to da postigne odgovarajućom pratnjom npr. malog akustičnog sastava. No, s napredovanjem sedih pramenova – danas, merkantilno: s tvrdim depozitom Sarajlije koji je rat/opsadu podneo u svom gradu, i s novom kreditnom linijom posle teške bolesti – Kemal se opredelio za sentiš-put manjeg otpora, pa u njegovoj nekad razređenoj, ali uvek solidno prodavanoj solo-diskografiji sad dominiraju kompilacije (uklj. blentave naslove poput *40 emocija*), ponovljeni snimci, prerade u duet-verzije i

ЗАВОД ЗА УЧБЕНИКЕ

Кућа знања

БИБЛИОТЕКА "НОВА ДЕЛА"

Интернет продаја
www.zavod.co.rs
e-mail: prodaja@zavod.co.rs

Београд Обилићев венац 5 011 26 38 405	Краља Милана 19 011 32 35 409	Косовска 45 011 32 27 088	Вукасовићева 50 011 35 94 835	Нови Сад Сремска 7 021 66 24 433	Матице српске 1 021 417 625	Ниш Трг краља Александра 3 018 511 428	Косовска Митровица Владе Петковића 1 028 425 111
--	----------------------------------	------------------------------	----------------------------------	--	--------------------------------	--	--

sl. Zanemarite svakojaka ex-YU-prepakivanja, srž je i dalje pod etiketom Croatia Records, kao i njegovi zaista novi albumi *Dunje i kolači* i *Samo malo ljubavi* (2004. i 2009).

Početna nesigurnost gotovo nas je zabrinula i za sam Montenov glas, ali iz svih nevolja se on naravno šarmantno izbavljao, a ni publici nisu posebno smetale. Kemal izgleda kao mlađi brat Dragoljuba Mićunovića (ako to možete zamisliti, s akustičnom gitarom), a zvuči kao stariji Željka Samardžića. Razneženi porodični čovek sigurnost je na sceni uhvatio parom tačaka o svojim unukama (*Lajla* i *Lora*), a potom su gusto 'padale' i pahulje i suze. Humor je takođe isprva bio dole, kao u slabijoj *Audiciji* tj. primeren pokroviteljima koncerta kakvi su Pink i 'Večernje novosti'. No posle par brutalno duhovitih ratnih viceva a la Mujo '93, retko se ko kao Monteno može glatko izvući kroz osećajnu *Nekako s proljeća*, njegov duet s Crvenom jabukom smrtnog proleća '91, pesmu koju su ovde mučili Bjelogri & Co. dok još nisu znali za generala Divjaka.

Od takvih je suprotnosti živ čovek, Kemal Monteno: neskriveno nostalgican za velikom Jugoslavijom i dobrosusedskom kanonom; s psovčicama-poštalicama, otvoreno bolećiv kao u *Daleko*, jači od bolesti u *Vratio sam se, živote*; seksualno nemuš u npr. *Nije htjela*, gorko realan u izvrsnoj a nedovoljno poznatoj *Napiši jednu ljubavnu*; dostojan Milana Rakića u naslovnoj numeri večeri *Dušo moja* – 'Jer ja sam onaj koji gubi/i prije nego išta ima'. Mediteranski muzikalan obrnuto proporcionalno dužini BiH-obale, negde sa vrhuncem u složenoj *Ovako ne mogu dalje*, Monteno je izgurao više od sat, pa su efektne tačke imale prateće pevačice, pa njegov 'muzički sin', mlada 'Zvezda Granda' Dušan Svilar. Tople posvete počivšim prijateljima Davorinu Popoviću (Indexi) i Tomi Zdravkoviću lepo su se odvijale pod njihovim ogromnim fotografijama; za jednu od najboljih pesama jugoslovenskog roka, *Bacila je sve niz rijeku* (kao i za zaraznu *Sve ove godine*) Indexima je tekst napisao Kemal Monteno.

Na kraju, takoreći neizbežno, *Žute dunje* (*Voljelo se dvoje mladih*), sefardska *Kad ja pođoh na Bembašu*, defile svih učesnika, *Sarajevo...* i posle dva sata i četvrt Kemo trči pobjednički krug tj. improvizuje pevanu odjavu. Potaman svima, i Sarajlijama kojih izgleda srećemo više nego što ih je ikad napustilo taj grad, i slavljenicama koje ženomrzačka vlast u Srbiji uporno odbacuje. Zato provod i valja.

Dragan Kremer

► tv manijak

Piše: Dragan Ilić

Kume, izgore ti kesa

Ni danas nisam siguran da li je "Šta radite bre!?" adekvatan i prikladan naziv emisije na RTS-u koja se bavi domaćom političkom scenom. Sa stanovišta sadržaja, on neosporno odgovara, jer je zajednički imenitelj najvećeg procenta domaćih partijskih aktivnosti – patološki nedostatak odgovornosti. Ovo je raj za političare, svojevrsni rijaliti program bez cenzure gde je moguće da bez argumenata, u slobodnom stilu lišenom svake kulture dijaloga, lažete, izmišljate, obećavate i retko, gotovo nikada ne radite, osim na simboličnom nivou. TV emisija je onda dnevni spisak bisera, apsurdna, oksimorona, gluposti, nekulture, koja našu političku scenu pokazuje kao ogroman palanački vašar u kojem je najpametniji onaj koji najglasnije viče. TV emisija bi time dobila ulogu korektora, osigurača ili čuvara zdravog razuma. Nažalost, dešava se suprotno, pa je "Šta radite bre" nalik dnevnom pregledu dešavanja na Farmi ili na Dvoru, gde nam se u kratkom vremenskom roku isporuči kondenzovana količina dnevno-političkog nanosa. Gle čuda, ovdašnji političari su shvatili da je rijaliti koncept najpopularniji žanr, pa sa svojevrsnom radošću daju sebi oduška i ne beže od cirkusa. Super je kada se o vama govori na televiziji, uopšte nije važno u kojem kontekstu. Ta stravična šaljivost je bila i ostala nešto od čega sam prezao i zazirao još od Slobinog vremena. Od Indeksovih političkih parodija, koje su krile izvesnu žaoku, stigli smo do Kursadžija, gde je žaoku zamenio prosti primitivizam. Kada su Miloševići zvali "Slobica" davali su mu ljudsku dimenziju, on je postajao tvrdoglavi komšija, predsednik kućnog saveta. Od 2003. godine strepim od trenutka kada će nekom šaljivdžiji pasti na pamet da napravi skeč o ubistvu Zorana Đinđića. Time bi poslednje zrnice razuma i srama nestalo iz naše javnosti, a verujte mi, prema medijskoj slici, nalazimo se na rubu te provalije.

Pitanje dakle glasi, da li je moguće napraviti dnevno-politički pregled koji bi ponukao političare da barem razmisle pa onda kažu šta su naumili.

Odličan primer ove etičke ambivalencije dobili smo u ekranizovanoj sapunici iz Jagodine. Lokalni šef i član vladajuće koalicije, gospodin Palma počeo je da iskorenjuje belu kugu iz Pomoravlja. Samci i samice, stariji od 30 godina, podstiču se na sklapanje braka nagradom od 3000 evra i poslom za jednog od supružnika. Videli smo kolektivno venčanje, Palma mu dođe ko matičar, nazdravilo se šampanjcem, a gigantski Kupidon iz Jagodine najavio je novu akciju. Ovog leta će momci bečari na more u Grčku o opštinskom trošku, a pozivaju se neudate drugarice, gospođice i dame da im se pridruže. Kad sunce i Egej učine svoje i krv uzavri – eto novih mladenaca! Najveći broj gledalaca "Brea" pohvaliće Palmu, što je neumitan zaključak ove demagoške svadbarije. Pitanje glasi, kako je moguće da u Srbiji postoji opština u kojoj vlada komunizam, sa autonomnom socijalnom politikom. Ako je dobro, što tako nije svuda? Da li to znači da svi ostali kradu, a jedino Palma daje narodu? Da li je to Srbija primenila kineski princip jedne države a dva sistema, a da mi u ostatku Srbije (van Jagodine) toga nismo svesni. Iza ovakve demagogije i propagande uvek skrivena leži diktatura. San svih diktatora na ovom svetu pre ili kasnije postane potreba da se potpuno upravlja ljudskim životima, njihovim nagonima i seksualnošću. Vilhelm Rajh bi u Jagodini odmah prepoznao principe sex-pola, odnosno manipulisanje seksualnošću u političke svrhe. Nema ničeg lošeg u pomaganju građanima da kako-tako prebrode tešku ekonomsku situaciju. Ali poreklo novca je potpuno neobično, baš kao i subvencije Vlade Srbije za otvaranje novih radnih mesta. Možemo reći da je Palmin princip postao sastavni deo političke prakse u Srbiji. Vlada očigledno prepisuje od Palme. Šta onda ostaje RTS-u. Posle venčavanja u 48 sati sledi "Vreme je za bebe", potom tu zgodno uleće "Šta radite bre" (Palmini mladenci), a najavljuje se i "Ženidba domaćina" na Prvoj. Dramaturški model za "Šta radite bre" onda je sigurno – Svadba! Tu imate slavlje, razbacivanje parama, pevanje i pucanje, privremeni ili trajni gubitak svesti, nesporazume i svađe unutar porodice, seks u najavi i neizvesnost budućeg zajedničkog života.

Revolucija na

Ko god da u sukobu odnese pobjedu, ako nečega kao što je pobjeda u građanskom ratu ima, sigurno je da je Libija već sada duboko podijeljena i unazađena. O sudbini stotina hiljada nesrećnih imigranata iz najžalosnijih zemalja sveta koji su još u Libiji malo ko misli, kao i o sudbini običnog sveta koji sedi po kućama i strahuje za svoju budućnost, ne boreći se ni za ni protiv Gadafija

Borbe u Libiji između snaga lojalnih Gadafiju i njegovih protivnika nastavljaju se sa sve većom žestinom, a iza kulisa krvavih sukoba ocrtava se jasno i rat za libijsku naftu. Pare i moć se uvek kriju iza velikih reči i tu ni Gadafi ni njegovi protivnici nisu izuzetak, kao ni oni van Libije koji se u tu borbu uključuju sve aktivnije. Banke u SAD, Velikoj Britaniji i Švajcarskoj, zamrzle su račune Gadafiju, članovima njegove porodice i bliskim saradnicima, a to zamrzavanje zakačilo je i libijske državne fondove, iz tobožnje brige da Gadafi te fondove ne zloupotrebi. No, sve te milijarde dolara su sitnica u odnosu na ulog kakav je kontrola nad libijskim rezervama nafte, najvećim u Africi.

Ta nafta leži nadomak ruke: Libija je preko puta Evrope, infrastruktura u vidu naftovoda, luka, rafinerija je dobra. Gadafi jeste otvorio

zemlju i sklopio mnoge ugovore sa zapadnim, ruskim, kineskim kompanijama, ali pod svojim uslovima. Ko god da nepredvidivog Gadafija zameni na vlasti, biće za pregovore pogodniji, naročito ako to budu oni koji od Zapada sada traže pomoć, koja vazda ima svoju cenu, a i ustanici su već obećali da će sve ranije poslovne ugovore poštovati. Pukovnika ne brani gotovo niko – i Rusi i Kinezi, koji u Libiji imaju mnogo poslova, prilično su uzdržani.

STANJE NA TERENU: Sa terena i dalje stižu protivrečne informacije. Očigledno je da se žestoke borbe vode oko važnih naftnih postrojenja poput onih u Ras Lanufu i Bregi, koje je nekoliko dana ranije opozicija izgubila, pa povratila. Strani izveštači javljaju da se u borbama koriste helikopteri i vojni avioni koji dejstvuju protiv ustaničkih snaga. Posle krvavih uličnih borbi sa mnogo žrtava na obe strane, Gadafi jeve snage ponovo su zauzele Zaviyu, 60 kilometara udaljenu od Tripolija, jedini veći grad zapadno od glavnog grada koji su kontrolisali pobunjenici. U vreme kada nastaje ovaj tekst stižu vesti i o borbama u Misrati, gradu oko 130 kilometara istočno od Tripolija.

Očigledno je da se smenjuju ofanzive ustanika i kontraofanzive Gadafijevih snaga, ali da nijedna od sukobljenih strana ne uspeva u ono što joj je krajni cilj, ni ustanici da značajnije napreduju ka Tripoliju, ni Gadafi da povрати izgubljene teritorije na istoku. Borbe se mahom vode oko kičme Libije, puta dugog oko 1800 kilometara koji se uz obalu Mediterana pruža od granice sa Tunisom na istoku do granice sa Egiptom na zapadu. Uz taj put su, u priobalnom pojasu najpogodnijem za život koji je malo gde širi od pedesetak kilometara, koncentrisani gotovo svi veći gradovi u Libiji. Fezan, ogromna pustinjska oblast koja obuhvata jugozapad zemlje i u kojoj je većih gradova malo, pod kontrolom je Gadafijevih snaga, a nema sukoba ni u većini mesta na putu od Tripolija ka tuniskoj granici.

Neki od prizora sa ratišta u Libiji su i nama dobro poznati iz devedesetih godina. Kod Ras Lanufa su strani novinari snimili neke

pobunjenike kako "oslobađaju" vozila koja pripadaju naftnim kompanijama, tvrdeći da na to imaju pravo, pa i na mnogo više, jer je Gadafi to "ukrao od naroda i sada to narod ponovo uzima sebi". Tragikomični su snimci novih regruta u istočnom delu zemlje, pod kontrolom ustanika, koji pod komandom nekog oficira od vojničkih veština vežbaju okret ulevo i udesno, strojevi korak i horski pozdrav "Alahu ekber".

IZBEGLICE: Libija se kao država iz dana u dan urušava. Proizvodnja sirove nafte, od koje Libija živi, pala je sa 1,6 miliona barela dnevno na 600.000. Ni naftna postrojenja ni cevovode nije do sada uništavala nijedna strana, ali naftna industrija je počivala na stranoj stručnoj radnoj snazi koja se iz Libije gotovo potpuno evakuisala.

Libiju je već napustilo više od 200.000 stranih radnika. Za one iz "srećnijih" i bogatijih zemalja evakuacija je uglavnom bila brza i efikasna. Međutim, od tih 200.000 ljudi ogromnu većinu čine radnici iz siromašnih zemalja Afrike i Azije. Humanitarna situacija na graničnom prelazu Ras al-Dedir ka Tunisu i u samom Tunisu opisuje se kao katastrofalna. Desetine hiljada ljudi tamo čeka bez osnovnih sredstava za život. Ni onima koji uđu u neki od brodova sudbina nije vesela. Mediji su javili da je troje ljudi nađeno mrtvo, a 28 promrzlo na obali grčkog ostrva Krita, nedaleko od američke baze gde su pristala dva broda sa radnicima evakuisanim iz Libije. Pretpostavlja se da su ljudi, mahom državljani Bangladeša, iskočili sa brodova da bi izbegli susret s vlastima i neizbežni povratak u domovinu, iz koje su bežeći od bede i došli u Libiju.

Mnoge izbeglice navode da su, da bi došli do granice, morale da prođu nekoliko frontova i da su ih na putu pljačkali i napadali i naoružani pljačkaši, i Gadafi jeve snage, i protivnici Gadafijevog režima, koji su ih optuživali da su Gadafijevi plaćenici. Napade naročito trpe Afrikanici crne boje kože, što je direktna posledica jedne od najprljavijih vesti koju prenose svetski mediji od početka sukoba, da je Gadafi u Libiju doveo ogroman broj crnih plaćenika iz ►

rasprodaji

NA STRAŽI:
Pobunjenički kontrolni
punkt kod Brege

Foto: REUTERS

afričkih zemalja da ratuju na njegovoj strani. U samoj Libiji postoje stanovnici crne puti, uglavnom poreklom iz oblasti na jugu, od kojih su se mnogi prethodnih decenija preselili u gradove i ima ih i u vojsci i policiji. Da se Gadafi oduvek gvozdenom rukom obračunavao sa pobunama je poznato, ali konkretnih dokaza o hordama plaćenika koji su u Libiju pristigli u poslednje vreme nema.

No, ta vest se dobro primila, i u svetu i u Libiji, što i nije tako čudno. Prosečan čovek u svetu na pomen plaćenika iz zemalja kao što su Čad, Mali, Nigerija zamišlja horde divljih crnaca. Što se tiče Libije, oni koji su u toj zemlji živeli mogu da posvedoče o neverovatnoj ljubaznosti Libijaca prema strancima, ali kao i u drugim zemljama sveta, za one najniže, u koje spadaju imigranti, rezervisani su uglavnom prezir i predrasude, što dobro znaju ljudi iz Nigera, Sudana, Malija, južnog Egipta, koji su u Libiji zarađivali nasušni hleb.

I u mirnim vremenima u Libiji je bilo rasističkih ispada, naročito devedesetih, kada je zbog sankcija ekonomska situacija u zemlji drastično pogoršana. Veliki broj stanovnika iz drugih afričkih zemalja u Libiji je posledica Gadafijeve vizije o ujedinjenoj Africi, u okviru koje je stanovnicima svih afričkih zemalja ukinuo vize. Afrička sirotinja je pohrlila u Libiju, mnogo bogatiju od njihovih matičnih zemalja, da bi radila najteže i najprljavije poslove, ali Gadafijev apel na sunarodnike da sklapaju što više

brakova sa afričkom braćom i sestrama druge boje kože nikada nije uhvatio korena. Gadafi je mnogim afričkim zemljama davao obilatu pomoć, a glasovi nezadovoljstva su govorili da pukovnik rasipa državne pare dok sami Libijci nemaju dovoljno za sebe.

Zvaničnici UN-a upozoravaju da se u samoj zemlji nalazi još oko milion stranih radnika, mahom iz najsiriromašnijih afričkih zemalja, najviše njih crne boje kože. Ti ljudi ne znaju na koju stranu da krenu, a vrlo brzo će im nestati elementarna sredstva za život. Iz Bengazija stižu vesti o napadima na crnce iz afričkih zemalja, koji kažu da se osećaju kao lovina. Najtragičnija sirotinja sveta suočena je sa nasiljem iz koga može bežati prema Tunisu ili prema Egiptu, putem na kome se žestoko ratuje, ili putem kojim je došla, hiljadama kilometara na jug kroz surovu Saharu, gde su mnogi ostavili živote dolazeći u Libiju i u mirnim vremenima.

Svetski mediji su preneli i izjave "neimenovanih zvaničnika" iz Malija da je veliki broj pripadnika Tuarega iz ove zemlje napustio zemlju kako bi se, za veliki novac, pridružili Gadafijevim snagama u Libiji. U samoj Libiji živi oko 17.000 Tuarega, nekada nomadskog saharoskog naroda, mahom urbanizovanog proteklih decenija, i bolje je ne misliti kakav će uticaj imati ovakve vesti na njihovu dalju sudbinu.

Podaci agencija koje se bave izbeglicama kažu, inače, da u svakom ratnom sukobu

najmanje ljudi beži dok rat traje, a da masovni egzodus nastaje kada jedna strana pobedi i krene talas represije prema poraženima.

INTERVENCIJA: Uz pravi, ne jenjava ni medijski rat u kome su pobunjenici daleko uspešniji, uz svesrdnu podršku svetskih medija. Sve što se oko Libije u svetskoj javnosti dešava neprijatno podseća na primere priprema za intervenciju iz bliske i malo dalje prošlosti, poput prvog zalivskog rata, bombardovanja Savezne Republike Jugoslavije, invazija na Avganistan 2001. i Irak 2003. godine. Uz realno tragičnu situaciju na terenu, šire se priče o neopisivim zločinima zasnovane na izjavama neimenovanih svedoka, preterivanje u broju ubijenih, "efektne" laži poput bombardovanja mirnih demonstranata i o stranim plaćenicima, potpuno satanizovanje jedne strane, sve češće se upotrebljavaju reči genocid, kršenje ljudskih prava; međunarodna zajednica je užasnuta, poteže se za sudom za ratne zločine, sankcijama. Za razliku od prethodnih slučajeva, u slučaju Libije je sve to intenzivnije i sabijeno u mnogo kraći rok.

Američki predsednik i dobitnik Nobelove nagrade za mir Barak Obama je izjavio da ne želi da "SAD sa strane posmatraju bespomoćne civile koji se nalaze u bezizlaznoj situaciji koja bi mogla da ima krvave posledice ukoliko Gadafi nastavi da prkosi zahtevima da odstupi sa vlasti". "Njujork tajms" je objavio da američki vojni planeri pripremaju razne kopnene,

Diplomate u misiji

Prema medijskim izveštajima, britanska misija koja je imala za cilj da uspostavi kontakt sa pobunjeničkim snagama u Libiji i sastojala se od nekolicine zvaničnika Forin ofisa i grupe pripadnika specijalnih jedinica britanskih oružanih snaga, spustila se u petak helikopterom u Bengazi, ali su opozicione snage grupu uhapsile i razoružale. Pobunjenici navode da su kod Britanaca našli lažne pasoše, mape i oružje. Britanska delegacija je napustila Bengazi u nedelju, bez oružja i helikoptera. Ministar inostranih poslova Vilijem Hejg je priznao da je lično odobrio misiju. "Visoko cenim nastojanje tog tima. Oni su se juče povukli posle ozbiljnog nesporazuma oko njihove uloge, što je dovelo do njihovog privremenog pritvora", rekao je Hejg, što je praćeno smehom opozicionih poslanika u parlamentu. Libijska opozicija saopštila je da odbija da razgovara sa britanskim diplomatama privedenim u Bengaziju zbog ilegalnog ulaska u zemlju jer "ne zna prirodu njihove misije".

pomorske i vazdušne vojne opcije za slučaj da Vašington i njegovi saveznici odluče da interвениšu, odnosno ako se "situacija u Libiji pogorša i usledi humanitarna kriza".

U istom duhu govori i generalni sekretar NATO-a Anders Fog Rasmusen, koji je najavio da će kriza u Libiji biti glavna tema sastanka ministara odbrane članica alijanse na sastanku koji će u četvrtak i petak biti održan u Briselu. On je dodao da "ukoliko libijske snage nastave da napadaju stanovništvo, ne može da zamisli da UN i međunarodna zajednica neće reagovati", kao i da su "zvaničnici Alijanse primili k znanju zahtev libijske opozicije za vazdušne napade na snage libijskog lidera Moamera Gadafiga". Istu retoriku koriste i britanski zvaničnici, tu su demokratija, pravda, ljudska prava, sloboda, narod, podrška... Najčešće pominjana opcija je uvođenje zone zabranjenog leta iznad Libije za Gadafigeve avione. Francuski ministar spoljnih poslova Alan Žipe rekao je da Francuska u saradnji sa Britancima pokušava da isposluje rezoluciju UN-a kojom će biti definisana

vazdušna zona zabranjenog leta kako bi se "Gadafi sprečio da bombarduje svoj narod".

Javljaju se i humanisti po profesiji, poput bivšeg češkog predsednika Vaclava Havela, koji je pozvao međunarodnu zajednicu da izvuče pouke iz krvavog raspada bivše Jugoslavije i da ne odlaže vojnu intervenciju u Libiji suviše dugo, kao što je to činila u slučaju bombardovanja Srbije.

Gadafi, sa druge strane, ustrajava u izjavama da je Al kaida odgovorna za nasilni ustanak u Libiji. Dok se vode neprekidne borbe, on negira stvarnost i tvrdi da je većina naroda uz njega, ističe da su zapadni mediji preuveličali političku krizu i broj žrtava. On od početka sukoba poziva UN da pošalje komisiju koja će utvrditi šta se u Libiji zaista dešava. Generalni sekretar UN-a Ban Ki Mun imenovao je bivšeg jordanškog ministra inostranih poslova Abdelilaha Al-Katiba za novog izaslanika za Libiju i saopštio da će u tu zemlju otići humanitarni tim koji treba da izvrši procenu situacije. U Libiju će otići i međunarodna misija visokog nivoa,

koju šalje visoka predstavnica EU za spoljnu politiku i bezbednost Ketrin Ešton, a Gadafigeva vlast je dopustila da u Libiju uđe i veliki broj stranih novinara koji izveštavaju sa obe strane fronta. Međutim, veliko je pitanje da li će to bilo šta promeniti u već formiranom mišljenju o onome što se u Libiji dešava.

GADAFI I PROTIVNICI: Kampanja koja je u toku očigledno ima za cilj svrgavanje Gadafiga, i sredstva u toj kampanji se ne biraju. Kako to u svakom ratu biva, naročito građanskom, zločina je sigurno bilo i ima ih na svim stranama i u ratu u Libiji, u kome ne ratuju pripadnici Fejsbuk i Tviter generacije, već na obe strane ljudi naoružani do zuba, očigledno oružju vični, uz sve tragične posledice koje takav rat sa sobom nosi.

Rezultat kampanje je takav da Gadafi zna da nema odstupnice ni za njega, ni za članove njegove porodice i najbliže saradnike. Od Gadafiga se, pojednostavljeno rečeno, traži da prestane da puca na ustanike dok ustanici pucaju na njega, da dopusti da ga sruše sa vlasti i ubiju, kao što su obećali. Ako to ne učini, ići će na sud za ratne zločine, ali će suda dopasti i ako prekine da puca i nekim slučajem preživi. Pred takvim izborom bi se svako borio do kraja, što dobro znaju i oni koji su ga u takvu situaciju doveli. Inače, Libijski nacionalni savet, koji su pobunjenici osnovali na teritorijama koje su prešle u njihove ruke, u potpunosti je odbacio koncept bilo kakvih pregovora sa Gadafigem.

Kako sada stvari stoje, izgleda da SAD i zemlje koje slično misle, poput Britanije i Francuske, čekaju da vide hoće li pobunjenici uspeti sami da sruše Gadafiga (ne treba sumnjati da pomoći ove ili one vrste pobunjenicima ima i sada). Ukoliko ne uspeju, onda će navedene zemlje verovatno morati da se odazovu pozivima Nacionalnog saveta iz Bengazija, da uvedu zonu zabranjenog leta ili da avionima udare na "afričke plaćenike koji se koriste protiv civila i stanovništva".

Ko god da u sukobu odnese pobedu, ako nečega kao što je pobeda u građanskom ratu ima, sigurno je da je zemlja već sada duboko podeļjena i unazađena. O sudbini stotina hiljada nesrećnika iz najžalosnijih zemalja sveta malo ko misli, kao i o sudbini običnog sveta koji sedi po kućama i strahuje za svoju budućnost, ne boreći se ni za ni protiv Gadafiga. Ali i to je cena naftnih milijardi o kojima oni koji se o njih otimaju ne vode računa, ni u Iraku, ni u Libiji, ni na bilo kom drugom mestu na svetu. ◀

Momir Turudić

IZBEGLIČKA KRIZA: Kamp UNHCR-a u Tunisu

Foto: REUTERS

Pobednik, ili gubitnik

Što se suvenira tiče, “Pobednik” Ivana Meštrovića u srpskoj prestonici ubedljivo je izgubio bitku sa Radovanom i Ratkom. U gradovima širom Evrope situacija sa suvenirima je posve drugačija

Povratak u domovinu bez suvenira iz zemlje koju ste pohodili je nezamisliv. Šta ćete doneti (i kome) zavisi od vašeg senzibiliteta, džeparca i broja voljenih osoba koje želite obradovati sitnicom i tako ih emotivno vezati za svoje iskustvo. Sakupljači suvenira se mogu podeliti u tri grupe: ili pre putovanja iskusno sastavljate spisak suvenira koje ćete doneti, ili se prepuštate stihiji spontanosti, zbog čega ste obično primorani da u poslednji čas panično potrošite i poslednju paru na neku glupost, ili ste svetski putnik koji uvek igra na sigurno – za svoju kolekciju uvek obezbeđujete najkičastiju “sitnicu” sa, podrazumeva se, zaštitnim znakom grada u kome ste bili.

Moje prvo “inostranstvo” bila je Velika Britanija – šest dana Glazgov, dva Edinburg, jedan dan London. Imala sam tačno 24 sata da se slikam ispred Vestminsterske palate, popijem kaficu na Trafalgar skveru, zapanjim se koliko je Pikadili skver u stvari malen, a *Houses of parliament* u stvari veliki, da uvredim jednog Britanca konstatacijom da sam Temzu zamišljala kao veliku reku i da kupim suvenire koji će me zauvek podsećati na to nezaboravno putovanje. Ispostavilo se da je ovo poslednje bilo najlakši zadatak. U Londonu postoji bezbroj suvenirnica i u svakoj od njih zaštitni znak i ponos ovog grada – Big Ben, najveća sahat-kula sa zvonikom na svetu. Bilo da je iscrtan na majici, izrađen kao magnet za frižider, upaljač, čaša, ili jednostavno, kao minijatura maketa od raznoraznog materijala, Big Ben se u Londonu može kupiti na skoro svakom koraku. Moja majka je ponosna vlasnica pakovanja od deset kič-krpa sa motivima Velike Britanije. Omiljena joj je, pogađate, ona sa Big Benom.

Pariz. Uživala sam u čarima Jelisejskih polja, sa strahopoštovanjem hodala oko Noterdamske katedrale, na Monmartru pojele najukusniji čiz kejk na svetu, satima cupkala u redu ispred Luvra da vidim “Mona Lizu” (razočaranje je bilo poput onog u slučaju Temze) i dočekala proleće pored Ajfelovog tornja. Svojevremeno najviši toranj na svetu, sagrađen 1889. godine kao eksponat za Svetsku izložbu povodom proslave stogodišnjice Francuske revolucije, godišnje obiđe više od šest miliona posetilaca, a pretpostavka je da se godišnje proda bar tri puta toliko suvenira na kojima je motiv prepoznatljiva čelična konstrukcija. Francuzi su ponosni na njega, a moj brat na privezak za ključ koji svetli baš kao i Ajfelov toranj noću. Plavo, ružičasto, zeleno, belo... Odvratno i hipnotički.

Brisel. Jedan dečak je, navodno, sedeći na grani drveta ugledao neprijateljsku vojsku kako se kreće ka njegovom gradu. Nemoćan da ih na drugi način zadrži, počeo je da piški po njima. Stariji ljudi koji su ugledali taj čin, protumačili su ga kao patriotski gest. Od tada je “Makenen Pis-pis” postao simbol građanske hrabrosti Briselaca, a mali hrabri dečak i dalje piški na uglu dveju pešački frekventnih ulica glavnog grada Belgije. Nema te osobe koja se iz Brisela vratila bez dečaka

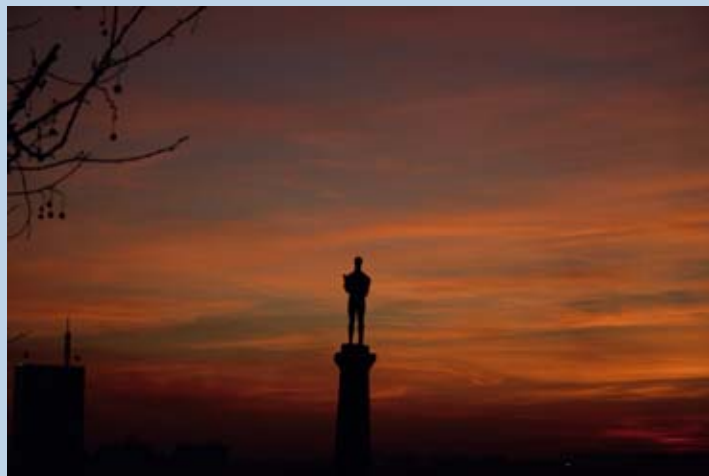

Foto: M. Milenković

koji piški. Ni ja mu nisam odolela.

Pored kompleta čašica za rakiju “ukrašenih” malim herojem, u ovom trenutku imam: šolju sa Big Benom, kecelju sa Ajfelovim tornjem, mlin za kafu sa Aja Sofijom, poslužavnik sa atinskim Akropoljem, staklenu kuglu sa zgradom mađarskog parlamenta, pikslu – rimski koloseum, vazu – krivi toranj u Pizi, maketicu zadarskog Donata, maketicu Brandenburške kapije, krigle sa Karlovim mostom iz Praga, moj otac se godinama nije odvajao od tabakere na kojoj je naslikana Aja Sofija... Tek pre neki dan, brišući prašinu sa svojih putničkih uspomena, zaključila sam da na policama imam zaštitne znakove gotovo svih evropskih prestonica, ali da mi fali “domaćin”. Nikada u životu mi nije palo na pamet da bi u kući trebalo da imam suvenir sa motivom beogradskog Pobednika, koji već 83 godine simbolizuje pobedu srpske vojske nad Otomanskom i Austro-Ugarskom imperijom u ratovima od 1912. do 1918. godine.

Do pre neki dan nisam ni znala da je ovo delo vajara Ivana Meštrovića prvobitno trebalo da bude na Terazijama. Meštrović je, naime, još 1912. projektovao monumentalnu fontanu koja je trebalo da se postavi u samom centru Beograda. U centru bazena sa vodom zamislio je petostepeni stub, simbol petovekovnog ropstva pod Turcima, na čijem bi vrhu stajao Pobednik. Posle završetka Prvog svetskog rata odustalo se od toga, pa je 1928. posle brojnih i žučnih rasprava da li bi naga muška skulptura trebalo da bude u centru grada, Pobednik postavljen na Kalemegdanu, povodom proslave desetogodišnjice proboja Solunskog fronta. Ponižena svojim neznanjem i nezainteresovanošću, u ponedeljak sam krenula u potragu za Svojim Pobednikom. Porazila me činjenica da je Pobednik simbol Beograda samo u turističkim prospektima. Što se suvenira tiče, ubedljivo je izgubio bitku sa Radovanom i Ratkom. Njih dvojicu – nisam kupila.

Ovaj članak je napravljen uz podršku Evropske unije. Sadržaj ovog dokumenta je isključivo odgovornost nedeljnika “Vreme” i ni na koji način ne odražava stavove i mišljenje Evropske unije. Projekat (“Vrtine života u porodici evropskih naroda”) finansira Evropska unija kroz program Medijski fond u okviru evropskih integracija, kojim rukovodi Delegacija EU u Srbiji, a realizuje BBC World Service Trust.

JASMINA LAZIĆ

S ONU STRANU PRAVOSUĐA: Zatvor u Gvantanamu

VAŠINGTON

Dobri, stari Gvantanamo

The New Yorker
Ejmi Dejvidson

“Američki pravosudni sistem je glavna poluga našeg arsenala u ratu protiv Al Kaide i njenih saveznika”, kaže predsednik Obama u saopštenju povodom obnavljanja suđenja zatvorenicima u Gvantanamu. Ova njegova izjava, inače principijelno tačna, ima frustrirajuće dejstvo zbog prethodnog poteza – Obama je poništio zabranu rada vojnog tribunala u zatvoru Gvantanamo koju je doneo pre dve godine. U tom kontekstu, izjava zvuči kao instrukcija ili uputstvo za sud. Pre dve godine, nakon što je ukinuo suđenja u zatvoru u Gvantanamu, Obama je rekao da će raspustiti zatvor u roku od godinu dana. Prema najnovijim informacijama koje su stigle iz Bele kuće, on i dalje želi da ukine zatvor, ali samo u teoriji. U praksi je očigledno da predsednik nema nameru da pokrene raspuštanje zatvora u skorije vreme, i sudeći po izjavi o “glavnoj poluzi arsenala u borbi protiv terorista” pojedini osumnjičeni imaju male šanse da odgovore na optužbe pred američkim pravosudnim sistemom.

Ko pobeđuje u svemu ovome? Da li mi zaista mislimo da se izrazom “američki pravosudni sistem” pokriva sve ono što Amerikanci rade u prisustvu osoba obučanih u sudsku togu? U instrukciji je navedeno da uhapšena

lica imaju pravo da budu odmah privedena sudu (habeas corpus) uz sudski nalog, dok se istovremeno ostavlja “diskreciono pravo” upravitelja zatvora da neograničeno dugo drži zatvorenike bez optužnice. U saopštenju iz Bele kuće rečeno je da predsednik Obama, sekretar odbrane Robert Gejts i glavni tužilac Erik Holder visoko cene savezni pravosudni sistem. Sekretar Gejts je izjavio da se “naši savezni sudovi godinama dokazuju kao sigurno i efektivno sredstvo za privođenje terorista pravdi. Potpuno ukidanje te opcije (zatvaranje Gvantanama, op. aut.) nije mudro i neophodno”.

Možda bi Obami bilo lakše da Gvatanamo zatvori ako je to zaista i pozeleo. Sudeći prema saopštenju, reklo bi se da predsednik misli da je Gvantanamo u neku ruku korisno mesto, ali ono to svakako nije. Kada je reč o zatvorskim tehnikama, da li bi neko u administraciji mogao da nam objasni, lepo i polako, zašto je neophodno da Bredli Mening, vojnik osumnjičen za otkivanje depeša Vikiliksu, stoji nag ispred svoje ćelije na jutarnjoj smotri i zašto mora da spava bez odeće? Zbog svoje bezbednosti? Go muškarac koji još nije osuđen za počinjeni zločin – tako ne bi trebalo da izgleda američka pravda.

PARIZ

Gest solidarnosti za korupciju

Irish Times
Rueden Mek Kormak

Posle više od decenije zakonskog natezanja, proces protiv bivšeg šefa francuske države Žaka Širaka za korupciju i zloupotrebu javnih fondova zamalo da počne ove nedelje u Parizu. Međutim, sud je odložio suđenje za 20. jun 2011. budući da su se njegovi saradnici, koji su se takođe našli na udaru zakona, pozvali na ustavna proceduralna pitanja. Žak Širak se suočava sa sudskim optužbama koje se odnose na period kada je bio na čelu Pariza. Godine 2009. glavni istražitelj Ksavijer Simeoni pokrenuo je krivični postupak protiv Širaka zato što je na platnom spisku grada Pariza u periodu 1977–1995. navodno bilo nekoliko ljudi čije poslovanje nije bilo u skladu sa zakonom. Širak je odbio te navode, konstantno tvrdeći da su poslovi tih ljudi bili zakoniti. Prvog dana suđenja, advokat jednog optuženog saradnika (na funkciji šefa kabineta u to vreme) zatražio je odlaganje zbog kršenja Ustava. Dan posle sud u Parizu saopštio je da su primedbe “osnovane” i uputio predmet na rešavanje višoj instanci, najverovatnije Ustavnom sudu Francuske.

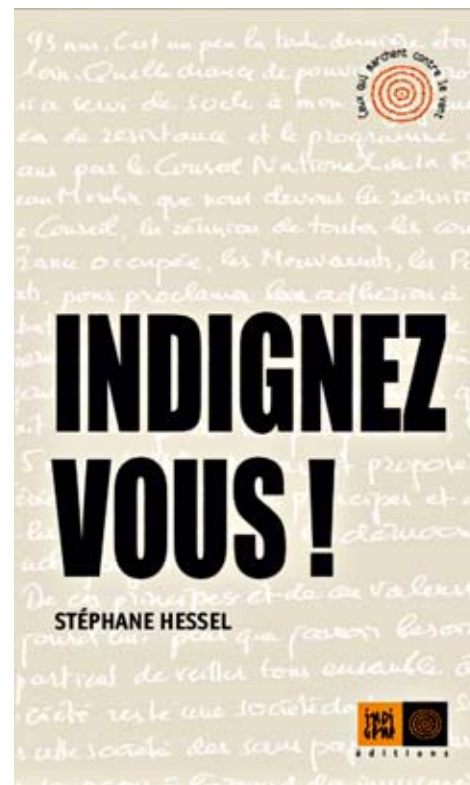
Pred sudnicom broj jedan Palace pravde, gomila reportera, kamermana i građana čekala je da se pojave 78-godišnji Širak sa advokatom. Međutim, bivši predsednik nije došao pozvavši se na proceduralna pitanja. Širakova odbrana je ista od početka – poslovi za koje je angažovao saradnike nisu bili nepostojeći, već su naprotiv bili zakonski i korisni za grad Pariz. Budući da je izgubio imunitet od krivičnog gonjenja koji je kao nekadašnji šef države uživao do 2007. godine, Širak se suočava za kaznom od 10 godina zatvora i novčanom kaznom od 150.000 evra zbog pronevere novca i poverenja građana.

Do suđenja Širaku došlo je uprkos prošlogodišnjoj odluci gradske vlasti Pariza da odustane od tužbe protiv Širaka, a oni su to učinili pošto je vladajuća stranka UMP ponudila otplatu štete koju je navodno Širak napravio u Parizu. Naime, ponuđeno im je 2,2 miliona evra, što je 75 odsto ukupne štete. Rekli su da je to “gest solidarnosti” prema Širaku.

Pobunite se!

Pažnja milionskog auditorijuma na koju je bivši francuski diplomata i publicista Stefan Esel naišao ukazuje na evropsko društvo koje je spremno na promene, na “pobunu”. Mada svoje nezadovoljstvo i način otpora sadašnjem stanju još nije uspeło da definiše, ukazuje na savremeno društvo bez ideologije, u kome se kategorija demokratije podrazumeva sama po sebi, ali u kome su velike, revolucionarne ideje istrošene, te traga za novim odgovorima na stara humanistička pitanja

“Davedeset tri godine. To je već nešto kao krajnja etapa. Koliko još do samog kraja? Poslednja prilika da se potomcima omogućí da prihvate nešto od iskustva koje sam stekao svojim političkim angažmanom: a to su godine borbe protiv diktature i okupacije, godine Pokreta otpora (*Résistance*) i njegovog zaveštanja... Svi smo mi pozvani da svoje društvo očuvamo takvim, da bismo mogli da budemo ponosni na njega: ali ne društvo onih koji su potisnuti u ilegalu, ne društvo proterivanja, društvo sumnjičavo prema pridošlicama, u kome se narušavaju obezbeđivanje starosti i socijalna zaštita, u kome bogataši vladaju medijima – ništa od toga ne bismo dozvolili, da smo se zaista osećali obaveznim da poštujemo zaveštanje Nacionalnog pokreta otpora...”

Tim rečima Stefan Esel počinje esej – neki taj spis nazivaju pamfletom – pod naslovom *Indignez-vous!* – “Pobunite se!” (*Indigène édition*, oktobar 2010), koji je u Francuskoj za samo nekoliko meseci bez ikakve posebne reklame prodat u milion primeraka. U međuvremenu, prvi je na listi bestselera na nemačkom govornom području, a prevodi se i na mnoge druge jezike sveta.

Ova publikacija jedva može da se nazove knjigom. Brošura koju je izdao mali, nepoznati izdavač ima tačno 36 strana. Eselov tekst zauzima samo dvadeset, ostatak čine pogovor, dve slike, na jednoj strani je fotografija autora, na

još jednoj akvarel Pola Klea “Angelus novus” iz 1920. godine, na koju se autor poziva, nekoliko stranica zauzimaju objašnjenja, a neke su čak prazne. Na osnovu svega toga zaista se može reći da je u pitanju neobičan publicistički, izdavački, ali svakako i politički i sociološki fenomen. Naravno da pisac na tako suženom prostoru nema mesta ni za valjanu argumentaciju svojih stavova, ni za duboke analize, nego bez ikakvih dokaza, ali na osnovu autoriteta svoje ličnosti i svoje biografije, daje procene o savremenom svetu i daje savete za budućnost pozivajući na pobunu. Pažnja milionskog auditorijuma na koju je autor naišao ukazuje na evropsko društvo koje je spremno na promene, na “pobunu”. Mada svoje nezadovoljstvo i način otpora sadašnjem stanju još nije uspeło da definiše, ukazuje na savremeno društvo bez ideologije, u kome se kategorija demokratije podrazumeva sama po sebi, ali u kome su velike, revolucionarne ideje istrošene, te traga za novim odgovorima na stara humanistička pitanje.

Esel je bio blizak generalu De Golu, koji ga je kao mladića posle Drugog svetskog rata poslao u diplomatiju, i to na tada njeno najžešće poprište, u Njujork u tek osnovane Ujedinjene nacije. De Gol je uvek važio kao solidan predstavnik političkog centra, ali Esel je bio i ostao čovek koji propoveda levičarske ideje. On tvrdi da je francuska borba protiv fašizma istovremeno vođena radi stvaranja “prave ekonomske

i socijalne demokratije”. Izričito piše: “Opšte dobro, pravičnija podela blagostanja stvorenog u svetu rada, trebalo je da stoji iznad interesa pojedinaca, iznad svemoći novca.”

LISICA U KOKOŠARNIKU: O današnjoj situaciji u Francuskoj Esel piše: “Nikada dosad jaz između najsiromašnijih i najbogatijih nije bio tako velik, nikada dosad igra oko zlatnog tele-ta – novca, konkurencije – nije bila do te mere nesputana.” Kada se obraća mladima, on poručuje: “Umešajte se, pobunite se!” I nastavlja: “Želim svima, svakom pojedincu da nađe svoj razlog da bi se pobunio. To je dragoceno. Ako se pobuniš protiv bilo čega onako kako sam se ja pobunio protiv nacističkog ludila, postaješ aktivan, snažan i angažovan. Povezuješ se sa bujicom istorije, a velika bujica istorije svoj tok određuje na osnovu angažovanja mnogih i to u pravcu pravde i slobode, iako ne bezgranične slobode koju lisica poseduje u kokošarniku...”

Opis početka Pokreta otpora u Francuskoj, kako ga Esel prikazuje, nije naročito originalan. On se, inače, u celoj knjizi u velikoj meri oslanja na Sartra, iako se u pogledu prava i obaveze na borbu čak i pomoću terora blago ograđuje od njega. Opisuje i svoj odnos prema Hegelu i Valteru Benjaminu, ukratko, telegrafski sažeto objašnjava temelje svog današnjeg političkog stava, ali obraćajući se mladima, generaciji svojih unuka i praunika, polazi od razmišljanja kojima se rukovodio kao dvadesetogodišnjak. Možda je upravo način ▶

Večera sa Stefanom Eselom

Nas osmoro iz raznih zemalja večeralo je 11. aprila prošle godine za okruglim stolom u hotelu Elefant u Vajmaru. Jedan od nas, Francuz, a stari džentlmen, delio je odmerene komplimente prisutnim damama, pogotovu mojoj ženi, koja je slučajno sedela sa njegove leve strane. Zatim je 25 minuta na odličnom nemačkom jeziku, mada sa blagim francuskim akcentom, napamet recitovao Helderlina. To je već samo po sebi bilo prilično neobično. Još neobičnije je valjda što smo svi u toj svečano ukrašenoj sali bili bivši zatvorenici koncentracionog logora Buhenvald ili njegovi američki oslobodioci sa svojim ženama – povod je bio šezdesetpetogodišnjica njegovog oslobođenja, a recitator, najstariji od nas, imao je 93 godine.

Tako sam upoznao Stefan Esela (*Stéphane Hessel*). Rođen je u Berlinu 1917. godine. Otac mu je bio poljsko-jevrejskog porekla, Franc Hesel (Hesel će u Francuskoj postati Esel, jer se *h* na početku reči na francuskom ne izgovara), književnik, prevodilac Prusta na nemački jezik, a majka Nemica, rođena kao Helen Grund, novinarka, mnogo je pisala o modi i pre i posle Drugog svetskog rata. Stefan je postao Francuz, jer su se doselili u Pariz kad je imao sedam godina. Njegova majka se zaljubila u francuskog pesnika Anri-Pjera Rišoa (*Henrie-Pierre Richo*), tata nije imao ništa protiv toga, veliki reditelj Fransoa Trifo je na osnovu njihovog originalnog načina života utro je mnogo kasnije, 1962. godine, snimio film *Žil i Džim*, lik Eselove majke igrala je Žana Moro.

Još kao dete je upoznao umetnike i filozofe takozvane avangarde dvadesetih godina u Parizu, posle rata se družio sa ličnostima kao što su Nelson Mandela ili dalaj-lama. On bi nas, u vezi s tim, na svoj šarmantni način valjda pitao: "U čemu je razlika? Reč je o ljudima, a ljudi su različiti..."

Mladi Esel je 1939. godine pozvan u francusku vojsku, pao u nemačko ratno zarobljeništvo, uspeo da pobjegne čak u London, ali vratio se ilegalno u okupiranu Francusku da bi ujedinio mrežu veza pokreta otpora. Gestapo ga je otkrio, dugo i teško mučio, prebacio u Buhenvald, gde je osuđen na smrt vešanjem. U poslednjem trenutku logoraši u pisarnici uspeali su da mu zamene identitet. Pod imenom Stefan Esel je u krematorijumu spaljen tuđi leš. Trebalo ga je što pre skloniti. Kao Mišel Boatel – tako se zvao čovek spaljen umesto njega – upućen je u najteži radni komandos "Dora", gde su

zatvorenici živeli i radili u podzemnim halama sastavljajući rakete "V-1" i "V-2". I to je uspeo da preživi, a kada su njegovu grupu prevozili u pravcu Bergen Belzena, uspeo je da pobjegne i Amerikance dočeka na slobodi.

Čim se vratio u Pariz, završio je neki brzi kurs za diplomatiju, De Golova vlada je mladića koji je bio obaveštajac u okupiranoj Francuskoj poslala u Njujork u tek osnovane Ujedinjene nacije. On je jedini još živi koautor "Čarte o ljudskim pravima". Dugo je bio diplomata, posle penzionisanja počeo je da se bavi humanitarnim radom, pre svega se zalagao za prava odbačenih, omalovažavanih, progonjenih.

Mi, Buhenvaldovci, nemamo običaj da razgovaramo o politici. Pa o čemu smo razgovarali te večeri i inače, kad bismo se našli zajedno? O zdravlju, kao što dolikuje starijoj gospodi, o vremenu, o književnosti, poprilično o jelu i vinu pred nama...

Nijednom rečju Esel u aprilu prošle godine nije spomenuo da name-rava da napiše novu knjigu, a kao što će kasnije potvrditi, kad ju je napisao, nije se nadao da će postati svetska senzacija.

Jedna novinarka opisuje kako ga je ove zime, došavši da napravi intervju s njim, zatekla u dvorištu kako obučen klasično, elegantno, sa kravatom baca kesu sa dubretom u kantu za otpatke. Za mene nije neobično što višestruki ambasador Francuske sa ženom u Parizu živi u dvosobnom stanu od pedesetak kvadratnih metara. Rekao je da mu ne treba više. Pogotovu me nije čudilo kad sam pročitao da se honorara za svoj bestseller odrekao u korist dobrotvornih organizacija.

Pre nekoliko meseci održao je govor pred krematorijumom u Buhenvald po ledenoj kiši. Nije čitao, govorio napamet i to savršeno, bez ikakvog zastajkivanja, zamuckivanja. Gologlav. Nije dozvolio da mu drže kišobran nad glavom.

Čelav je, ali ima guste obrve, vitak, visok, hoda jedva malo pogureno. Glas mu je malčice piskav, ali veoma prijatan, ne priča isuviše sporo, ali oseća se da pažljivo bira reči.

Kroz tri godine, 11. aprila 2013, proslaviće se sedamdeseta godišnjica oslobođenja Buhenvalda. Ako ja još budem živ, nadam se da ćemo se opet sresti u hotelu Elefant.

na koji uspeva da premosti sve generacijske razlike sa tako malo reči jedna od tajni neverovatnog uspeha te knjige.

Pored pobune protiv sve većeg jaza između bede i bogatstva, Esel se bavi stanjem ljudskih prava širom današnjeg sveta. Govori o svojim iskustvima veoma mladog diplomate prilikom pisanja univerzalnog Pravilnika o ljudskim pravima, koji doduše formalno nije postao neka vrsta svetskog ustava, ali jeste ostao važna moralna deklaracija. On tvrdi da je cilj bio "... da se čovečanstvo trajno oslobodi aveti totalitarizma". Esel podseća da su se narodi tlačeni kolonijalizmom pozivali na ovu deklaraciju i da je ohrabivala borce za slobodu. On se aktivno zalagao protiv zločina francuske vojske

počinjenih u tadašnjoj francuskoj koloniji Alžiru, te za njeno oslobođenje i samostalnost.

JEVREJIN ANTISEMITA: Neverovatan uspeh ovog gotovo revolucionarnog spisa izazvao je mnogobrojne kritičare, a pošto je napisan žestoko, žestoko su ga i napali sa svih strana. Tako se odmah pročulo i da je Esel antisemita, a taj glas se preneo i u Srbiji.

Jedno poglavlje je zaista posvećeno palestinskom pitanju i politici današnjeg Izraela. "Može biti da sam loš Jevrejin, jer ne idem u sinagogu", kaže Esel i nastavlja: "Međutim, nikom ne dozvoljavam da mi zabrani da kritikujem politiku Izraela."

Esel je između 2002. i 2009. godine pet puta posetio oblast Gaze. On se pre svega poziva

na izveštaj Ričarda Goldstona, napisan u septembru 2009. godine, koji osuđuje Izrael. Esel podseća da taj južnoafrički sudija nije samo Jevrejin, nego i ubeđeni cionista. Izveštaj se odnosi na izraelsku operaciju "Liveno olovo" vođenu od 27. decembra 2007. do 18. januara 2009. godine. Izrael je tu vojnu ofanzivu obratilo u dugogodišnjim raketnim napadima sa teritorije Gaze.

"Što se tiče pojasa Gaze, on je za milion i po Palestinaca zatvor pod vedrim nebom", piše Esel. Tvrdi da je u toku operacije poginulo 1400 palestinskih žena, dece i staraca, a da je izraelska armija za to vreme imala samo pedesetak ranjenih. "Nepodnošljivo je da Jevreji vrše ratne zločine. Nažalost, istorija ne može baš u

STEFAN ESEL:

Govor u memorijalnom centru Buchenwald

velikom broju da navede primere naroda koji su išta naučili iz sopstvene istorije”, tvrdi Esel povodom jevrejske države i nastavlja: “Da li je za Hamas (palestinska, sunitska, radikalna paravojna organizacija proizašla iz Muslimanskog bratstva) korisno da ispaljuje rakete na Zderot? Svakako nije. Čak škodi cilju Hamasa, ali je, nažalost, to razumljivo, jer proističe iz očajanja ljudi koji žive u pojasu Gaze. Nasilje je uz očajanje za žaljenje, ali je ono kao kratak spoj u situaciji koja je nepodnošljiva za one koji su njome pogođeni. Tako gledano, terorizam je pojavni oblik očajanja. Ali beznadežnost – ta negativna reč – u sebi sadrži i pojam nade. Beznadežnost je negacija nade. Koliko god da je razumljiva, gotovo prirodna, ona ne sme da se prihvati, jer iz nje ne proizlazi ništa iz čega bi eventualno mogla da nikne nada.”

Najugledniji univerzitet Francuske, *École Normale Supérieure*, pozvao je starog gospodina da održi predavanje o svom putovanju u pojas Gaze. Centralni savet Jevreja u Francuskoj zamolio je tu visoku školu da ne dozvoli da Esel uđe u njene prostorije, a rektorat je izašao u susret tom zahtevu. Ali studenti su hteli da ga čuju, pa je govorio na otvorenom prostoru, tako da se akademski susret pretvorio u neku vrstu javnog mitinga.

Stefan Esel je kao mladić uspeo da na početku Drugog svetskog rata prebегne u sigurnu Englesku. Već u maju 1940. godine postao je član Biroa za kontrašpijunažu, obaveštajne i druge akcije generala De Gola. A onda se kao obaveštajac krajem marta 1944. vratio u Francusku iako je kao Jevrejin bio izložen dvostrukoj opasnosti po život. O ratu i miru nije

razmišljao u fotelji sa papučama na nogama, već je svojevolumno otišao u borbu. Na osnovu toga on sebi pred kraj života uzima za pravo da kaže štogod misli da treba. A milioni ljudi slušaju.

TAJNA USPEHA: U poslednja dva poglavlja svog eseja “Pobunite se” Esel kratko, ali neobično jezgrovito, analizira razvoj poslednjih decenija, kraj kolonijalizma i Aparthejda, pad Berlinskog zida i raspad Sovjetskog Saveza. Pri tom, uvek nanovo naglašava da je on lično protiv svakog nasilja, poziva se na Martina Lutera Kinga i Nelsona Mendelu. U principu, pre svega odaje priznanje nevladinim organizacijama kao takvim. On pominje i recidive poslednje decenije prošlog stoleća, posledice terorističkog napada 11. septembra u Njujorku, politiku Džordža Buša, napad na Irak, neprijateljstvo prema strancima, ali takođe i neuspeh međunarodnih konferencija o klimi i zaštiti čovekove okoline, posledice najnovije ekonomske krize. Energično brani prava doseljenika u Francuskoj, bilo da su stigli iz Afrike ili da su Romi iz Rumunije, uvek je dosledno na strani slabih i obespravljenih.

Slične stavove nalazimo u brojnim uvodnicima i člancima u ozbiljnim medijima širom sveta. Ali Esel pridobija blagom ljubaznošću i neposrednošću stila i autoritativnošću životnog iskustva koje izlaže bez ikakvog patosa. Jedna kritičarka u Nemačkoj konstatovala je da uspehu doprinosi što vremešni autor govori “sa ruba svog groba”.

Sam Esel, odgovarajući na pitanje da li se u njegovom radu ogleda deficit našeg civilnog društva, odnosno, da li nam je zbog toga

potrebna nova kultura pobune, kaže: “U najmanju ruku može da se konstatuje da nijedna figura savremene politike nije dovoljno snažna da ubedi ljude... Čak ni Obama ne uspeva da ubedi svakoga. Možda zbog toga mnogi ljudi prihvataju ovu knjižicu kao glas koji je potreban da nas pokrene protiv nečega što nam se ne sviđa.”

Pošto je Esel ranije štampao i antologiju pesama koje najviše voli, pitali su ga da li i lirika može da bude čin otpora. Esel: “Poezija je za mene mogućnost da se iskobeljam iz ograničenosti našeg društva...” Na potpitanje da li ni nacisti nisu uspeali da unište njegovu ljubav prema Helderlinu, kaže da je za njega “Helderlin bio naročito neophodan i pouzdan baš u Buchenvaldu (koncentracioni logor kraj Vajmara)”. Neko je povodom njegovog novog uspeha i izjave da za sobom ima devedeset srećnih godina zabeležio: “Samo neko, ko je zaista bio srećan, ume da usreći i druge ljude...”

Čitaocu se nameće pitanje kako je moguće pobuniti se, a da se čak i ne pomisli na korišćenje sile? Esel ne nudi nikakav recept kada govori o “Ustanku miroljubivosti”. Ali takav uspeh jednog teksta, koji se širi bez ikakve plaćene reklame i propagande, gotovo isključivo na osnovu usmenih preporuka, a koji je već sada pročitao preko milion ljudi širom sveta, dokazuje da je pogodio šta mnogi osećaju, koliko su ljudi željni odgovora na sve veći broj pitanja koja ih muče, a za koja im se ne nude ni kakva objašnjenja.

Knjiga se završava rečima: “Muškarcima i ženama, koji će da oblikuju XXI vek, dovikujem punim srcem i sa potpunim ubeđenjem: Stvoriti nešto novo znači pružati otpor. Pružati otpor znači stvarati nešto novo.”

I:

“Ne prihvatajte svet kakav danas jeste.”

“Najgore je biti ravnodušan, nemojte biti ravnodušni.”

“Nemojte zaboraviti našu oružanu borbu protiv fašizma, ali odredite ciljeve svoje borbe za svoju bolju budućnost i pokušajte da je vodite bez nasilja, bez oružja, ali i bez fražiranja.”

To je mlada čitalačka publika valjda htela da čuje, jer je to već i sama mislila, samo nije uspevala tako pregnantno da izrazi.

Ivan Ivanji

Prah mišarskih vremena

U noći u kojoj pišem ove redove, onoj sa prvog martovskog četvrtka na petak, ostajem bez adrese iz naslova. Ponoć već je uveliko otkucala, nikoga odavno nema ni na trećem ni na četvrtom spratu Mišarske 12-14, samo noćni portir dole drema i pita se kad li će onaj kosmati ludak poći na počinak.

A ja sam još tu jer ovi redovi samo tu mogu i moraju nastati, u poslednjem trenutku u kojem kuca već opako ranjeno, ali još živo srce moje Mišarske

Možda to i nije tako loša definicija jednog života: periodično gubljenje adresa. Moja nevolja je samo u tome što je taj život, taj iz definicije, baš moj, pa ne mogu da uspostavim dovoljnu ironijsku ili kakvu drugu distancu. Kako god, desilo mi se to prvi put još u trećoj godini života, ali tada sam bio premali da bih zbog toga patio; već sledeći put, četiri godine kasnije, bolelo je jako. Verujem, zapravo, da nikada nije ni prestalo da boli, samo je menjalo obličja, povode, okolnosti. I od tada se dešavalo, svakih nekoliko godina, nekada jače, nekada slabije. A uvek zapravo prisilno, tuđom voljom, višom silom ili užasnim spletom okolnosti koje nisu marile da me pitaju za mišljenje.

Selidbom u takvim okolnostima ostaješ bez adrese, dakle bez doma. Možda ćeš jednom steći drugi, ali ta je kocka nešto što ne bi poželeo nikome koga voliš. A selio sam se manje-više stalno, dok se neki drugi rode, prožive i umru na istoj adresi, i drže da je to sasvim normalno.

Obično biva i to da za izgubljenom adresom ostanu neki posmrtni ostaci jednog života kojeg više nema, malo-malo pa ti se ukažu s očekivane ili neočekivane strane, da te podsećaju, da te žuljaju, da te bole. Obično kakav ključ koji više ne otvara nijednu bravu ostane da ti se vuče po džepovima, a ne usuđuješ ga se baciti, kao da bi tim činom izdao i prodao nešto što je Tvoje. A šta je to *tvoje* zapravo? Nije li ti život upravo iznova dokazao, po ko zna koji put, da *ništa nije tvoje*? I da sve ide mimo tebe, tokom koji ti ne određuješ, jer ne određuješ zapravo nijedan tok, upravo čak ni onaj kojim kliziš ka smrti, svakim gubitkom adrese užasno stariji, svakim novim kompletom više-nepotrebnih-ključeva strahovito umrljiji nego do tada?

Mišarska 12-14, treći i četvrti sprat, bila je moja prva, i prava i jedina beogradska adresa. Tu sam se uselio 1994, za ceo jedan život mlađi, i tu sam ostao. Nikada nisam, i nikada ne bih poželeo da

odem. Dolazeći, nisam isprva ni slutio – mada mi se odmah dopala – da upravo stičem adresu, ali uvukla mi se pod kožu, i bilo je nemoguće isterati je, a nisam bogme ni pokušavao. Naravno, u ličnoj karti piše mi neka druga adresa, ali s njom zapravo nemam ništa intimno. Dalje, u vreme useljenja u Mišarsku živio sam kao podstanar, a podstanar je čovek bez prave adrese, tako da se ni ta adresa, Klare Cetkin 1, ne računa, ma koliko mi bila draga. Kasnije, kada sam se uselio u svoj stan na visoravnima Zemuna, stekao sam nekakvu stabilnu adresu, ali to je bilo kasnije, i to je neka sasvim druga priča, i to mi nije moglo nikada značiti ono što znači Mišarska 12-14, kao ušuškani vračarski epicentar mog sveta, kao ono teško sidro kojim sam se odupirao beogradskoj košavi, ono koje me držalo na mestu, da ne odem ko zna kuda, u nepovrat. Kako ću sada, bez tog središta, šta će me uopšte zadržati da ne odletim koekude ili da se ne rasprsnem na sve strane? I kako ću se, uostalom, orijentisati u ovom obeshrabrujuće haotičnom gradu, odjednom bez Polazne Tačke?

U noći u kojoj pišem ove redove, onoj sa prvog martovskog četvrtka na petak, ostajem bez adrese iz naslova. Ponoć već je uveliko otkucala, nikoga odavno nema ni na trećem ni na četvrtom spratu Mišarske 12-14, samo noćni portir dole drema i pita se kad li će onaj kosmati ludak poći na počinak. A ja sam još tu jer ovi redovi samo tu mogu i moraju nastati, u poslednjem trenutku u kojem kuca već opako ranjeno, ali još živo srce moje Mišarske. Uključio sam uljni radijator pa se grejem, ovde gore, u “najgorem” sobičku u redakciji, zimi najhladnijem, leti najvrelijem, a opet neotudivom delu *moje adrese*. Kada otkucam ove retke i isključim računar, otići ću u krevet, a već izjutra će Ivan H. ugasiti vitalne funkcije elektronskog srca našeg Hala 9000, i klaj-klaj, potrpaćemo stvari u čergu i otići u zbeg. U onoj budućnosti koja je već zapravo

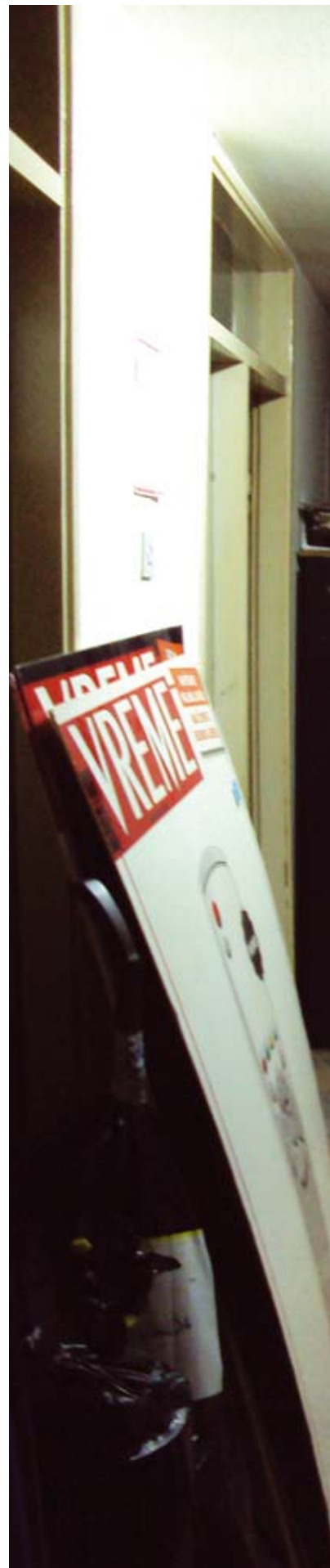

Foto:
Olja Petronić

počela, a onome i onoj koji čitaju ove retke uveliko je sadašnjost, ja ću još jednom postati Čovek Bez Adrese. Ako me negde sretnete, znajte da ste sreli izbeglicu, pogorelca, povodnjaša, koferaša, jebenog Ahasvera.

Pre toga, evo sad, još noćas, iznova ću proći svim sobama, napola već razgolićenim i popakovanim, duboko ću udahnuti *prah mišarskih vremena*, da me čuva, ako može, od zla i uroka u surovoj budućnosti (budućnost je, govorim iz iskustva, uvek surova!), izaći ću na osneženu terasu, našu terasu, *moju terasu*, onu na kojoj sam toliko puta, naročito za letnjih predvečerja, osetio i dotakao zen tihog zadovoljstva postojanja, i onu na kojoj sam, potajice, da niko ne vidi, otplakao agoniju i smrt mog oca, i toliko drugoga još, što je samo moje. Izaći ću na to kvrgavo terašče ispucalog poda da još jednom osmotrim vračarske krovove, i tihu, usku uličicu pod njima, *tih dvesta šest koraka, dužinom tog sokaka*. Kojim, bože blagi, ne znam hoću li se još kadgod usuditi da prođem, jer imam samo jedno srce. A onda ću, velim, otići, *odiljat se*, već beznadno stariji nego koliko sinoć što sam bio.

Moglo bi se o tih šesnaest, sedamnaest *mišarskih godina* ispričati bezbroj anegdota, bezbroj *nježnih i bezobraznih podataka naše mladosti*, ali nekako mi sada nije do toga, a valjda i nisam čovek od anegdota. Dakako, živeće ovo *Vreme* i dalje, a valjda i ja sa njim i u njemu, no ne znam za druge, ali ja adrese više imati neću, to dobro znam, ma kakvi, ostaće samo neko tehničko mesto prijema poštanskih pošiljki i egzekucije novih brojeva novina. A u vašem Sada, u toj surovoj budućnosti u kojoj čitate ove reči ispisane u poslednjoj mišarskoj noći, vlašće zagrobna tišina i mrklina u Mišarskoj 12-14, na trećem i četvrtom spratu. *Njičeg njema, sve je prekrrio snijeg*, kako kaže jedna stara šaljiva pesmica. *Suuuper*, odgovara na to mazni ženski vokal, sa onom svetom ravnodušnošću bića bez istorije. ◀

Teofil Pančić

Pobrko sam uspomene...

Časni sud objavi da se pije u tišini: Dvojka je, samo donjom vilicom, žvak'o na prazno, Trojka, kome se crvenilo vratilo u stabilno rumenilo, dovrši četvrtu litru vina, Petici je glava nepovratno pala preko naslona stolice

VEĆ 11. SLOVIMA jedan'estu, godinu u Topoli se održava narodna svetkovina ljubitelja dobre kapljice "Čisti ponedeljak", koja se odvija pod geslom – Vino piti, a ne opiti se. Ali da novinar ne bi imrovov'o, evo šta kaže materijal manifestacije – Više je dana u godini koji su, po srpskom običajnom kalendaru, ispunjeni vedrinom i šalom. U takve dane ubraja se i Čisti ponedeljak, koji u narodu važi kao Dan vinopija, i obeležava se prigodnim takmičenjem ljubitelja dobre kapljice. Čisti ponedeljak je pokretni praznik, uvek pada u prvi ponedeljak Velikog, ili Uskršnjeg posta, ove godine je to 7. mart. Materijal još veli, to bi bila ta esencija i suština – Kao dragoceni deo običajnog života i kulturnog nasleđa, svetkovina "Čistog ponedeljka" jeste, i treba da ostane, svedočanstvo širine, bodrosti, vedrine i duhovne moći našeg naroda.

ON PIO, JA GLEDIO: Dakle, kafana Jezero, nadomak Topole, i do puta. Do kafane, u sklopu nje, ogromna sala za svadbe i ostalo rsanje,

nemo'sh sagledati, dugačko, pa široko. Sala sobna, postavljeni stolovi, postavljene stolice, pod u pločice, zidovi u lamperiju.

Mrak samo što pao, a unutra, u tu salu, šljašti, levo i odma' od ulaza za jednim stolom postavljaju pesmu *Svirajte mi noćas opet...* Kono-bar veli, opštinski službenici, sastavljaju se još od podneva. Dalje, od taj ulaz u salu, sve pod konac, skroz napred obeleženi stolovi, za Časni sud, svoj sto, stolove, imaju i Vitezovi dobre kapljice, Počasni gosti, pa i novinari. Na vrhu sale, do zida, koji beše umetnički dekorisan sa dve male tepih staze i još te umetnosti, na takoreći podijumu šest obeleženih stolova za takmičare. Sala uze da se puni, žamor je prekidala samo pesma potabanih opština iz levog ćoška. Muzika u prednjem ćošku uze da se štima, dve harmonike plus bas, među novinare sede jedan što reče da u opštini za-dužen za informisanje.

Sala se napuni, sve uze kasni, organizatori su navatavali takmičare, navatani uzeše

potpišu izjave da pristupaju takmičenju svesno i po sopstvenoj odluci, da nisu lečeni i kažnjavani zbog alkohola, nemaju zdravstvenih, psihičkih i emocionalnih smetnji... Javi se voditelj Pija, Časni sud pročita pravila, predstavi takmičara komada pet, ovi zauzeše mesto, voditelj Pija najavi da će Vitezovi dobre kapljice, koje činili raniji pobednici, izlomiti slavski kolač. Izlomiše slavski kolač, izljubiše se, voditelj objavi da čin obeležavanja "Čistog ponedeljka" može da počne. Za prvi sto seo brka sa prsluk, hemijsku u levi džep, za drugim jedan stariji u jakni, do njega jedan mlađi koga udarilo rumenilo, za četvrtim stolom još jedan sa brkovi, za petim sportski tip, u patike, obrijan. Voditelj najavi polaganje zakletve, takmičari se digoš, ponoviše, Zaklinjem se na ovom časnom skupu... tako mi pomoglo vino koje popijem.

SIDI MALA: Doneše šta ko pije, prva četiri stola Banatski rizling, peti Ružicu. Doneše i meze, javi se muzika, takmičari zauzeli početni stav, Jedinica takoreći stavila oveći stomak na

**UČESNICI, DOK SU BILI
ZA SLIKANJE: Otmemo,
samo otmemo**

Fotografije: Dragan Todorović

astal, Dvojka s obe ruke namiče kosu, Trojka vaspitano sa ruke preda se, Četvorka se početo vlada, Petica bojažljivo 'vata ritam pesme. Nasuše prve čaše, predoše na meze, Jedinica po bontonu koristi nož i viljušku, Dvojka pomera samo donju vilicu, sve se dade u žvakanje. Među novinare pristiže jedan sa fotoaparatom, ima kaže da jeo rebra na žaru, pojeo samo dva, nije mog'o više, muzika viknu *Siđi mala putićem u reku...*

Doneše takmičarima i roštilj, muzika pređe na *Sad pevaju 'tice oko vodenice*, sve se vladalo po pravilima, atmosfera načisto nadvlada Svirajte mi noćas opet patosirane opštinare iz čoška, Dvojka nije prestajala tera kosu napred, Jedinica stade češe glavu, slobodnom rukom pozdravlja publiku, Trojka, koga udarila još veća rumen, prihvati se noža i viljuške, Petica je sve slobodnije dizala ruke...

U to zagrevanje prođe prvi sat, izmeriše kol'ko ko popio, Jedinica ni litar, Dvojka isto, Trojka ubila flašu, Petica dobro zagazila u

drugu. Jopet se javi muzika, Samo za Rokija, "Što imado, što imado / sve ženama dado", Jedinica stade da se češe ozgo i po glavi, onaj iz Opštine što za to informisanje reče da je Trojka favorit, pobedio prošle godine, kako ide finiš, to bolje poteže. Nastavi se muzika, "Curića malena / suknjica šarena / noge joj se bele / al' si lepa sele", Jedinica zatraži ulja i tog zejzina, Dvojka uze umače meso u so i sve žvače više donjom vilicom, na red dođe izgovaranje zdravica. Jedinica reče, Živeli, Dvojka pozdravi gazdu kafane, pohvali što se jede i pije za džabe, Trojka bi u temi, Dragi gosti, živi bili, i vazda vino poli, Četvorka bi još više u temi, Ova litra mog dede Mitra, on pio, ja gledio, on umro, ja nasledio, Petica uspe da kaže, Voleo sam pesme i kafane...

OČI PREKO GLAVE: Časni sud uze ceni doprinose, Jedinica pokazuje prazan tanjir, Dvojka traži kosu gde je nema, pa kad je nađe uze da je dalje tera napred, Trojki rumenilo prešlo u crvenilo, Petica već na trećoj flaši, oslobodio

obe ruke, ali samo desnom sitno zamañuje, muzika sve nađe sa pesmom "Prođe mladost pored mene / pobrko sam uspomene"...

Jedinca diže desnu, pa levu, Dvojka stade da se trlja oko ušiju i dalje žvače više donjom vilicom, Trojka telefonira, Četvorka s obe ruke da se zanima sa nosom, Petica uze kija, sve čini apćiha. Muzika se nastavi sa *Daj da zora nikada* ►

ne svane, Jedinca ode u salu, Dvojka uze da se udara po čelu, Trojka zasukuje rukave, pita publiku kakav je, Četvorka i Petica udoše u međusobno nazdravljanje.

Opet izmeriš kol'ko ko popio: odmakli Trojka, sa dva litra, Petica sa dva i po. Javi se voditelj, pozdravi prisutnog doktora koji brine o zdravlju publike i takmičara, doktor odzdravi punom čašom, Petica stade da se diže na sve čet'ri, Dvojka s obe ruke čačka zube, publika viče Jedinici da odustane, dosta je. Časni sud najavi da će takmičari pevaju pesme, primače se muzika, Jedinca odbi peva, Dvojka do'vati mikrofon, *Ružo moja*, aaa, aaa, jedva mu ga oduzeše, Trojka, kome se crvenilo vratilo u rumenilo, otpeva *Obraše se vinogradi*, pozdravi ujku, otpeva se i Četvorka, jedva na nogama, i sa puno emocija, javi se Petica, Aaa, milo moje, aaa, to najviše pogodi Trojku, priđe da pode li emocije, stadoše se bodu glavama, cela sala je bila na nogama.

I Pres astali udoše u raspoloženje i ostalo vino i pečenje, da se ne govori o drugim stolovima gde je bilo više praznih flaša nego kod takmičara, Petica i Trojka uzeše piju preko ruke, Jedinica je pokušavala nešto da kaže, Dvojka ode u publiku, Trojka baci mobilni u tanjir sa roštiljem, Petica je pokušavala da ustane,

Dvojka uze da se nalakćuje, ne prestajući da žvače više donjom vilicom, Petica nekako uspe da ustane, ode u publiku, uspevaju da ga vrate za sto.

HOD PO SELOTEJPU: Časni sud najavi 'odanje po gredi, koju je, zbog bezbednosti učesnika, predstavljala traka zalepljena na itison. Jedinica sigurno iskorača, Dvojka se saplete tek na petom metru, upade u fotoreportera koji slik'o ozdo, Trojka ishoda sa flašama u rukama, i Četvorka iskorača, Petici, koji na start stiže natraške, stadoše objašnjavaju na koju stranu treba da ide, nekako ga usmeriše, ali se on nije dao, ostade na startu. Kad obaviše vratiše se za stolove, Petica uze 'vata vazduh, glava mu je padala, da napred, da nazad, muzika usitni *Još litar jedan dobrog vina dajte nama* vi, svima ko da postade vrućina, Petici oči odoše preko glave.

Jedinica i Dvojka se umiriše, na *Morem plovi jedna mala barka* Petica ko da se trže, stade mlati po stolu, kovarnu se i Dvojka, sa publikom stade bodri sebe "Roki, Roki"... Časni sud saopšti ko kol'ko dobio bodova, najavi izgovaranje brzalice Krivo ralo Lazarevo krivo staze razoralo. Prvo pa Jedinica, zbrzi govor o Hagu i Đeneralu, Dvojka bi na temi, Jedan drži, drugi vuče, Trojka iz više pokušaja istera brzalicu, i

Četvorka, Petica ustade, kako otvori usta glava mu pade, u publici navijanje i opšta podrška.

Uzeše jopet mere kol'ko ko popio, Jedinica dva litra, Dvojka nešto jače, Trojka 3,6, Četvorka dva, Petica 3,5. Časni sud objavi da se pije još sedam minuta, posle toga, kad saberu pojene, ostaju tri Viteza koji će odlučiti o pobedniku. I Časni sud uze zaseda i sabira, sabira i zaseda, zaseda i sabira, nekako izbrojaše da u konkurenciji ostaju Dvojka, Trojka i Petica. Okačiše im lente Viteza dobre kapljice, objaviše da sledi još pola sata pijenja u tišini. Dvojka se nije ni dovaitala flaše, tek ako je nešto žvakoljio više onom i svojom donjom vilicom, Trojka je naginjala iz flaše, isprazni i četvrtu, prvi redovi publike koja je nagrnula su vikali, U majku ti j...m kako možeš, Petici je glava nepovratno pala preko naslona stolice. Sve bilo na vrhuncu, Časni sud objavi da Trojka pobednik, ovaj naže i iz pete flaše, jedna od novinarskog astala je samo klikkala, pobedniku okačiše pobedničku Lentu od suvih paprika i Orden od rotkve, Petici glava pade napred, obori sto, Trojka, kome je crvenilo definitivno prešlo u stabilno rumenilo, ozgo, sa pajtaša koji ga digoše, uze širi ruke, pozdravlja ujku, gazdu kafane Rada...

◀ Dragan Todorović

Dr Ristić

dom zdravlja +

- OPŠTA MEDICINA
- MEDICINA RADA
- PEDIJARIJA
- GINEKOLOGIJA
- FIZIKALNA MEDICINA
- RADIOLOŠKA DIJAGNOSTIKA
- BIOHEMIJSKA I MIKROBIOLOŠKA LABORATORIJA
- PREVOZ SANITETOM
- INTERNA MEDICINA
- KARDIOLOGIJA
- ENDOKRINOLOGIJA
- REUMATOLOGIJA
- UROLOGIJA
- OFTALMOLOGIJA
- OTORINOLARINGOLOGIJA
- NEUROLOGIJA
- OPŠTA HIRURGIJA
- MEDICINA SPORTA
- GASTROENTEROLOGIJA
- STOMATOLOGIJA

01.-31. mart

11070 Novi Beograd, Narodnih heroja 38, Tel. 011/2693-287, 2697-808 mob.tel. 063/205-764, Pregledi u ordinaciji od 08 do 21:30h
Kućne posete od 00 do 24h, www.dr-ristic.com, e-mail: zcentar@dr-ristic.com

Kad sretnete moju ženu

Reakcija koju je tražio urednik

VREME 1052

Gospodine Žarkoviću, posle poučnog pisma g. Čedomira Antića (u kojem, razočaravajuće nevesto, nastoji da zabašuri ozbiljne pojmovne, logičke i empirijske probleme svog pogleda na svet) obraćam vam se molbom da upotrebite svoj neodoljivi telepatički uticaj – isti onaj, uostalom, kojim ste i mene nahuškali na rečenog Antića – i skrenete pažnju odgovornim licima i domaćoj javnosti na izvesnog Dostojevskog, Mihaila Fjodoroviča, pisca romana *Idiot*, koji naslovom svoje pisanije, ali i njenom sadržinom, vređa ne samo tankočutnost g. Čedomira Antića, nego i sve osetljive duše, humaniste i idio-te ovoga sveta. Takođe, upozorio bih vas na roman *Buka i bes* američkog pisca Foknera Vilijama, iza čijeg se lukavo neutralnog naslova krije upravo nezapamćena zloupotreba teškog mentalnog bolesnika u liku nesrećnog Bendžamina Kompsona. Tu je i Mihailović Dragoslav, odranije poznat organima gonjenja, autor priče *Lilika* (za koju vlada neutemeljeno uverenje da je remek-delo), u kojoj se pojavljuje i jedan mentalno zaostali lik koji balavi po desetogodišnjoj devojčici, što je potpuno neumesno (nije neumesno što balavi, nego što se pojavljuje, premda je neumesno i što balavi), umesto da se bavi sudbinom ugroženog srpskog naroda u zemlji i inostranstvu (ne lik koji balavi, nego pisac).

Na kraju, gospodine Žarkoviću, zamolio bih vas i za jednu privatnu uslugu. Ako ovih dana sretnete moju ženu na pijaci, recite joj da mi se više ne obraća sa “moronu jedan” kada je ljuta. To me sada, posle poučnog pisma g. Antića, vređa ne samo kao čoveka i muža nego i kao humanistu.

Ivan Milenković

Odgovor Čedomiru Antiću

Reakcija koju je tražio urednik

Vreme 1052

Gospodin Antić, do čijeg mišljenja držim i cenim ga, insinuiira u odgovoru na reagovanje Ivana Milenkovića da sam ga nagovorio da napiše tekst, a onda na njega nahuškao Ivana Milenkovića da mu odgovori. Ili još gore, da sam nagovorio Antića da piše kako bi mu Milenković odgovorio. Ovaj stav o mojoj ulozi u tome zbilja je – moronski.

Dragoljub Žarković

Nijanse crnog

Reakcija koju je tražio urednik

VREME 1052

Gospodin Antić se duri! Ko nije neprijatelj mog neprijatelja – moj je neprijatelj – kaže Antić optužujući “Vreme” zbog objavljenog kritičkog osvrta na njegov tekst.

Tako mi, neuki čitaoci novina koje torturišu i mrze neistomišljenike, ostajemo uskraćeni za Čedomirove lucidne, humanističke opservacije na pitanja, postavljena njegovim maternim jezikom, a koje je gospodin “filozof i urednik”, kako Antić sarkastično napisa,

uputio (iako nije znao) i u moje ime.

Pomalo pretećim tonom, bivši funkcioner DS-a i G17 plus nas posredno upućuje u to da postoje patriotski aksiomi – jednom i zauvek date istine, rođenjem usađene u srpsko (nacionalno) biće i da kao takve ne podležu kritičkom promišljanju, pogotovu ne razvlačenju od strane neukih! A on... on se neće spuštati na naš nivo.

Sa stidom priznajem cenjenom Antiću da ne razlikujem nijanse crnog. Znam da neće hteti, ali ipak ga molim da nam teorijski iscrtatane linije razdvajanje između nacionalizma, patri(j)otizma i šovinizma!!! Možda bi najzahvalniji primer za zahvat *in vivo* bio odnos tri označene grupe prema “nepostojećim nacijama” Makedoncima, Crnogorcima i Bošnjacima i njihovim “nedemokratskim režimima”.

Moja poslednja molba uvaženom istoričaru je da meni, provincijalcu, Srbinu, objasni koja su mi to pojedinačna i kolektivna nacionalna prava ugrožena u mojoj maloj varoši i ko ih ugrožava?

Rizikujući da vas razljutim, dodacu na kraju da je moje legitimno, individualno, ljudsko pravo da mislim da se nacionalnim diskursom i načinom razmišljanja iz XIX veka ne mogu rešavati problemi u XXI!!

Branko Nikolić, elektronskom poštom

www.vreme.com

>> prodaja i pretplata

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirrom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

	bez PDF-a	sa PDF-om
6 meseci		
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	svet
VREME DVD komplet 1997–2010	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do kraja 2010. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

KNJIGE I DVD-ovi

Srbija	Svet
FILIP ŠVARM: knjiga i DVD Jedinica	790 din 34 USD
samo knjiga Jedinica	670 din 23 USD
DRAGAN TODOROVIĆ: Trupni portret	600 din 19 USD

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Trg Republike 5, Beograd**, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

Vršnjakinje

U filmu *Kraljica* ima scena kada Toniju Bleru supruga kaže da njegov trud da izvuče kraljicu Elizabetu iz nevolja u kojima se našla posle smrti leđi Dajane nije rezultat njegove ljubavi prema kruni, već on to radi zato što je kraljica vršnjakinja njegove pokojne majka, pa je zbog toga sentimentaln prema njoj.

Ukoliko je scena iz filma verodostojna, razumem Tonija Blera. I moja majka je bila rođena 1926. godine. Zbog toga što su bile vršnjakinje, Britanska kraljica je za moju majku uvek bila samo Elizabeta, bez ikakvih titula, a sve što bi čula o njoj ona je posmatrala kroz vršnjačku prizmu.

A šta im je bilo zajedničko, osim godina rođenja?

Obe su se razumele u mehaniku automobila, volele su pse i poticale od roditelja sličnih osobina. Brakovi njihovih roditelja sklopljeni su iste, 1923. godine. Iako su im obema očevi bili oficiri i učesnici Prvog svetskog rata, njihove majke bile su u stvari pravi borci i nesalomive ličnosti a takvo ponašanje su

očekivale i od svojih ćerki. Pročitavši da je majka kraljice Elizabete tvrdila kako članovi britanske kraljevske porodice nemaju pravo da se javno požale na umor, moja majka je konstatovala da je nešto slično slušala od svoje majke, samo je u njenoj verziji opomena glasila da se umor pokazuje tek kada si u svojoj spavaćoj sobi.

Zajedničko im je i to da im je život bio iznenada promenjen. Elizabeta je neočekivano postala prestolonaslednica posle abdikacije Edvarda VII, a moja majka je izbijanjem Drugog svetskog rata od bogate devojke postala izbeglica iz Hrvatske. Obe su se prilagodile novoj situaciji. Elizabeta je odlična u ispunjavanju kraljevskih obaveza, baš kao što je i moja majka bila cenjeni advokat. Ako su ikada i pomislile

da život nije bio pravedan zbog toga što im se dogodilo, to nisu nikada nikome rekly.

Možda je majka nekada i zavidela kraljici na sjaju koji je okružuje, ali je to nestalo 1987. Neki čovek je tada pucao iz vazdušnog pištolja i uplašio konja kog je kraljica jahala na rođendanskoj paradi. Kraljica se jedva održala u sedlu. Majka je bila besna kada je čula šta se dogodilo. "Kakav bezobrazluk! Pucati i uplašiti konja koga jaše žena od 61 godinu! Da je pala s konja mogla bi da bude srećna ako bi slomila samo kuk", kazala je.

Razvod princa Čarlsa i princa Endrjua bio je povod da kraljica godinu u kojoj se to dogodilo nazove godinom užasa. Moja majka je to prokomentarisala rečenicom: "Ah, ta deca!"

Proslava pola veka od kraja Drugog svetskog rata bila je povod da se kraljica pojavi na balkonu Bakingemske palate i pozdravi narod. Gledajući je tada na televiziji, majka je rekla: "Prošlo je pola veka, a kao da je juče bilo. Gospode, šta smo sve preživeli."

Majka je smatrala da posle sedamdesete godine čovek treba da uživa u penziji i stoga je saosećala sa kraljicom koja ne može da se penzionise.

"Elizabeta, Elizabeta, prematore smo mi za bilo kakav ozbiljan posao, ali osim nas to niko ne shvata", govorila je kada god bi je videla da obavlja ceremonijalne dužnosti.

Majka je umrla u 78. godini smatrajući da se dovoljno našivela. Kraljica ima 84 i dalje obavlja kraljevske dužnosti. Kada je gledam, u njoj pre svega vidim vršnjakinju moje majke. Zbog toga primetim i nešto što drugi ne vide. Kada je tokom vožnje kočijama preko nogu prebacila čebe, Britanci su konstatovali da je bilo hladno. Ja sam pomislio da ispod elegantnog kostima kraljica zasigurno nosi flanelsku bluzu, sličnu onima koje je majka oblačila kada bi išla negde gde nije mogla da bude u kaputu, a znala je da će joj zbog oslabljene cirkulacije biti hladno.

Videvši kraljičinu fotografiju na službi u crkvi, pomislio sam da ona misli kako su crkve pravi frižideri, baš kao što je to mislila i moja majka. Doduše, kao anglikanka, kraljica ima prednost jer se u crkvi nalaze klupe, pa tako ne mora da stoji tokom službe kao što je to morala moja majka. Te klupe bile su povod da moja majka, iako vatrena pravoslavka, oda priznanje katolicima na tome što ih imaju.

Tokom posete Londonu, prva dama SAD Mišel Obama je u jednom trenutku dodirnula kraljicu. To je izazvalo zaprepasćenje Britanaca jer nije po protokolu.

Zapitao sam se kako bi izgledao susret moje majke i britanske kraljice. Protokol bi zasigurno bio poštovan, mada mislim da bi se u jednom trenutku njih dve pogledale i savršeno se razumele, bez reči. Ne bi im ni trebale, vršnjakinje su.

Vladan Stošić

foto: Reuters

БЕЗ КОМПРОМИСА ПО ПИТАЊУ КВАЛИТЕТА

IQ BEZ LIMITA

Ako ste vozač koji drži do sebe, potreban vam je automobil čija će inteligencija pretvoriti svaku vožnju u nezaboravnu avanturu. Hondini inženjeri su prema vašim potrebama redizajnirali Hondu CR-V: inteligentno modelovan luksuzni enterijer pruža još više komfora i udobnosti, inteligencija njegovog štedljivog i-VTEC motora i moćni pogon na svim točkovima 4WD kreirani su tako da se možete potpuno prepustiti svom automobilu koji razmišlja za vas. Vaši snovi biće ostvareni.

DELTA AUTOMOTO

Omladinskih brigada 33a, Novi Beograd; Tel: 011/2010 915; Fax: 011/2178 036; www.honda-srbija.rs

Ovlašćeni dileri: STOJANOV D.O.O. Novi Sad, 021/442 371, 6330 806; AUTO-GARANT D.O.O. Čačak, 032/380 050, 381 211
CENTAR S D.O.O. Beograd, 011/2631 888, 2628 008

ISKORISTITE LIMITIRANU
SAJAMSKU PONUDU OD

22.500eur

JOŠ DANAS

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec